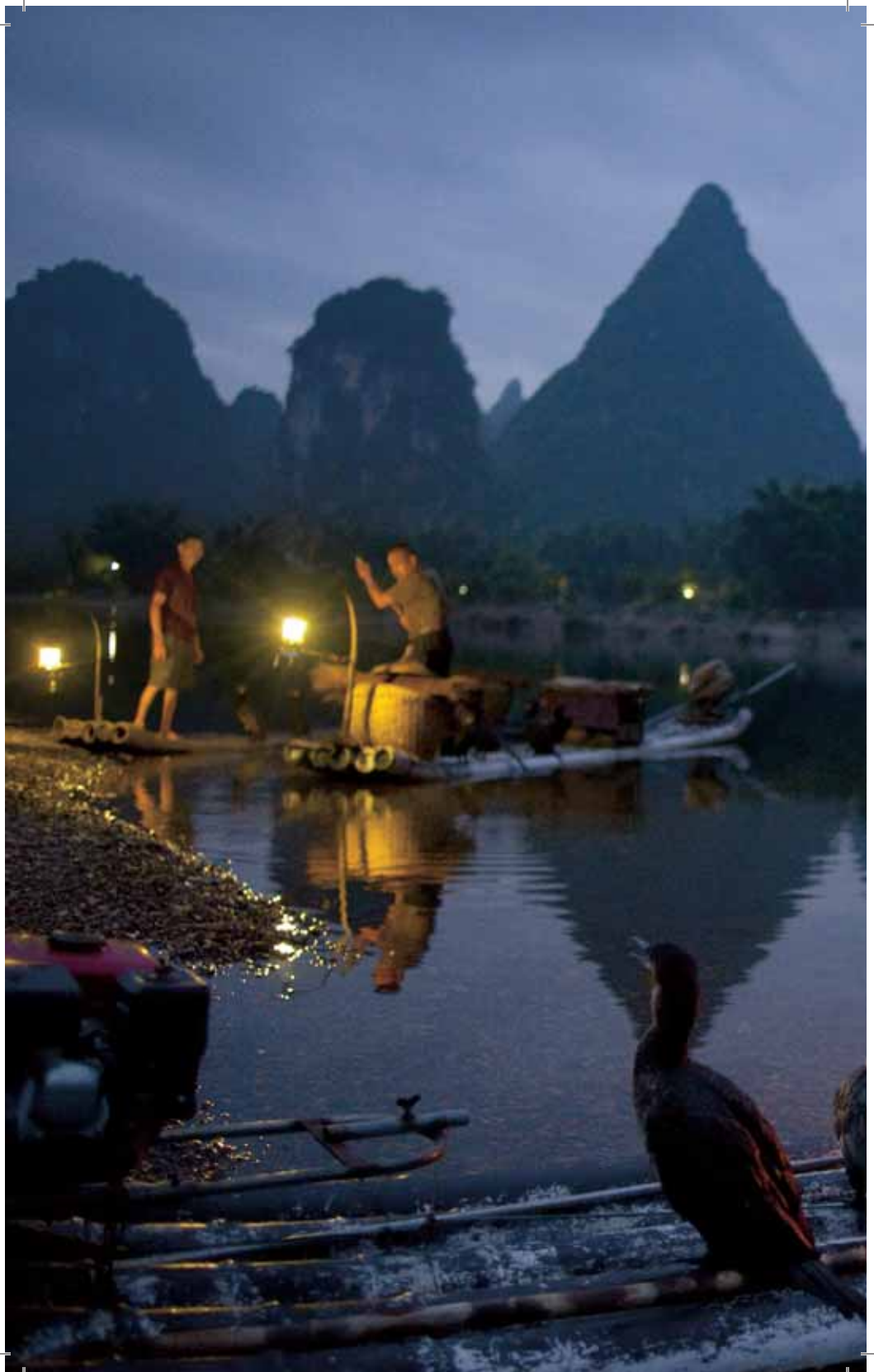

Velký průvodce

Čína

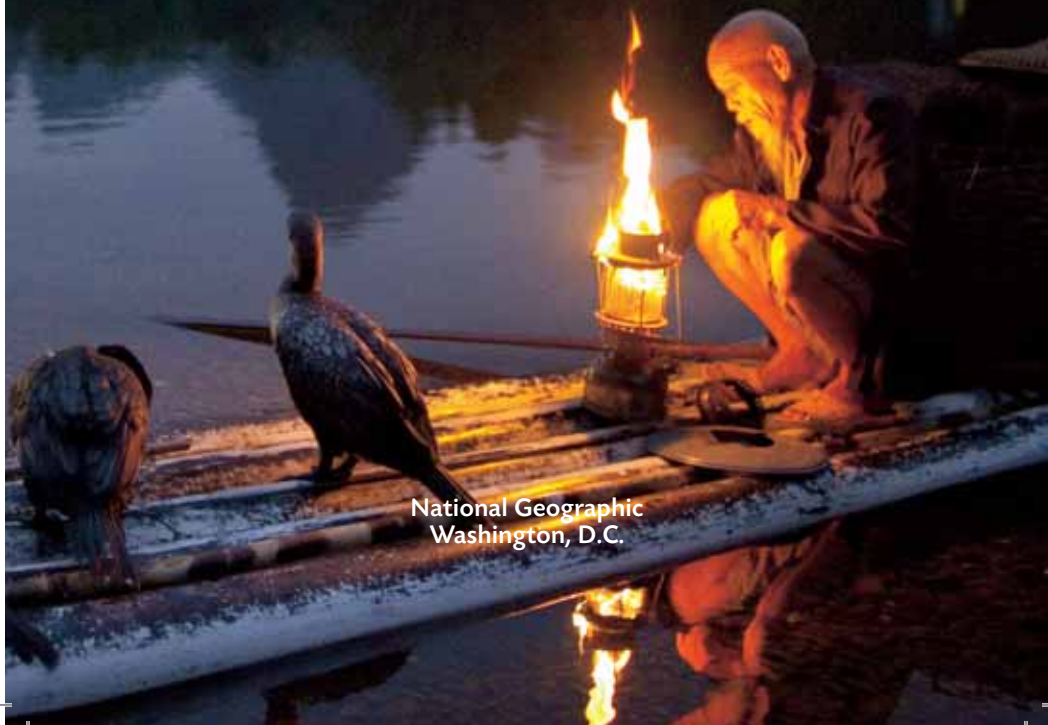
Velký průvodce

 NATIONAL
GEOGRAPHIC

Čína

Damian Harper
Fotografie Alison Wright

National Geographic
Washington, D.C.

OBSAH

- Cestování s otevřenýma očima 6**
- **Plánování cesty 8**
 - **Dějiny a kultura 9**
 - Čína dnes 10–19
 - Jídlo a pití 20–21
 - Historie Číny 22–41
 - Náboženství a filozofie 32
 - Umění a kultura 42–52
 - Čínská keramika 52
 - **Peking 53**
 - Úvod a mapa 54–55
 - Projížďka po Pekingu na kole 68
 - Pekingské hutongy 66–67
 - Čínští bohové a bohyně 72–73
 - **Sever 93**
 - Úvod a mapa 94–95
 - Gongfu 122–123
 - Konfucianismus 126–127
 - Procházka městem Qingdao 133–135
 - **Povodí Dlouhé řeky 139**
 - Úvod a mapa 140–141
 - Plavba Třemi soutěskami 142–145
 - Čínské chrámy 174–177
 - Taipingské povstání 158–159
 - Projížďka po Suzhou na kole 166–167
 - Procházka po nábřeží Bund 182–185
 - Západní architektura v Šanghaji 192–193
 - **Jih 195**
 - Úvod a mapa 196–197
 - Procházka po ostrově Gulangyu 208–210
 - Procházka po ostrově Shamian 216
 - **Hongkong a Macao 221**
 - Úvod a mapa 222–223
 - Procházka čtvrti Central 227–229
 - Procházka po čtvrti Tsim Sha Tsui 237–239
 - Čínská astrologie 246
 - Vítr a voda 230–231
 - **Jihozápad 257**
 - Úvod a mapa 258–259
 - Plavba po řece Li 278–279
 - **Sichuan a tibetská plošina 285**
 - Úvod a mapa 286–287
 - Tibetský buddhismus 304–305
 - **Vnitřní Mongolsko a Hedvábná stezka 309**
 - Úvod a mapa 310–311
 - **Severovýchod 335**
 - Úvod a mapa 336
 - Tygři v Číně 342
 - **Rady na cestu 349**
 - Hotely a restaurace 361
 - Nákupy v Číně 386
 - Zábava 387
 - Muzea 388
 - Jazykový průvodce 389
 - Jídelní lístek 390
- Rejstřík 391**
- Autoři obrázků 398**

Strana 2–3: Rybáři na řece Li chovají ochočené kormorány pro lov ryb
Vlevo: Herec čínské opery

Cestování s otevřenýma očima

Uvědomějí cestovatelé odjíždějí s určitým záměrem a vracejí se obohaceni. Pokud cestujete zodpovědně, můžete tím pomoci podpořit ochranu přírody, zachování památek a kulturnímu obohacení míst, která navštívíte. Také můžete rozšířit své cestovatelské zkušenosti.

Znalý cestovatel:

- Ví, že jeho přítomnost má dopad na místa, která navštěvuje.
- Svůj čas a peníze utráčí takovým způsobem, který podporuje místní ráz. (To je navíc i zajímavější.)
- Váží si přírodního i kulturního dědictví navštíveného místa.
- Respektuje místní zvyky a tradice.
- Dává místním obyvatelům najevo, že si cení věcí, které ho zde zaujmou: příroda a vzhled krajiny, hudba a jídlo, historická místa a budovy.
- Vybírá si, kde utratí své peníze: podpoří lidi, kteří podporují takové podniky, které se snaží oslovovat a chránit věci, které jsou pro toto místo typické. Vyhledává obchody, restaurace, hotely a cestovní kanceláře, které svůj domov milují, chrání ho a chlubí se jím. Vyvaruje se podniků, které nezapadají do místního rázu.
- Obohatí sám sebe nejen vzpomínkami a příběhy z cest, ale i vědomím toho, že přispěl k uchování a zlepšení navštíveného místa.

Tomuto způsobu cestování se říká geoturismus. Lze jej definovat jako „turismus, který udržuje a podporuje geografický ráz daného místa – jeho prostředí, kulturu, krásu, dědictví a blahobyt místních obyvatel“. Pokud se chcete dozvědět více, navštívte Centrum udržitelných destinací National Geographic na travel.nationalgeographic.com/travel/geotourism.

Velký průvodce

Čína

O AUTOROVI A FOTOGRAFCE

Damian Harper získal titul z historie umění na Winchester College a šest let se živil prodejem knih. Poté jej zájem o čínské bojové umění přivedl ke studiu na londýnské School of Oriental and African Studies, které v roce 1995 úspěšně uzavřel získáním diplomu z moderní a klasické čínštiny. Během čtyřletého kurzu se na rok dostal do Peking, kde potkal svou čínskou ženu Dai Min. Harper žil a pracoval v Peking, Šanghaji a Hongkongu. Podílel se na vzniku několika průvodců po Číně, Peking a Hongkongu. Se svou ženou, synem a dcerou se často do Číny vrací.

Alison Wrightová je newyorská dokumentární fotografka. Kariéru zasvětila cestování do nej-různějších koutů světa, kde fotografuje ohrožené kultury a snaží se na svých fotografiích zachytit lidského ducha. Její fotografie jsou prezentovány v kolekcích National Geographic a publikovány ve spoustě knih a publikací National Geographic. Wrightová získala cenu za dokumentární fotografii Dorothea Lange Award a dvakrát vyhrála v soutěži cestovatelských fotografií Lowell Thomas Travel Journalism Award. V roce 2008 vydala monografii *Learning to Breathe: One Woman's Journey of Spirit and Survival*.

Plánování cesty

Do Číny se můžete vydat v jakémkoliv ročním období. Doporučuje se však naplánovat si výlet na týden až čtrnáct dní na podzim nebo na jaře. Doprava po Číně je čím dál tím snazší. Nečekejte však, že se mimo turistická místa setkáte s angličtinou. Čína je zvláštní kombinací věcí moderních s velmi nemoderními. Můžete tak bydlet v nejmodernějším pětihvězdičkovém hotelu v Pekingu nebo Šanghaji. Mimo turistická místa se však můžete setkat i s velmi nuznými podmínkami.

Čínu, která je velikostí (i tvarem) srovnatelná se Spojenými státy, je nemožné poznat celou během jednoho výletu. Hlavní město Peking se nachází na severu Číny a je skvělým výchozím bodem. Peking je srdcem země s památkami z dob císařství a zároven energií 21. století. Odtud se snadno dostanete na jakékoliv místo ve svém itineráři. Pokud se do Číny chystáte poprvé, doporučujeme vyrazit na jih do historického opevněného města Xí'an a do supermoderní Šanghaje. Můžete si také naplánovat cestu podle svých zájmů. Čína má co nabídnout každému: staletí architektonického a náboženského vývoje, ohromující krásy přírody i nejmodernější umění.

velka pismena
(nadpis/text) již
ve zdrojii!!! dodat
spravne

pisu to jen sem,
je to celkem casto
i dale

DOPRAVA

Cestování po Číně je zábava, ale kvůli její velikosti je to i dost únavné. Vnitrostátní lety jsou rychlé a snadné. Mezi hlavní letecké dopravce po Číně patří Air China (airchina-com/cn), China Southern (csair.com) a China Eastern (flychinaeastern.com).

Spolehlivé agentury ke koupi letenek a ubytování, které vám pomůžou naplánovat cestu předem a získat slevy, jsou Ctrip (tel 400 619-9999, english.ctrip.com) a Elong (tel 4009 333-333, elong.com).

Cestovatelé, kteří mají více času, možná raději zkusí cestovat vlakem. Čína se může v současnosti pochlubit nejrozsáhlejší sítí vysokorychlostních železnic na světě. Vlaky po nich jezdí mezi velkými městy, jako je Peking a Šanghaj, ale také do hlavních turistických destinací. Lístky koupíte na nádraží (jízdni řády jsou dostupné na: travelchinaguide.com). Mezi velkými městy také často jezdí luxusní dálkové autobusy. Pro cestování po vesnicích a odlehlých památkách se budete muset spolehnout na přeplněné minibusy nebo soukromého řidiče.

Čínský název pro ohroženou pandu velkou znamená „medvědí kočka“.

ČÍNA V JEDNOM TÝDNU

Dovolenou začnete třemi dny v Pekingu navštěvováním hlavních atrakcí města. **První den** vyrazte do Zakázaného města, které bylo domovem císařů dynastií Ming a Qing. Projít rozsáhlý komplex může zabrat i celý den, takže nikam nespěchejte a pokochejte se všemi poklady, které ukrývá. K večeru se zastavte na Náměstí nebeského klidu (Tiananmen) a sledujte vojáky, jak spouští čínskou vlajku.

Druhý den se vydejte metrem k Chrámu nebes z dynastie Ming. Po prohlídce chrámu se projděte přilehlým parkem. Možná narazíte na skupinky lidí cvičících taiči nebo na improvizovaný koncert pod širým nebem. Odpoledne nasedněte do taxi nebo minibusu směrem do úžasného Letního paláce – císařského parku plného chrámů a pavilonů. Nebo si odpoledne projděte pekingské *hutongy* – úzké uličky vás přenesou zpět k tradičnímu způsobu života.

Peking je blízko k několika přístupným částem Velké čínské zdi, takže **třetí den** vyjeďte asi 70 km za město na úsek zdi zvaný Badaling a projděte se po této monumentální památce. Poptejte se na výlet na Badaling nebo jiné části zdi v hotelu.

Nočním vlakem se za cca 14 hodin dostanete do Xí'anu, který leží 914 km jihozápadně od Pekingu. Po příjezdu se autobusem 306 nebo 307 po 45minutové jízdě dostanete k Terakotové armádě. Ta byla vytvořena pro Prvního čínského císaře, který přibližně před dvěma tisíci lety sjednotil Čínu. Tyto figury v životní velikosti, z nichž každá je unikátní, jsou jedním z největších výtvarných počínů v Číně.

Pátý den buďte v Xí'anu, počátečním bodu Hedvábné stezky. Prozkoumejte mus-

NENECHTE SI UJÍT:

Pekingské Hutongy 72–73

Velká čínská zeď 89–95

Pohledka nepopsatelné Terakotové armády 105–107

Opevněné město Pingyao 109–110

Huangshan – překrásné Žluté hory 154–155

Procházka po Francouzských koncesích v Šanghaji 192–193

Victoria Peak 229–230

Úžasná krajina v okolí Yangshuo 284–285

Muslimský Kašgar 322–323

Buddhistické nástěnné malby v jeskyních Mogao 326–327

TURISTICKÉ INFORMACE

V Číně dosud není žádná síť turistických kanceláří, které by mohly turistům poskytnout mapy a informace. Velká města jako Peking a Šanghaj mají vlastní turistická informační centra rozmístěná po městě. Jejich využití je ale omezené a mohou vás tlačit k tomu, abyste se přidali ke skupinovým prohlídkám.

Podobky **China International Travel Service** (CITS; cits.net) vás budou spíše nahánět na skupinové prohlídky, než aby vám jejich pracovníci nabídli objektivní informace. Někdy však mívají mapky zdarma.

Sázkou na jistotu je hledat rady na cestu na internetu nebo se zeptat v hotelu. Zejména hostely jsou napěchované radami pro turisty a jejich zaměstnanci nejen, že mají dobrou angličtinu, ale také chápou potřeby cestovatelů ze západu. Často zde také můžete potkat jiné turisty, se kterými se můžete podělit o tipy na cesty. Nezapomeňte, že v Číně jsou stránky Facebook, Twitter, Instagram a YouTube zablokované a nelze zde tak používat, pokud nemáte VPN (virtual private network, česky virtuální privátní síť; viz str. 354).

PENÍZE

Měnou Čínské lidové republiky je RMB (renminbi), Číňané mu říkají Yuan (¥) nebo lidově *kuai*. Renminbi nelze směnit ve všech zemích, a tak si můžete peníze za yuany vyměnit až po příjezdu do Číny. Utraťte je tam všechny, pokud se nechystáte do Hong Kongu, kde si je můžete proměnit za hongkongské dolary.

V Číně se nelze spoléhat na to, že budete všude platit kartou, proto s sebou mějte vždycky dostatečnou hotovost. Bankomaty, ve kterých lze použít mezinárodní karty, jsou ve velkých čínských městech běžné (přijímá je například Bank of China). Cestovní šeky jsou dobrou variantou k hotovosti. Směnit si je můžete v bance a většinou v velkých hotelů a kurzy pro ně bývají lepší než pro hotovost.

16 km jízdy autobusem od Datongu leží jeskyně Yungang. Byly dokončeny v pátém století před naším letopočtem a zdobené jsou obrovským množstvím buddhistických soch a maleb. Z Datongu můžete jet 420 km na jih do městečka **Pingyao**. V tomhle půvabném opevněném městečku můžete strávit den nebo dva a potom pokračovat do Xí'anu (580 km z Pingyaa).

Po pár dnech v Xí'anu leťte do města **Dunhuang** na okraji pouště Gobi v provincii Gansu. Navštivte buddhistické jeskyně Mogao jižně od města a užijte si výhledy z písečné duny Mingsha (čínsky „zpívající písek“). Odtud se můžete vydat na muslimský severovýchod země. Nebo můžete jet do **Chengdu** v provincii Sečuán a potom dál do **Dali** a **Lijiangu** v Yunnanu až na jihozápadě. Můžete vyra-

litskou čtvrt' a třeba si i vypůjčte kolo a projedte se po městských hradbách.

Ze Xí'anu leťte nebo se svezte nočním vlakem (cca 14 hodin) do 1218 km vzdálené velkolepé Šanghaje na východním pobřeží. **Šestý den** začněte procházkou po nábřeží známém jako Bund. Odtud můžete dojít až k šanghajskému muzeu na Lidovém náměstí (popřípadě se svezte metrem). Nepřekonatelná sbírka čínského umění a artefaktů vás klidně zabaví na zbytek dne. **Poslední den** v Číně zasvěťte prohlídce elegantní Francouzské koncese a jejích okouzlujících uliček, módních obchodů a rušných restaurací.

POKUD MÁTE VÍCE ČASU

Pokud máte na cestování po Číně více času, možností, kam vyrazit, je neskutečně mnoho. Můžete si prodloužit dobu strávenou v jakémkoliv výše zmíněném městě. Nebo se po třech dnech v Pekingu můžete vydat vlakem nebo autobusem do 330 km vzdáleného města **Datong** na západ od Pekingu

GUANXI A MIANZI

Vztahy (*guanxi*) jsou v Číně velice důležité. Systém *guanxi* spočívá v tom, že druhým dáváte to, co potřebují, díky čemuž vám oni poté pomůžou získat to, co chcete vy. Jako cizinec můžete nabídnout něco, po čem většina Číňanů touží: kontakty v zahraničí. Před cestou do Číny se vyplatí nechat si vytisknout vizitky se svým jménem a společností jak v angličtině, tak i v čínštině. Výměna vizitek je zde mnohem častější než na

Západě a je signálem toho, že máte zájem navázat *guanxi*. Číňané vizitku nabízejí uctivě oběma rukama, můžete to udělat stejně.

S *guanxi* je spjatá taky tvář (*mianzi*) a nebo její ztráta (*diu mianzi*). Tvář a hrdost je velmi křehká a Číňané vynakládají veliké úsilí aby si ji zachovali. Proto je v této zemi obzvláště žádoucí být zdvořilý a stížnosti vyřizovat slušně, ale pevně.

zit do **Chongqingu** a na **Tři soutěsky** nebo do menšinových vesnic v provincii Guizhou. Guizhou sousedí s provincií Guanxi, která je domovem měst **Guilin** a **Yangshuo** s jejich úchvatnými krasovými jeskyněmi a krajinou kolem řeky Li. Odtud se snadno dostanete do měst **Guangzhou** (Kanton) a **Hong Kong**.

Pokud chcete procestovat východ země, jeďte z Pekingu čtyři hodiny vlakem do **Tai'an** ke svaté hoře Taishan. Potom se podívejte do bývalé německé koncese – pobřežního města **Qingdao** (domova pivovaru Tsingtao). Můžete také pokračovat více na jih do opevněného města **Nanking**, města kanálů **Suzhou** a do Šanghaje. Asi 200 km jihovýchodně od Šanghaje se nachází město **Hangzhou** s malebným Západním jezerem. Fascinující **Žluté hory** jsou od Šanghaje vzdálené asi 450 km směrem na jihozápad. Ještě více na jih se cestou do Hong Kongu můžete zastavit v **Xiamenu** a na **ostrově Gulangyu**. ■

OMEZENÍ VSTUPU

Většina Číny je turistům přístupná (včetně všech míst popsaných v této knize), některé okrajové části Číny, ve kterých žije menšinové obyvatelstvo, a vojensky citlivé oblasti jsou jim však uzavřeny. Pokud chcete navštívit místo, u kterého máte podezření, že by nemuselo být přístupné, zkontaktujte Ministerstvo státní bezpečnosti (viz str. 355). V některých případech lze získat cestovní povolení. Informace o cestování do Tibetu najdete na str. 353. Pokud cestujete do Hongkongu nebo Macaa, budete potřebovat vícestupové vízum, abyste se potom mohli vrátit do Číny.

Veřejnosti kdysi uzavřený fascinující buddhistický chrám Yonghe v Pekingu je nyní otevřen návštěvníkům.

Dějiny a kultura

Čína dnes 10–19

Země a krajina 20–23

Jídlo a pití 20–21

ZÁŽITEK: vaření v čínském stylu 25

Historie Číny 22–41

Náboženství a filozofie 32–33

Umění a kultura 42–52

Čínská keramika 52–53

Tento obří znak v chrámu Naputuo v Xiamenu znamená „Buddha“. Vlevo: Pro buddhisty je malba thangka znázorněním božství.

Čína dnes

Po stovky let Čína působila jako vzdálená a exotická říše, která se řídila záhadnými principy. Poslední dobou však vzbuzuje tato země čím dál více pozornosti a západní přístup k jejím tajemstvím je čím dál odvážnější. Čínský svět se začal rychle otevírat a Západ se nepřiliž vybranými způsoby hrnul do pootvřených dveří.

Číňané

Číňané nejsou v žádném případě homogenní skupinou. Hanové (etničtí Číňané) sice tvoří 93 procent populace, avšak oficiálně v zemi žije 55 různých etnických menšin od muslimských Ujgurů a Huiů až po Daie a Naxie v provincii Yunnan.

Noční plavba po řece Huangpu nabízí velkolepé pohledy na Šanghaj.

Hlavně na Číňanech Han však spočívá odpovědnost za čínskou tradici s její etiketou, jazykem a kulturou. Číňané jsou vesměs loajální, hrdí, vlastenečtí, vytrvalí, bystří, vynalézaví, konzervativní a orientovaní na rodinu. Oportunisticky budují novou Čínu se všemi jejími přednostmi i chybami.

Číňané často rezignovaně poznamenávají, že jeden Číňan dokáže zastat téměř libovolnou práci, ale pokud se jich sejde několik, zpravidla vše zpackají. Jako jednotlivci jsou Číňané pracovití, vynalézaví a podnikaví, ale v kolektivu se často handrkují o maličkostech. Společensky jsou proto zábavní a družní – stačí naslouchat hluku, který se line z pouličních restaurací. Díky této společenské povaze jsou také sympatičtí cizincům. Máloco na Číňanech je naprogramované a technokratické – jsou emocionální, vrtkaví a nevypočitatelní. Zdá se, že efektivita jim uniká, ale často se u nich objevují záblesky intuice. Číňané, kteří kolísají mezi póly impulzivnosti (taoismus) a zdrženlivosti (konfucianismus), neustále okouz-

.....

Striktní bariéry mezi pohlavími, které existují například v Japonsku, se zde téměř neobjevují.

.....

lují a překvapují.

Čínští muži mohou být často jemní (*wenrou*) a ženy houževnaté (*jianqiang*), což vytváří přitažlivou rovnováhu. Pevně dané bariéry mezi pohlavími, které mohou způsobovat rozpaky v zemích, jako je Japonsko, zde téměř neexistují. Společnost je v jádru hluboce romantická, což se projevuje v literatuře, filmu a hudbě (viz str. 49–52).

Navzdory tlačenicím na ulicích jsou Číňané zdvořilí lidé, kteří se řídí zásadami etikety a pohostinnosti. Když se budete tlačit při nastupování do autobusu v Kantonu, můžete sice o čínské zdvořilosti pochybovat, ale nezapomínejte, že se ve skutečnosti stále jedná o komunistickou společnost. Všichni lidé jsou si od narození rovni, takže zde potřebujete těžce nabyté zkušenosti, jak navzdory všem ostatním získat něco pro sebe. Když se však v Číně setkáte se zdvořilostí, často má tu nejvyšší a nejpřímější formu.

Říše středu

Čína sama sebe nazývá Říše středu (Zhongguo). V minulých érách byli vládcové Říše středu přesvědčeni o tom, že zaujímají místo v centru světa. Jiné, barbarské kultury se pouze otáčely kolem čínské periferie. V názvu, kterým Číňané svou zemi označují, stále lákavě zní osudová předurčenost.

Číňané jsou také hrdí na svou dlouhou a velkolepou historii a civilizaci. Mohou se ujišťovat tím, že jejich kultura přežila během mnoha tisíc let spoustu otřesů.

Po ponižujících zkušenostech z 19. a 20. století a chybách komunistické ideologie se Čína na úsvitu 21. století ocitla zpět na cestě k úspěchům. Ekonomické reformy roznitily dřímajícího podnikatelského ducha v jádru národní identity. Možnost znovu získat ztracenou pozici Číny ve světě se začala jevit reálně a obnova země je cíl, který všechny Číňany sjednocuje. Mnohem spíše než k marxistické utopii však směřují k čistému kapitalistickému narcismu. Země si zakládá na designových trendech, je stále více snobská (snobismus patří mezi vlastnosti, které kulturní revoluce vůbec nepoznamenala), materialistická a zhlíží se ve svém novém rouchu.

Dnešní Čína však kvůli akutní dezorientaci začíná trpět závratí. Přední místo této velké civilizace již zaujaly Spojené státy a Japonsko. Mnoho lidí cítí, že země ztratila svůj směr. Komunismus sice odkázal do učebnic historie dříve vládnoucí feudalismus, ale sám způsobil nové problémy. Vychytralý ideologický obrat o 180 stupňů, díky kterému se může kapitalismus znovu rozvíjet, znehodnotil nezištné oběti předchozích generací. Zdá se, že země postrádá mapu. Východisko je známo, nejistý je však cíl.

Čína se přirozeně zajímá o vnější svět, ale kvůli předchozí komunistické izolaci je na náhlé navázání vztahů se Západem špatně připravena. Cizina (*guowai*) zůstává vzdáleným vesmírem, který přichází zprostředkován formou televizního vysílání a reklamy a kde jsou věci značně odlišné.

Na první pohled Čína vypadá jako bizarní napodobenina Západu s orientálními příměsmi. Socialistická architektura po celé zemi je založena na západním utilitaristickém modelu a západní oblek s kravatou se nosí zcela automaticky. Šanghaj stále

více připomíná město z nějakého sci-fi filmu, zatímco zbytek země usiluje pouze o to, aby se co nejvíce podobal Šanghaji. Jak ovšem návštěvník brzy pozná, podoba se Západem je zde často jen povrchová.

Politika a ekonomika

Čína prodělává bolestivou restrukturalizaci. Motor růstu představuje reforma (*gaige*). Výsledkem je působivá ekonomická expanze a dramatický růst prestiže Číny ve světě.

V zásadě lze říci, že země se pokouší přeskocit ze 40. let 20. století přímo do nového tisíciletí v polovičním čase. Národ podstoupil revitalizaci a okovy marxistického dogmatu odhodil na smetiště dějin.

Ekonomický vzestup pod vedením Deng Xiaopinga, Jiang Zemina nebo Hu Jintaa ohromil celý svět. Hmatatelné důkazy toho, že se Čína hrne kupředu milovými kroky, jsou viditelné na ulicích Pekingu, Šanghaje a dalších velkých měst, která jsou zaplavená nablýskanými auty a vibrují obchodnickou energií. Pozitivní energie možná nenakazila celý národ, ale neustále se šíří dál a je mnoho Číňanů, kteří ví, že se ještě nikdy neměli takhle dobře. Čína již dvakrát poslala muže do vesmíru, přehrada Tři soutěsky byla dokončena ještě před termínem a země získává na mezinárodní úrovni čím dál větší slovo.

Komunistická strana je za svou reformní agendu kritizována, ale studentský idealismus z éry demonstrací na Náměstí nebeského klidu (Tian'anmen) (viz str. 41) se

FAKTA

Hlavní město: Peking

Jazyk: Čínština (*putonghua*), kantonština a další dialekty

Počet obyvatel: 1,3 miliardy

Náboženství: Oficiálně ateisté, ale ve skutečnosti je zde velké množství buddhistů, křesťanů a muslimů

Telefonní předvolba: 86

Měna: Renminbi

Politický systém: Vláda jedné strany

zjevně vytratil. Dnešní vysokoškoláci se místo toho zajímají o pracovní příležitosti doma i ve světě. Ekonomický vzestup se změnil na osobní i národní cíl. V Číně nyní vyrůstá nová generace „Já“, která má jen matně povědomí o všudypřítomném odříkání v Maově éře (viz str. 38–41).

Za působivými ekonomickými statistikami a triky se však skrývá ne tak růžová realita: bankovní sektor nutně potřebuje zreformovat, významné regionální nepoměry přetrvávají, rozdíl mezi chudými a bohatými je propastný, politický systém se brání vývoji, omezení svobody slova a přístupu k informacím zesiluje, internet je horlivě cenzurován kyber-policí, zdravé fórum pro politickou diskuzi neexistuje, nesouhlas je tvrdě potlačován, nepokojů na venkově přibývá a životní prostředí se nachází v krizové situaci (z čehož poslední dva body jsou přímo provázané). Vláda naoko vychvaluje principy marxismu-leninismu, ale přitom dobře ví, že udržení moci závisí čistě na ekonomickém růstu. Výsledná propast mezi ideologií a realitou je všudypřítomná. Výsledkem toho je stagnující politické drama, které je i přes občasnou změnu herců spoutáno stále tím stejným, jednotvárným scénářem.

Štafetu nespokojenosti převzaly vrstvy, na které se u zdroje zatím nedostalo. K ekonomicky poraženým patří nezaměstnaní a rolníci připravení o svou půdu vládními projekty, jako byla například výstavba přehrady Tři soutěsky, a lidé (jako například spisovatel a bojovník za lidská práva Liu Xiaobo), kteří jsou perzekvováni za ohrožování vlády.

Samotný moloch čínské vlády zjišťuje, že se buď bude muset vyvíjet, nebo zanikne. Často uváděný argument, že Čína je příliš velká pro demokracii, lze snadno zpochybnit. Indie s 1,1 miliardou obyvatel to dokázala stejně dobře by se dalo říci, že Čína je příliš velká, než aby ji mohli komunisté účinně ovládat.

NÁBOŽENSTVÍ A POLITIKA

Čínská komunistická strana se s kolísavými úspěchy snaží nahradit náboženství marxismem-leninismem (*makeshieningzhuyi*). Předseda Mao se pokusil vymýtít v Číně pověry za kulturní revoluce (viz str 44–45), ale místo toho se sám stal polo-bohem, který je stále idealizován a uctíván v chrámech po celé Číně. Současný úpadek komunistické teorie zanechal duchovní prázdnotu, kterou vyplňuje různorodá směs náboženských věrouk. Nedávné nepokoje, na kterých se podíleli čínští křesťané, ukazují na sílící postavení křesťanství v Číně a na problémy, které to při-

Chlapec si pochutnává na šťávě z kokosu na pláži v Sanya na ostrově Hainan.

náší úřadům. Je vhodné připomenout, že křesťanské povstání Taipingů málem svrhlo dynastii Qing (viz str. 164–165).

Komunistická strana reaguje s obavami na každé učení, které nabízí alternativu k vizi zanechané Karlem Marxem. Kvazibuddhistický „kult“ Falun Gong (Umění kola zákona) byl zakázán kvůli obavám, že zpochybňuje vedoucí úlohu komunistické strany. Bez ohledu na to, že jej vyznávají hlavně ženy ve středním věku a starší lidé, dokázala sekta Falun Gong postrašit komunistickou stranu, která popudlivě reaguje na jakékoli zpochybnění své moci. Členové sekty pravidelně pořádali demonstrace na náměstí Brány nebeského klidu, aby byli pokaždé posazeni do vězení. Zákaz sekty Falun Gong rozhodně problém duchovní prázdnoty v Číně nevyřešil, možná jej dokonce prohloubil.

Cestování do Číny

První návštěvníci ze Západu v Číně okrajově zkoumali některé známější aspekty čínské kultury jako fengshui (viz str. 156), taiči, čínskou medicínu a záviděníhodnou kuchyni.

Dnes již však nejsou čínské dialekty výsadou pouze excentrických badatelů ve smokinzích nebo křesťanských misionářů. Kdysi vzdálené a záhadné způsoby čínské vlády se nyní pozorovateli ze Západu odehrávají přímo před očima.

Návštěvníci si dnes vynahrazují dobu, kdy bylo cestování do Číny obtížné. Když se seznámíte s nabídkou zajímavostí, dokážete si lépe naplánovat trasu po této velké zemi.

Dále lze pozůstatky císařství najít v Nankingu a Xí'anu a na velkoleposti přidávají i město Shenyang.

Čína zdělila skvělé architektonické skvosty z doby svých nešťastných námluv se Západem. Ostrov Shamian v Kantonu představuje muzeum pod širým nebem, ale poslední slovo má Bund v Šanghaji. Ostrov Gulangyu v Xiamenu je rozkošný, ale nepřehlédněte horská útočiště Lushan a Jigongshan. Harbin se stejně jako Dalian může pochlubit několika ukázkami výstřední ruské architektury. Do města Qingdao

v provincii Shandong byly kouzelně přeneseny části Německa a Tianjin se těší přítomnosti kosmopolitní smetánky. Bývalá britská kolonie Hongkong je působivou směsí moderní architektury, kantonské kuchyně a zelených venkovských ostrovů. V Macau se na pobřeží jižní Číny vylíval malý kousek katolické portugalské kultury.

Turisté se zájmem o císařskou Čínu budou zkoumat Zakázané město, majestátní císařské hrobky a Velkou zeď v Pekingu a okolí.

Nábřeží kolem řeky Huangpu v Šanghaji se říká Bund.

Svaté taoistické a buddhistické hory jsou posázeny tradičními chrámy. Nejposvátnější taoistickou horou celé země je Taishan, ačkoli mnohem působivější je sekulární Huangshan. Putuoshan je jediný hornatý ostrov, který je prostoupen duchem bohyně milosrdenství Guanyin (viz str. 178). Posviťte si na buddhistická díla v jeskyních Dunhuang, Longmen a Yungang, nebo se skloňte před obrovitostí Buddhy v Leshanu.

Dobrodružné cestovatele budou lákat okrajové části Číny. Hlavní město Tibetu Lhasa představuje lákavou kombinaci buddhismu, magie a tajemství. Xinjiang si zakládá na islámské kultuře, která sem dospěla po staré Hedvábné stezce. Provincie Yunnan hraničí s Tibetem, Myanmarem (Barmou), Laosem a Vietnamem a obývá ji podivuhodná směsice etnických komunit. Vznesené sopečné jezero Tianchi tvoří hranici se Severní Koreou.

Cestovatelé, kteří v Číně strávili hodně času, jezdí odpočívat do Dali a Yangshuo, což jsou dvě nejslavnější útočiště batůžkářů v celé zemi, která jsou ze všech stran obklopena magickou scénérií. ■

Země a krajina

Ve světě, který se zdá být čím dál menší, představuje cestování po Číně vzrušení ze skutečného dobrodružství. Jakákoliv cesta touhle rozsáhlou zemí návštěvníkům ukazuje celou zeměpisnou encyklopedii plnou nádherných, různorodých světů.

Zeměpis

Čína je třetí největší zemí světa po Rusku a Kanadě a je přibližně stejně veliká jako USA. Na západě její hornatý terén kulminuje v Tibetu a mohutných Himalájích a na severozápadě je uzavřen horami Kunlun, Tianshan a Pamír. Se svou výškou

Muž a jeho jak se brodí skrz vodopád v horách Yulong poblíž Lijiangu na úpatí Tibetu.

8 847 metrů n. m. je Mount Everest nejvyšším vrcholem světa. Nejnižší bod Číny, Turfanská proláklina (154 m pod úrovní moře) se nachází na rozlehlém severozápadě. Směrem k východu se krajina stále více zplošťuje.

Obrovské hory západní Číny představovaly bariéru její expanze tímto směrem. Překážku tvořily také nehostinné pouště, včetně rozsáhlých kamenitých pouští a vyprahlé písečné pouště Taklamakan (viz str. 323), které jsou součástí mozaiky velkých plání na severu.

Naprostá většina (90 procent) populace žije podél čínského pobřeží nebo v úrodných krajích, které lemují Dlouhou řeku (Chang Jiang, též Yangzi Jiang), Žlutou řeku (Huang He), Perlovou řeku (Zhu Jiang) a řeku Mekong (Lancang Jiang). Většina obdělávané půdy je zavlažována z těchto říčních systémů, které prostupují Čínou a zajišťují úrodnost míst, která neustále trpí výkyvy nadbytku a nedostatku vody. Tuto tradiční situaci má zlomit přehrada Tři soutěsky (viz str. 146–149) na

**Mnoho čínských
barvitých a přitažlivých
oblastí s mozaikou
kultur a minorit leží
v okrajových
částech země.**

Dlouhé řece. Čínské

pobřeží je bohatou sbírkou zvláštních ekonomických zón (SEZ) a prosperujících přístavů. Dvě třetiny země jsou příliš hornaté, suché nebo jinak nevhodné pro zemědělství.

Čínské provincie a sousední země

Čína se skládá z 22 provincií, čtyř měst pod ústřední správou (Peking, Tianjin, Chongqing a Šanghaj), pěti autonomních oblastí a dvou zvláštních správních oblastí neboli SAR (Hong Kong a Macao). „Odštěpená provincie“ Taiwan je intenzivně lákána ke znovusjednocení.

Sousední země tvoří fascinující kulturní mozaiku. S Čínou hraničí Severní Korea, Rusko, Mongolsko, Tádžikistán, Kyrgyzstán, Kazachstán, Afghánistán, Pákistán, Bhútán, Indie, Nepál, Myanmar (Barma), Laos a Vietnam. Podél hranic leží mnohé z nejbarvitějších a nejpřitažlivějších čínských regionů, které obsahují směs různých kultur a etnických menšin.

Čínské mapy znázorňují podivnou hraniční čáru, která se vychlípí až ke vzdáleným Spratlyho ostrovům (Nansha Qundao) na jihu. Jde o velkou skupinu ostrovů, které si nárokuje také Vietnam, Malajsie, Filipíny a další země. Spratlyho ostrovy se staly ohniskem rostoucího napětí poté, co zde Čína začala nedávno vojensky působit a snaží se je znovu připojit ke svému území.

Podnebí

Čína se vyznačuje značnými rozdíly klimatu: od rozsáhlých suchých pouští na severozápadě po vlhký jih a severozápad sevřený v zimě pod příkrovem ledu.

Čínská zima na sever od Dlouhé řeky je obvykle studená a směrem na sever se projevuje stále mrazivěji. Klima rozlehlého severozápadu kolísá od letního spalujícího sucha po štiplavý mráz zimních měsíců. Provincie Heilongjiang (řeka Černého draka) na severu je s příchodem prosince spoutána arktickými teplotami, ačkoli si užívá horká léta. Zima v jižní provincii Yunnan a podél jižního pobřeží Číny je příjemná, ale oblasti s vysokou nadmořskou výškou (zejména Tibet) mohou být nebezpečně studené.

Téměř v celé zemi je v létě horko. Na jihu, jihovýchodě a v některých oblastech jihozápadu se přitom vyskytují silné monzunové srážky. Šedá obloha nad Šanghají se neustále otevírá, zatímco teplé a vydatné srpnové deště v Pekingu smývají pouštní prach, který ucpává silnice. Teplé pozdně letní deště v oblasti Xishuangbanna padají bez přestání. Létu v Turfanské proláklíně v provincii Xinjiang (nejteplejší a nejnižší místo Číny) je nesnesitelné. Letní období také zapíná „tři pece“ Číny – Chongqing, Wuhan a Nanking – které se potí v páře z Dlouhé řeky.

Jižní provincie Yunnan, Guangxi, Guangdong, Hongkong, Macao a ostrov Hainan se těší tropickému klimatu. Srpnová vlhkost visí nad Hongkongem jako teplá a vlhká deka, dokud do města nevrhne tajfun. Pro jižní pobřežní oblasti v létě představují tajfuny neustálé nebezpečí. Většina provincie Yunnan je po celý rok nečekaně svěží.

Flóra a fauna

Čína je domovem mnoha různých rostlin a živočichů, což je způsobeno její značnou zeměpisnou rozmanitostí. Bohatá škála druhů zaplňuje tropické lesnaté oblasti

.....
**Čína je domovem
 mnoha různých rostlin
 a živočichů, což je
 způsobeno její značnou
 zeměpisnou rozmanitostí.**

provincie Yunnan. Patří k nim tuponosé opice, sloni a plachý indočínský tygr (*Panthera tigris corbetti*). Na ostrově Hainan lze najít zmenšující se zbytky tropického deštného lesa.

Protikladný nehostinný severovýchod je útočištěm mandžuského tygra (*Panthera tigris altaica*), soba, medvěda a dalších druhů, které jsou přízpusobeny podmínkám sibiřských lesů. Severozápad (bývalý Čínský Turkeistán) je vysušená rozlehlá poušť s rostlinami odolnými proti suchu. Tyto pláne

jsou občas přerušeny zelenými oázami a borovicemi porostlými horami. V regionu se daří mj. divokým kočkám, leopardům, velbloudům a zajícům.

HROZBY PRO ŽIVOTNÍ PROSTŘEDÍ

Stav čínského rostlinstva a zvířeny se však vážně zhoršuje, zejména kvůli rychlému ekonomickému růstu. Kyselý deště, průmyslové znečištění a jedovaté příkrovy nad městy hrozí ekologickou katastrofou. Vyhledky jsou neutěšené, a dokonce i oficiální představitelé varovali, že čínské problémy se znečištěním se mohou do roku 2020 zceřtynásobit. Pronásledování růžoví delfíni (*Sousa chinensis*) v Hongkongu se potýkají se znečištěním, nadměrným rybolovem a srážkami s povrchovými loděmi.

Rokle v horách v Xinjiangu – ohromné severozápadní provincii dříve nazývané Čínský Turkestán.

Pevninská Čína se novými přísnými předpisy pokouší ochránit mizející lesy. Existují obavy, že příklon k zelenějšímu postoji v Číně přichází příliš pomalu a pozdě.

Nad mnoha řekami a jezery se vznášejí jedovaté páry, které dusí vše živé. Průmysl vytvořil jizvy v krajině a další omezení rozmanitosti rostlin a živočichů má na svědomí i zemědělství, které ubírá prostor volné přírodě. Čína potřebuje nakrmit svou populaci a nemá k tomu dostatek orné půdy. Divoká zvířena je proto vyháněna do zalesněných, hornatých a pouštních regionů.

Další hrozby způsobuje pověrčivost a tradiční čínská medicína. Exotická zvířata jsou lovena pro své šlachy, orgány a kůži. K ceněným druhům se řadí tygři, medvědi, luskouni a jeleni.

Mezi ohrožená zvířata patří velemlok čínský (*wawayu*), mohutný mandžuský tygr a panda velká (*xionghao*), jejíž poslední útočiště se nachází na západě provincie Sichuan. Pochmurné čínské zoologické zahrady obvykle nestojí za návštěvou, ale občas je možnost spatřit tam vzácnou pandu velkou.

V Číně existuje mnoho rezervací, které jsou ideální pro milovníky ptactva a další zájemce o divokou přírodu. Patří k nim močál Mai Po v Hongkongu, přírodní rezervace Zhalong v provincii Heilongjiang a jezero Qinghai v provincii Qinghai (ověřte si však předem výskyt ptáčích chřípků). ■

Jídlo a pití

Čínské kuchařské umění, které je nezbytnou součástí poznávání Číny, si můžete vychutnat v čínských čtvrtích po celém světě. Pokud však chcete poznat originál, musíte navštívit Čínu. Číňané si pokrmy a jejich přípravu vychutnávají, což je dáno historií hladomorů. Jídlo zde není pouze nutnost, ale přímo událost.

Pařené knedlíčky patří mezi základy šanghajské kuchyně.

Historicky bylo nejoblíbenějším masem vepřové (*zhourou*), následované kuřecím (*jirou*). Hovězí (*niurou*) a skopové (*yangrou*) se jí méně kvůli své výraznější chuti, ale u muslimských Číňanů a Mongolů (z vnitřního Mongolska) jsou i nadále velmi oblíbeny. Populární jsou i ryby (*yu*).

Na čínské stoly se dostává mnoho exotických pokrmů, včetně želv, mořských plžů, hadů, medvědích tlap, cikád, štírů a krys. Pokud dostanete do ruky menu pouze v čínštině, můžete se těmito specialitám vyhnout například pohledem na cenu: exotické jídlo bývá dražší. Jí se také psí maso (*gourou*), zejména v chladnějších zimních měsících.

K oblíbeným druhům zeleniny patří čínské zelí (*baicai/qingcai*), špenát (*bocai*) a brambory (*tudou*). V sezóně jsou také k dispozici jablka (*pingguo*), pomeranče a man-

darinky (*juzi*), banány (*xiangjiao*), hrušky (*lizhi*), melouny (*xigua*) a hrozny (*putao*).

Tofu (*doufu*) se jí kvůli své univerzálnosti a jako náhražka masa. Rýže (*baifan*) doprovází většinu jídel, je obvykle servírována v malých miskách. Burské oříšky (*huasheng*) se často podávají jako předkrm a tvoří součást mnoha pokrmů. Často se také konzumují semínka melounů (*guazi*) a ve většině obchodů a supermarketů naleznete pistácie (*kaixinguo*) a kešu ořechy (*yaoguo*).

Regionální kuchyně

Peking (*jingcai*) a Shandong (*lucai*) představují typický příklad severní kuchyně, která dává přednost slaným chutím a je založena na pšenici. Mimořádné popularitě se těší knedlíčky plněné vepřovým (*jiaozi*), které se namáčejí v sojové omáčce a rýžovým

octě. Stejně tak jsou oblíbené nudle a knedlíky vařené v páře (*mantou*). Nejslavnějším jídlem v Pekingu je pekingská kachna, což je vydatná porce tučného kachního masa, švestkové omáčky a zelené cibulky, která se jí zavinutá do tenké palačinky.

Rychlé restování na prudkém ohni, spolu s vařením ve vodě a páře, je charakteristické pro jižní kantonskou kuchyni (*yuecai*). Lehce osmažená míchaná jídla a pečivo se rozvážeji po restauracích a podávají se na talířích spolu s mnoha různými omáčkami. Kuchyně Chaozhou, která také patří k jižním variantám, je sladká a je založena na mořských plodech.

Příkladem východního stylu je šanghajská kuchyně, která si libuje v polévkách a mořských plodech. K poměrně mastným jídlům patří „opilá kuřata“ a *xiaolong bao* (malé kousky masa zabalené v nudlovém těstě).

Sichuan, centrum západočínské kuchyně, nabízí bohatou škálu ostrých jídel. V sichuanských pokrmech (*chuancai*) se používá charakteristická bylina s názvem *huajiao* (sichuanský pepř), která otupí ústa. Ostatní

byliny a koření pak sežehnou chutové buňky. Mezi slavné sichuanské speciality patří *suancai yu*, polévka z naložené zeleniny a ryb, a *shuizhu roupian*, kde se plátky vepřového pomalu vaří ve spoustě chilli oleje a listů zelí. Kuchyně v Hunanu (*xiangcai*) a Hubei jsou také proslavené svými ostrými produkty.

Nápoje

K jídlu Číňané pijí pivo (*pijiu*), víno (*puta-jiu*) nebo silnou čirou lihovinu s názvem *baijiu* (doslova „bílý alkohol“). *Baijiu* je nečekaně ostrý nápoj. Nejslavnější pochází z města Maotai v provincii Guizhou. *Erguotou* (doslova „hlava dvou hrnců“) patří se svými 65 procenty k nejsilnějším.

Čaj (*cha*) se v Číně pije všude, zejména při jídle. Dodává se v mnoha různých variantách, včetně chryzantémového čaje (*juhua cha*), černého čaje (*hong cha*), zeleného čaje (*lü cha*) a příjemného čaje osmi pokladů (*babao cha*). Posledně jmenovaný sestává ze směsi okvětních lístků, poupat a sušeného ovoce, která je oslazená kusy cukru.

Káva (*kafei*) je oblíbená. Najde restaurací, ale o nápoji. Číňané takou vodu (*baikou*). Často se pije a v celé zemi do (*kuangquan shu*).

ZÁŽITEK: Vaření v čínském stylu

Pokud se chcete naučit vařit čínská jídla, Peking, srdce severní čínské kuchyně, je pro vás to pravé místo. Restaurace a škola vaření **Black Sesame Kitchen** (28 Zhonglao Hutong, Dongcheng, tel 1369 147-4408, blackseamekitchen.com) je zastrčená v půvabném hutongu Heizhima („černý sezam“) kousek od ulice Nanluogu Xiang. Založila ji Jen Lin-Liu – autorka knihy „*Serve the People: A Stir-Fried Journey Through China*“.

Můžete si zde vzít hodinu vaření, nebo se přihlásit na celou sérii kurzů. Naučíte se, jak máte *bao jiaozi* (zabalit knedlíčky) dle místní tradice. Při smažení Chongqingského pálivého kuřete se vám možná naženou slzy do očí anebo se naučíte tajemství dokonalé misky *mapo doufu*, tedy doslova „babiččina tofu“. Praktické hodiny (€€€€)

s anglicky mluvícím instruktorem se konají každý čtvrtek (11.00–14.00) a neděli (11.00–14.00). Nebo se můžete zúčastnit pravidelné páteční slavnostní večeře (€€€€), která se koná vždy od 19.00 do 22.00. Během ní můžete sledovat přípravu desetichodové luxusní večeře.

Šanghajská kuchyně, která je založená na rozmanitosti ryb a darů moře, není mimo Čínu tak známá jako kuchyně kantonská nebo sečuánská. Pokrmy se v ní typicky restují nebo napařují, jako například při přípravě výše zmíněných *xiaolongbao*. Pokud si chcete vyzkoušet vařit šanghajská jídla, zkuste **The Kitchen at...** (*South Xiang Yang Rd., Bldg. 20, třetí patro, tel 021 6433-2700, thekitchenat.com*). Kurzy šanghajské, ale i jiných kuchyní (€€€€– €€€€€) se tu konají vždy v úterý a v sobotu.

Dějiny Číny

Fascinující kronika čínské historie sahá hluboko do minulosti až k temným a skrytým počátkům. Při zkoumání vrstev tohoto bohatého odkazu se vynořuje epický příběh obsazený krutými tyrany a mazanými oportunisty, kteří tuto velkou zemi ovládají až doposud.

Mýty a legendy

Někteří historikové označují jako úsvit čínské civilizace rok 6000 př. n. l. Věkovité legendy hovoří o bohu Pangu, který stvořil svět a oddělil nebe a zemi. Tři další božstva poté vytvořila lidi a předala jim znalosti chovu zvířat, zemědělství a léči-

Ohromující selhání: Velká zeď byla postavena, aby Čínu chránila před nájezdy ze severu.

vých účinků rostlin. První z nich Fuxi formuloval osm kombinací tří čar v knize *Yi Jing*, kterou na Západě známe jako *Knihu proměn* (starobylá kniha umožňující věštění). Tyto bohy vystřídaly další mytologické bytosti. Největší úctě se těší Žlutý císař, který je uznáván jako lidský prapředek. Kromě toho, že je považován za zakladatele taoismu (viz str. 42), se mu připisuje mnoho příspěvků k čínské civilizaci, např. vynález lodi, zdokonalené šlechtění dobytka a začátek pěstování bambusu. Čínské mýty také vzpomínají, jak Velký Yu ovládl povodně a zkroutil Dlouhou řeku. Chang Jie poté mohl vynalézt slova.

NALEZIŠTĚ ČLOVĚKA PEKINGSKÉHO

Naleziště člověka pekingského (*Sinanthropus pekinensis zhoukoudian*) (€) se nachází 48 km jihozápadně od Pekingu. Naleziště tvoří jeskyně, ve kterých žili primitivní lidé před 300 000 až 600 000 lety. V muzeu jsou vystaveny objevené exponáty: pazourky, jehly z kostí a části zvířat. Všechny exponáty jsou popsány v angličtině.

Dynastie Xia a Shang

Archeologické důkazy potvrzují existenci prapůvodní dynastie Xia (asi 2205–1706 př. n. l.), ačkoli se dochovalo mnohem více historických nálezů, které souvisí s následující dynastií Shang (asi 1766–1122 př. n. l.). Vykopávky ukazují na zemědělskou společnost, která se rozprostírala v povodí Žluté řeky od Xi'anu po Shandong. Jižní hranici státu tvořila Dlouhá řeka. Tato oblast je kolébkou čínské civilizace.

Společnost v době dynastie Shang uznávala jediného vůdce, který byl také náboženskou postavou. Vládcové byli současně vojenskými veliteli i vůdci společenských aktivit. Funkce se mohly předávat z bratra na bratra nebo z otce na syna. Jak se tato společnost postupně zdokonalovala, král delegoval více a více úkolů vrstvě úředníků. Autorita krále byla odvozena hlavně od jeho předků, které lidé uctívali a dotazovali se jich na otázky týkající se chodu státu. Praxe věštění (týkající se ročních dob, zemědělských prací či válčení) pomocí nápisů na želvích krunýřích a hovězích kostech ukazuje, že se již vyvinulo písmo.

Jsou důkazy, že se při budování velkých staveb používali zkrocení sloni, což svědčí o pokročilých stavebních postupech. Město Anyang v provincii Henan bylo postaveno na místě města Yin, což bylo poslední sídlo dynastie Shang. Dynastie je také synonymem pro nádherné bronzové umělecké předměty, zejména divoce a záhadně vyhlížející zvířecí tvary, které zdobily nádoby. Za dynastie Shang se

Čínské dynastie

Xia asi 2205–1766 př. n. l.

Shang asi 1766–1122 př. n. l.

Zhou: západní asi 1122–771 př. n. l., východní asi 771–256 př. n. l.

Qin: 221–206 př. n. l.

Han: západní Han 206 př. n.

l.–9 n. l., Xin (Wang Mang)

9–23 n. l., východní Han 25–220 n. l.

období Tří říší: (220–265)

Jin: západní Jin 265–316,

východní Jin 317–420

Severní dynastie: severní Wei

386–534, východní Wei 534–

550, západní Wei 535–557,

severní Qi 550–577, severní

Zhou 557–581

Jižní dynastie: Song 420–479,

Qi 479–502, Liang 502–557,

Chen 557–589

Sui: 581–618

Tang: 618–907

Pět dynastií: pozdní Liang 907–

923, pozdní Tang 923–936,

pozdní Jin 936–947, pozdní

Han 947–950, pozdní Zhou

951–960

Song: severní 960–1127, jižní

1127–1279

Yuan: 1279–1368

Ming: 1368–1644

Qing: 1644–1911

Čínská republika: 1911–1949

(udržela se na Taiwanu)

Čínská lidová republika: 1949–

dosud

nepochybně rozvíjel průmysl a obchod: termín „Shang“ dodnes souvisí s podnikáním (*shangren*) a obchodem (*shangye*).

Dynastie Zhou

Rodina Zhou, jejíž jméno se často objevuje na věšteckých kostech dynastie Shang, nakonec tuto dynastii svrhla. Noví vládcové se od svých předchůdců příliš nelišili a převzali většinu aspektů jejich kultury, která se vyvíjela ve feudální struktuře státu.

O historii dynastie západní Zhou (asi 1122–771 př. n. l.) není k dispozici mnoho dat, ale v 9. století př. n. l. již byla monarchie značně oslabena a nakonec zanikla za vlády Yu Wangu. Následník Yu Wangu přemístil hlavní město z Hao (jihozápadně od současného města Xí'an) do Luoyangu. Během tohoto období, které se označuje jako východní Zhou (771–256 př. n. l.) byly státy zmitány bouřlivými spory.

Filozofické základy předcházející dynastie Qin

Historikové obvykle dělí východní dynastii Zhou na období Jara a podzimu (771–476 př. n. l.) a Válčících států (476–221 př. n. l.). Druhé období se také označuje jako předqinské. Tato krutá éra se více než jiné zasloužila o rozvoj dosud přetrvávající filozofické kultury Číny. Konfucius (551–479 př. n. l.) byl produktem své doby (viz str. 126–27). Neustálé války a krveprolití jej přiměly k tomu, aby vyvinul systém sociálního chování, který by byl povznášející a poučný. Jeho modelem byl junzi neboli opravdový muž, který byl přímý, loajální a civilizovaný. Konfuciovův intelektuální následník Men-

cius (372–289 př. n. l.) jeho filozofii dále propagoval a zdůrazňoval přitom koncepci Mandátu nebes. Podle této teorie mohla Nebesa zkorumpovanému nebo špatnému vládcovi odejmout mandát k vládě tak, že poddaní povstanou nebo přestanou režim podporovat.

Vznikající taoismus se v těchto letech ozval ústy starého mistra Laozi (asi 580–500 př. n. l.), který své mystické úvahy o kosmu shrnul do vlivné knihy *Dao De Jing* (*O Tao a ctnosti*). Jeho myšlenky srozumitelněji předložil vypravěč a filozof Zhuangzi (asi 369–286 př. n. l.) formou bystrých alegorií. Objevily se také další filozofické koncepce. Přední postavení mezi nimi měli mohisté vedení filosofem Modi (asi 468–376 př. n. l.). Vyhlašovali myšlenku univerzální lásky (*jian'ai*), ačkoli se jednalo o horlivé vojenské strategie. Legalistická škola představovaná filosofem jménem

Han Feizi (asi 280–233 př. n. l.) také vyvinula vlivnou reálně-politickou filozofii práva spojeného se státnictvím.

Dynastie Qin

Neustálé války mezi státy ustaly díky neúprosnému vzestupu státu Qin, který sjednotil jednotlivá čínská území. Dynastie Qin nakonec propůjčila Říši středu její název v cizích jazycích: Čína. Prvním a krutým panovníkem byl Qin Shi Huangdi, který své poddané týral masovými popravami a útlakem. Jeho krátká a násilná vláda trvala od roku 221 do jeho smrti v roce 210 př. n. l. Během těchto let rozpoutal čistku konfuciánských učenců (*kengru*) a velké pálení knih (*fenshu*), takže se většina čínské literatury změnila na popel.

Císař také vedl Čínu na cestu územního rozmachu, která si vyžádala spojení již dříve postavených hliněných valů do Velké čínské zdi, která by zabránila barbarským vpádům. Dalším velkolepým stavebním projektem bylo výstřední podzemní mauzoleum terakotových bojovníků nedaleko od Xí'anu. Za vlády Qin Shi Huangdiho došlo ke standardizaci čínského písma, vah a měr.

Za provinčního povstání proti útlaku dynastie Qin (jmenovitě eunucha Zhao Gao) armádu Qin zmasakroval Xiang Yu, kterého poté porazil Liu Bang, zakladatel dynastie Han.

Dynastie Han

Dynastie Han z větší části zachovala strukturu státu z doby předchozí vlády Qin. Nová dynastie trvajících 400 let natolik zformovala čínskou kulturu, že se znak „Han“ dosud používá jako symbol Číny (např. Hanzu: čínský národ, Hanyu: čínský jazyk).

Dynastie se dělí za západní Han (206 př. n. l.–9 n. l.) a východní Han (25–220 n. l.). Obě odděluje krátká vláda dynastie Xin, která se ujala moci, když trůn uchvátil ministr Wang Mang v době rostoucí neschopnosti hanského dvora.

Dynastie západní Han se musela vypořádat se složitými problémy – bylo nutné zachránit zemi před úpadkem a konsolidovat stát. Svou strukturou stát Han značně napodoboval předchozí dynastii Qin.

Poté, co se konfucianismus vzpamatoval ze svého zákazu za dynastie Qin, rozšířil se v praxi mezi úřednictvem, a tím dal diktátorské vládě morální nátěr.

Dynastie východní Han upadla kvůli sociální nespokojenosti, v jejímž důsledku došlo k povstání sekty žlutých turbanů (tajná taoistická skupina). V následném chaosu se dynastie Han rozpadla pod

Tato bronzová socha byla odkryta poblíž Chengdu v provincii Sečuán. Může být stará přes 4 000 let.

Nemilosrdný první císař dynastie Qin zemi zanechal dědictví v podobě terakotové armády.

tlakem znepřátelených vojevůdců. Nejpozoruhodnějším literárním odkazem této doby je dílo *Shiji* neboli *Zápisky historika*, které napsal Sima Qian (asi 145–85 př. n. l.). Tato kniha je nejvýznamnější literární památkou daného období. Předkládá epický záznam o vzestupu a pádu mocných vládnoucích rodin v Číně.

Období rozpadu

Pád dynastie východní Han znamenal konec centralizovaného státu. Po téměř 400 let se země utápěla v neustálých válkách a rozporech. Na troskách říše Han vznikly tři státy – Wei, Shu a Wu – které jsou známy jako Tři říše (220–265 n. l.). Romanticky je připomíná román z doby dynastie Ming s názvem *Romance o třech říších*. Ve skutečnosti však byla jejich sdílená historie potřísněna krví. Každý stát se považoval za pravého následníka dynastie Han. Stát Wei si roku 263 podrobil Shu. Brzy poté následoval vznik dynastie Jin a dobytí státu Wu. Země byla dočasně znovu sjednocena, ale brzy se opět rozpadla pod tlakem „barbarského“ lidu Xiongnu a dalších kočovných útočníků. Dynastie Jin ztratila vládu nad severní Čínou a přesunula hlavní město do Nankingu, což mělo za následek rozsáhlou migraci na jih.

V 5. století získal vládu nad severní Čínou turkický kmen Tuoba, který založil severní Wei (386–534 n. l.). Přitom rychle převzal čínské zvyky a styl (stejně jako Mongolové a Mandžuoové po nich). Země byla prakticky rozdělena mezi tzv. severní a jižní dynastie.

Severní Wei a jeho následníci vládli na severu, zatímco východní Jin a státy navazující na jeho odkaz kontrolovali jih.

Sociální nepokoj způsobil rozdělení severního Wei na východní Wei (534–550) a západní Wei (535–557), jehož vládcové národnosti Tuoba brzy ztratili moc. Zrodily se útvary severní Zhou (557–581) a severní Qi (550–557). Doba dvou nových států se vyznačovala úpadkem morálky a špatnou vládou.

Na jihu zakládali generálové řadu dynastií za neustálého válčení a zabíjení.

Počátky buddhismu

Období rozdělení bylo chaotické, ale za všeobecného zmatku se překvapivě rozvíjela bohatá kultura. Taoismus odpověděl na dobový vzestup duchovnosti. Slavná skupina myslitelů s názvem Sedm mistrů z bambusového háje se setkávala, aby diskutovali o taoistické filosofii, psali básně a popíjeli víno. Převládala metaforičtější nálada, která přinesla hlubší a intenzivnější hledání smyslu v krutém světě. Kvetl buddhismus i buddhistické umění, včetně úchvatného buddhistického sochařství éry Wei. Tváře bódhisattvů a Buddha z tohoto období se vyznačují okouzující transcendentí a svatostí. Nejslavnější zachovalé jeskyně z této éry jsou Yungang, Longmen a Dunhuang. Taoistický básník a poustevník Tao Yuanming skládal krásné verše.

Dynastie Sui

Krátkodobá dynastie Sui (581–618) opět sjednotila Čínu, když Yang Qian v roce 581 svrhl vládce severního Zhou a začal zabírat státy na jihu.

(Pokračování na straně 34)

Z pozůstatků dynastie Han vzešly tři státy: Wei, Shu a Wu. Jsou známé jako Tři království (220–265 př. n. l.).

NÁBOŽENSTVÍ A FILOZOFIE

Čína je hluboce religiózní zemí. Mezi náboženstvími je nejrozšířenější buddhismus, taoismus a v menší míře i konfucianismus (po ateismu). Konfucianismus není v přísném slova smyslu náboženství, ale spíše filozofie. Vzhledem k tomu, že buddhismus přišel z Indie, zůstává taoismus jako jediná skutečně domácí víra.

Mladý buddhistický mnich roztáčí modlitební mlýnky zdobené vlajčkami.

Taoismus

Taoismus (*daojiao*) je z podstaty spíše mystický než náboženský, ačkoli některé jeho směry uctívají božstva (viz str. 72–73). Za jeho zakladatele se považuje Laozi (asi 580–500 př. n. l.), který napsal knihu *Dao De Jing*. Taoismus se snaží kultivovat filozofické uvědomění života. Neuznává antropomorfního boha, ale usiluje o pochopení „cesty“, což je termín popisující dynamiku přírody a sílu, která uvádí vesmír do pohybu.

Taoisté věří na výsledky dosažené nečinností (*wu wei*), takže se věci mohou vyvíjet a objevovat se ze své vlastní vůle. Chcete-li zažít setkání s „cestou“, můžete si prostudovat Laoziho klasické dílo. Tato kniha popisuje tao způsobem, který je velice blízký lidské zkušenosti. „Cestu“ lze také pocitově objevit metodou *taiji quan* (viz str. 122–23), což je

bojové umění, které vychází z taoistických zásad jemnosti, zvýšeného sebeuvědomování a vyhýbání se konfliktům.

Buddhismus

Většina chrámů v Číně patří buddhistům, což ukazuje na význam buddhismu (*fojiao*) pro Číňany. Buddhismus, který založil indický princ Siddhartha Gautama (563–483 př. n. l.), doputoval do Číny mezi 3. a 6. stoletím n. l. a připojil se k již existujícímu taoismu. Tato víra se snaží léčit utrpení tím, že odstraňuje žádostivost. Následování „osmidílné stezky“ vede k nirváně, což je transcendentní stav svobody.

V Číně je nejrozšířenější mahájánový buddhismus (velký vůz), který se od theravádového buddhismu (doktrína starších) liší ve své víře, že bóddhisattvové (viz str. 72) by

měli odložit své buddhovství, aby pomohli jiným. V Tibetu a vnitřním Mongolsku se vyskytuje unikátní tibetský buddhismus (viz str. 304–305).

Buddhistické umění: Buddha je v Číně objektem uctívání, a proto jsou sochy Buddha spíše předměty náboženskými než uměleckými. Přesto jsou čínské buddhistické sochy a fresky úžasnými uměleckými díly. Obdivovat je můžete ve známých jeskyních v Dunhuangu (viz str. 326–327), Longmenu (viz str. 122–123) a Yungangu (viz str. 114–115).

Buddhistické sochařství se vyvíjelo společně s interpretací buddhismu jednotlivými dynastiemi. Sochy Buddha z dynastie Severní Wei (386–534 př. n. l.) jsou charakteristické svými lehce samolibými úsměvy a božskou krásou. Zdají se být vzdálení, záhadní a nadpozemští. Sochy z dynastií Tang a Song jsou více pozemské a lidštější.

Konfucianismus

Konfucianismus (*rujia sixiang*) (viz str. 126–27) pojmenovaný po mysliteli Konfuciovi je paternalistická filozofie sociálního chování, která učí Číňany zákonům, pravidlům a normám chování. Mnoho Číňanů si myslí, že klanění před staršími osobami, jak je předepisuje přísné konfucianství, je nevděčný úkol. Filozofie přesto prostoupila národní vědomí a úspěšně se rozšířila i do Japonska, Koreje a Vietnamu. V průběhu tisíciletí na sebe konfucianismus nabaloval náboženské atributy a postupně se vytvořily příslušné instituce, ačkoli se jedná o velmi humánní filozofii, která nabízí odpověď na utrpení a problémy špatné vlády.

Islám

Arabští obchodníci přinesli islám (*yisilan jiao*) do Číny podél Hedvábné stezky a přes moře na jižní pobřeží, kde vybudovali své mešity. V provincii Xinjiang na severozápadě žije početná muslimská populace Ujgurů, kteří jsou potomky těchto arabských obchod-

níků. Další velká skupina čínských muslimů – Huiů – žije v provinciích Gansu, Ningxia, Qinghai a Xinjiang (viz str. 313).

Křesťanství

V 7. století n. l. dorazili do Číny nestoriáni (syrská křesťanská sekta). Později je následovali jezuité, kteří pomohli vystavět Starý letní palác v Pekingu a radili při vědeckém rozvoji (viz str. 83). Povstání Taipingů v 19. století vedl Hong Xiuquan (viz str. 158–59), který věřil, že je synem Božím. V současnosti je křesťanství (*jidu jiao*) nejrychleji rostoucím čínským náboženstvím. K důvodům patří spojování kapitalistického ducha a protestantismu, duchovní prázdnota v jádru společnosti a stále početnější (nelegální)

V Číně je většina chrámů buddhistická, což poukazuje na důležitost buddhismu (fojiao) mezi Číňany.

domácí kostely, které bez registrace umožňují shromažďování a vyznávání víry pro rychle se zvětšující počet křesťanů (podle některých odhadů je jich nyní v Číně 100 milionů).

Judaismus

Judaismus (*youtai jiao*) v Kaifengu lze vysledovat do dob dynastie Tang, kdy sem doputoval podél Hedvábné stezky. První synagoga byla postavena v 12. století, ale dvakrát ji zničily povodně. Po druhé povodni v polovině 19. století nebyla obnovena. Velká populace nečínských Židů se usídlila v Šanghaji během rozkvětu města a významně se podílela na místní prosperitě a rozvoji.

Tato dynastie prosperovala za svého prvního ambiciózního císaře Wendiho. Druhý císař Yangdi se však zhlédl v monumentálních stavebních projektech, které vyčerpaly státní pokladnu a pobouřily rolníky. Velký kanál (viz str. 162–63) byl prodloužen s využitím otrocké práce. Za mimořádnou cenu byl marnotratně přestavěn Luoyang a části Velké čínské zdi. Nešťastné rolníky dále rozhněvala katastrofální válka proti Koreji a následné ponižení z rukou východních Turků. Roku 618 císař Yangdi uskrtil jeden z jeho dvořanů.

Dynastie Tang

Čiňané považují Tang (618–907) za nejslavnější ze všech dynastií. Založil ji Li Yuan, který byl úředníkem dynastie Sui. Dynastie Tang rychle obnovila svůj vliv v Koreji a střední Asii. Na principech filozofie konfucianismu, kterou za předchozích dynastií zastínil taoismus a buddhismus, se rozvíjela státní služba. Byl ustanoven konzervativní konfuciánský systém zkoušek (viz str. 83), který sloužil k přijímání státních zaměstnanců.

Aby nedošlo ke stejným chybám jako za předchozích dynastií, stalo se státní politikou uspokojování rolnictva na základě systému spravedlivého rozdělení půdy. V počátcích dynastie Tang výrazně rostla ekonomika díky podpoře výroby a zahraničního obchodu. Dynastie si také udržovala značný vliv ve střední Asii

a rozšiřovala své vztahy s Tibetem. Bohaté kulturní styky s Japonskem způsobily, že Japonci přijali čínský systém písma.

Plodné kontakty s dalšími kulturami podél Hedvábné stezky (viz str. 310) se rozvíjely díky tolerantním postojům k cizincům. Výsledkem byla kosmopolitní atmosféra. Do Číny proniklo mnoho náboženství, včetně nestoriánství, manicheismu, islámu a judaismu, ale žádné z nich se nerozšířilo tak jako buddhismus.

Za dynastie Tang panovala jediná skutečná čínská vládkyně, nechalně známá Wu Zetian (neboli Wu Hou). Z císařské konkubíny se vypracovala na císařovnu a vládla od roku 698 do roku 705, kdy byla

donucena k abdikaci. Za jejího vlivu se rozšiřoval buddhismus, zejména kvůli její náklonnosti k buddhistickým mnichům. Její životní příběh stále fascinuje: většec u dvora varoval císaře, aby do paláce nevpuštěl žádnou ženu s příjmením Wu, protože by zničila dynastii Tang. Wu Zetian rozzuřilo, že se jí její soupeři pokusili vyšachovat a zabránit jí v přístupu na císařský trůn, který nakonec uchvátila.

Následující vláda císaře Xuanzong (712–756) se často označuje jako zlatý věk Tang. Dynastii však značně oslabil porážka v bitvě proti Arabům roku 751 (která měla za následek mnoho následných vpádů z Tibetu) a vzpoura turkického generála An Lushana. Povstání bylo nakonec potlačeno, ale v bojích značně poklesla státní autorita.

Dynastie Tang se potom dostala pod nadvládu eunuchů a několik císařů bylo otráveno. Buddhisté zažili období represe, ekonomika prudce upadla a rolníci, kteří byli vykořisťováni na maximum, znovu povstali. Dynastii Tang rozvrátily rebelie a Čína upadla do područí válečníků.

Tangská kultura představovala vrcholné období čínských dějin, zejména za vlády císaře Xuanzonga, kdy dosáhla nepřekonatelného vrcholu.

Kultura Tang představovala vrcholné období čínských dějin, zejména za vlády císaře Xuanzonga. Její poezie dosáhla nepřekonaných výšin v díle básníků Li Baie a Du Fua. Han Yu se proslavil zejména díky své skvělé próze. V době dynastie Tang se v Číně objevil knižisk. V Dunhuangu byla nalezena uložená *Diamantová sůtra*, první známá tištěná kniha na světě. Za této éry také dosáhlo špičkové úrovně buddhistické umění, ale mnoho uměleckých děl bylo zničeno za protibuddhistického útlaku. O tomto skvostném období vypovídají zachovalé sochy v Longmenu a Dunhuangu. Malířství také vspělo do podoby, která umožnila úspěchy za následující dynastie Song.

Pět dynastií a dynastie Song

Po dynastii Tang následovalo období rozdělení, kdy se moc přenesla do mnoha menších států. Krátkodobé dynastie na severu země přinesly vládu bezpráví. V letech 907 až 960 koexistovaly s deseti královstvími. Toto období se často označuje jako Pět dynastií.

Čínu znovu sjednotil Zhao Kuangyin, velitel císařské gardy za pozdní dynastie Zhou (poslední z pěti dynastií). Tato dynastie se obecně dělí na severní Song (960–1127) a jižní Song (1127–1279).

Došlo k obnově státní správy a znovu se začal používat oficiální systém zkoušek. Zároveň se rozvíjela ekonomika. Za vlády prvního ministra Wang Anshiho (1021–1086) byly vynalezeny papírové peníze a došlo k reformám (bianfa).

Dynastii Song však neustále ohrožovaly útoky zvnějšku. Nájezdníci Džurčeni ze severu obsadili v roce 1126 hlavní město Kaifeng a vynutili si přesun dvora na jih. Hlavní město se přemístilo do Lin'anu (dnešní Hangzhou), zatímco Džurčeni založili na severu dynastii Jin (1125–1234). Dynastii Jin se podařilo výměnou za mír získat od dynastie Song značné výkupné. Jako hraniční linie mezi oběma státy byla určena řeka Huai. Jižní dynastie Song se i přes přítomnost Džurčenů na severu nadále rozvíjela a znovu kvetlo i zemědělství, zahraniční obchod a výroba.

Toho záživé období však brzy zastínila mongolská hrozba. Za Čingischána si Mongolové osvojili totální formu politiky spálené země a obrátili v prach vše, co jim stálo v cestě. Když ovládli stát Jin, měli bohatství říše Song na dosah. Naivní vládcové dynastie Song navázali s Mongoly spojení proti Džurčenům, ale jejich noví „spojenci“ se obrátili a stanuli na jejich hranicích. Mongolové říši Song zdevastovali a v roce 1279 poprvé ustavili cizí vládu nad celou Čínou.

Dynastie Yuan – Mongolové

Vítězní Mongolové vládli rozsáhlé říši, která sahala z Asie až do východní Evropy. Jejich kontrola nad Čínou se historicky označuje jako dynastie Yuan (1279–1368). Jako hlavní město Číny ustanovili Beijing (Dadu), zatímco si ponechali své vlastní hlavní město ve vnitřním Mongolsku.

Mongolové Číně vnutili svou vlastní kulturu v podobě nekompromisního a tyranského režimu. Čínská populace byla rozdělena na čtyři skupiny. Na vrcholu

Beijing nebo Peking?

Jméno čínského hlavního města se v průběhu staletí měnilo. V různých obdobích bylo známé pod jmény Yanjing, Dadu a Beiping. Lze odpustit dokonce i to, když si lidé myslí, že Peking a Beijing jsou dvě různá místa. Peking je starý přepis čínského slova pro „severní hlavní město“. Beijing je přepis toho samého v Pinyinu – oficiální čínské transkripci.

byli Mongolové, níže se nacházeli jejich zahraniční spojenci, postavení opět o něco níže zaujímali Číňané a další obyvatelé severní Číny. Poslední příčka žebříčku byla vyhrazena pro Číňany z jihu.

Mongolové používali Čínu jako odrazový můstek, ze kterého zahajovali své nákladné útoky na okolní regiony, včetně Vietnamu a Japonska. Dynastii opět svrhlo rebelující rolnictvo, které vyprovokovaly zemědělské krize. Vzpouře byly nejdříve řízeny tajnými buddhistickými sektami, jako byly Bílý lotos a Červené tur-

Socha z chrámu postaveného ve čtvrtém století za dynastie Východní Jin.

bany. Poté se jejich vedení ujal Zhu Yuanzhang (1363–67). Svrhl místodržitele, kteří se v té době svářeli mezi sebou, a založil dynastii Ming (což znamená Jasný).

Dynastie Ming

Zhu Yuanzhang, který vládl pod jménem Hongwu, založil hlavní město dynastie Ming (1368–1644) v Nankingu (Jižní hlavní město). Postavil zde svůj palác a obehnal město vysokými hradbami.

Hongwu (1368–1398) vládl Číně efektivně, ale rychle sklouzl k despotismu a předváděl takový stupeň krutostí, které se vyrovnala pouze jeho paranoia. Problém následnictví po jeho smrti vedl k občanské válce a trůn nakonec nepřípadl jeho vnukovi (kterého si za následníka vybral), ale princ z Yen, který uchvátí moc a vládl jako císař Yongle (1403–1424). Tento vládce přesunul hlavní město dynastie Ming do Bejingu a postavil Zakázané město (viz str. 56–62).

V té době začali přicházet Evropané, kteří později významně ovlivnili dějiny dynastie Qing. Portugalci dobyli Macao v provincii Guangdong, Angličané dorazili do Kantonu (Guangzhou) a jezuité, které vedl Matteo Ricci (1557–1610), se v 80. letech 16. století pokusili seznam čínských náboženství rozšířit o katolicismus.

Mongolové i nadále obtěžovali Čínu na jejích severních hranicích, a proto byly obnoveny části Velké čínské zdi. Na japonskou invazi do Koreje (vazalského státu) za vlády císaře Wanli (1573–1620) odpověděla dynastie Ming pomalu a s vynaložením velkých nákladů.

V 15. století již palácovní eunuši znovu manipulovali s císaři jako s loutkami. Rozhodování eunuchů o státní politice často přivedlo impérium na pokraj zkázy. Autorita dynastie Ming se drobila tváří v tvář rolnickým povstáním a poslední císař Ming se pověsil na stromě na pekingském kopci Jingshan, když se rebelové hrnuli městem.

Hlavním kulturním přínosem dynastie Ming byl vznik románu, na který se těšilo stále širší obecnost. Romány *Shuihu Zhuan (Příběhy od jezerního břehu)* a *Sanguo Yanyi (Romance o třech říších)* vyprávěly historické příběhy běžně srozumitelným jazykem, zatímco erotika se objevila v díle *Jin Ping Mei*. Značně populární modrobílý porcelán z éry Ming vznikl ve stylu, který se vyvinul za dynastie Yuan pod vlivem Středního východu.

Dynastie Qing – Mandžouvé

Silný hladomor v provincii Shaanxi roku 1626 podnítl mohutnou rolnickou vzpouru, která přišla ve stejnou dobu jako rostoucí hrozba Číně od severních sousedů Mandžůů, kteří byli potomky džurčenské dynastie Jin. Když se rebelové proti Mandžouům nespojili, severní nájezdníci využili příležitosti a ustavili novou dynastii.

ÚSPĚCHY MONGOLŮ

I přes paranoidní snahu ovládnout Čínu do posledního místečka byla mongolská vláda relativně schopná a prozíravá. Vláda zrenovovala Velký kanál a zmodernizovala silnice. Obchod se zahraničím se začal rychle šířit. Poté, co vzrostl kontakt s Evropou, navštívil Čínu benátský cestovatel Marco Polo a později napsal svůj slavný cestopis. Zkáza, kterou přinesl vpád Mongolů do Číny, zapříčinila zničení velkého množství uměleckých předmětů. I přes to se techniky čínské malby a především krajinomalby (viz str. 48–50) stále zdokonalovaly. Dynastie také pomohla vývoji čínského dramatu a románů.

Od svého triumfálního vstupu do Beijingu roku 1644 trvalo Mandžům čtyři desetiletí, než úplně převzali moc od různých pohrobků dynastie Ming.

Rozhádané Mandžuy sjednotil Nurhači do systému korouhví a vytvořil z nich pozoruhodnou bojovou sílu. Nejdříve ustavili dynastii Qing (Čistá) roku 1636 v severovýchodní části Číny – Mandžusku. Zůstal zachován systém korouhví (*baqi*), což bylo vojenské a vládní uspořádání, které dělilo horní vrstvy společnosti. Tento systém tvořil základ státu, ale mnoho úředníků z éry Ming si mohlo zachovat své pozice, aby se Číňané nebouřili. Panovníci se však snažili Čínu přizpůsobit svému obrazu a nejvyšší pozice byly vyhrazeny pro uchazeče mandžuského původu.

Dospělí čínští muži museli nosit *bianzi*, tj. dlouhý lemovaný cop, který symbolizoval jejich podřízenost Mandžům, zatímco mandžusťí muži měli zakázáno ženit se s čínskými ženami. Mandžuské ženy však nikdy nenapodobovaly čínský zvyk ovazování nohou. S postupem času se však Mandžové v Číně asimilovali.

Raná éra dynastie Qing byla nadějným obdobím, kdy vládlo několik panovníků, kteří patřili mezi neschopnější v historii Číny. Vláda císařů Kangxi, Yongzhenga a Qianlonga představovala zlatý věk čínských dějin. Za císaře éry Kangxi (1661–1722) byly uzavřeny smlouvy s Ruskem a impériem se rozrostlo o vnější

Mongolsko, Tibet, Nepál a území ve střední Asii. Na mongolské a tibetské vůdce příznivě zapůsobila císařská správa tibetských buddhistických chrámů, např. Láмова chrámu v Pekingu. Císař Kangxi dohlížel na výstavbu císařské letní rezidence v tibetském stylu v Chengde a podporoval jezuitský vliv ve vědě, zejména v matematice a astronomii (viz str. 83).

Za vlády císařů ér Yongzheng (1723–1735) a Qianlong (1736–1795) se rozvíjel průmysl a obchod a podpoře se těšilo umění a věda. Důležité bylo, že daňová reforma a projekty na omezení povodní uklidnily odbojnou rolnickou populaci. Čínu však oslabilo řada vojenských tažení ve Střední Asii a na jihozápadě.

Západní zásahy: Největší ohrožení císařské autority se objevilo v 19. století a opět přicházelo zvnějšku impéria. Technologicky pokročilé cizí mocnosti, včetně Británie, Francie a Německa, se stále více zajímaly o poklady a slabost Číny. Cílem Západu bylo rychlé proniknutí do Číny a ustavení obchodních vazeb.

V posledních letech 18. století císař Qianlong odmítl nabídky britského lorda Macartneyho a jeho velvyslanectví v Chengde (viz str. 116). Jednalo se o precedent, který vedl k pozdějším antipatiím. V 19. století panovala ve vztahu k cizím mocnostem bojovná nálada. Jejím následkem byly války, které pro Čínu skončily porážkou a uzavřením pokojujících smluv.

Výsledek první opiové války (1840–42) vedl k oddělení Hongkongu a jeho přechodu pod britskou správu na základě smlouvy z Nankingu. Druhá opiová válka (1856–1860) a další smlouvy způsobily, že si Británie, Japonsko, Francie a Rusko zabraly další čínská území. Číně hrozilo, že ji cizinci rozporcují jako krocana.

Čína měla spoustu potíží. Říše středu nebyla vybavena tak, aby dokázala čelit pokročilemu západnímu stylu válčení. Situaci mohla zachránit modernizace její

.....

První vládcové dynastie Qing byli jedni z nejkompetentnějších v čínských dějinách, a tak bylo toto období dobou velkého prospěchu.

.....

armády a vládních institucí, ale konzervativní klika na dvoře dynastie Qing pokrok zablokovala. Čínský dvůr jednal se Západem se směsí úžasu a pohrdání. Tato neurotická kombinace vedla k neřešitelné strnulosti.

Čínu v 19. století rozdělovaly také bratrovražedné boje. Lidové protesty proti dynastii Qing znovu vzplály při mimořádně ničivém pseudokřesťanském povstání

Následkem Opiových válek v polovině 19. století bylo to, že se některé části Číny dostaly do rukou jiných zemí.

Taipingů v letech 1850–1864 (viz str. 158–59), které srovnalo se zemí mnohá města a zanechalo miliony mrtvých. Četná zruinovaná města poté opět postihlo povstání Nien (1853–1868) a masivní muslimská rebelie na severozápadě (1862–1873). Zejména povstání Taipingů málem vedlo k pádu mandžuské dynastie.

Pád dynastie Qing: Čínská stagnace pokračovala i za vlády císařovny vdovy Cixi (1835–1908). Tato bývalá konkubína si přivlastnila moc díky svému štěstí a schopnosti klamat. Proslavila se svými dlouhými drápotivými nehty a s oblibou vystupovala jako bohyně milosrdenství Guanyin, což jí vysloužilo přídomek „Starý Buddha“. Za božskou fasádou se však ve skutečnosti skrýval neschopný tyran. Oficiálně panoval císař Guangxu, ale ve skutečnosti za nitky moci tahala Cixi. K čínskému pocitu zahanbení přispěla i katastrofální čínsko-japonská válka (1894–95). Reformní hnutí (1895–98), které se snažilo převzít moderní myšlenky, selhalo. Výsledkem bylo, že Cixi uvěznila císaře Guangxu (který s hnutím sympatizoval) v Letním paláci.

Koncem století se dramatické střety mezi čínskou a západní kulturou projevily formou boxerského povstání (1899–1901), které signalizovalo poslední záchvěvy starého řádu. Císař Guangxu a císařovna vdova Cixi zemřeli roku 1908 několik dní po sobě a zanechali císaře Puyi, aby se ujal panování nad Čínou v útlém věku

dvou let. Jeho dynastie se zhroutila v úspěšném povstání roku 1911, které ustavilo republiku.

Moderní Čína

Neúspěchy boxerského povstání, které usilovalo o vyhnání „cizích ďáblů“ z Číny, i neplodného reformního hnutí z roku 1898, předznamenaly zásadní posun

Čínští vojáci vyhání Evropany během Boxerského povstání, které probíhalo v letech 1899–1901.

v čínském národním vědomí. Číňanům bylo stále jasnější, že se jejich země musí modernizovat. Toto neochotné přiznání však přišlo příliš pozdě.

Mezi čínské intelektuály, kteří nesli pochoďeň odhodlání k reformám, patřil Sunjatsen (1866–1925), také zvaný Sun Zhongshan, průkopnický otec čínského republikánství. Sunjatsen zkombinoval principy nacionalismu, demokracie a lidového blahobytu do své vize moderní Číny.

Když se dynastie Qing konečně rozpadla, vrátil se Sun z amerického Denveru, kde získával finance, aby se nechal zvolit prozatímním prezidentem Čínské republiky. Jeho pozici mu oportunisticky uzmul generál Yuan Shikai (tato postava se podílela na neúspěchu reformního hnutí roku 1898).

Yuan se roku 1915 prohlásil za císaře, ale již roku 1916 zemřel. Většina Číny tedy zůstala v rukou soupeřících vojevůdců, zatímco Sunjatsen si uchoval moc v Kantonu. Toto rozdělení vlivu zůstalo v platnosti, dokud roku 1949 neuchopili moc komunisté.

Příchod komunismu

Ačkoli byla Čína v rozkladu, Národní strana (Kuomintang neboli KMT) pod vedením Sunjatsena udržovala svůj republikánský étos. Po Sunově smrti roku 1925 získal vedoucí pozici v KMT Čankajšek (1888–1975), také zvaný Jiang Jieshi. Cílem KMT bylo zlomit moc generálů v severní Číně a sjednotit zemi pod národní vládou.

Ideologie republikánství však musela čelit konkurenci. Cizí politické myšlenky se roku 1921 v Šanghaji projevíly ustavením Čínské komunistické strany (viz str. 181).

Povzbuzování Sovětským svazem se čínští komunisté roku 1923 rozhodli pro sloučení s KMT. Když však Čankajšek nahradil Sunjatsena, svaz rozpustil a obrátil se proti komunistům. Zlákala ho představa, že založí kapitalistický stát podle svých vlastních představ. Jeho severní trestná výprava proti odbojným generálům roku 1926, které napomáhali finančníci ze Šanghaje, však vedla k neslavnému masakru šanghajských dělníků a komunistů. Vyhnání a radikalizování komunisté, kteří utrpěli značné šrámy, byli odhodlání přežít a uchopit moc jinými prostředky.

Severní expedice pokračovala v započatém směru a instalovala vládu v Nankingu, ale rozsáhlé oblasti Číny zůstaly pod kontrolou despotických generálů. Mnoho komunistů, které vedli Mao Ce-tung a Zhu De, ustoupilo na venkov a do hor provincií Jiangxi a Hunan. Mao se rozhodl pro revoluční recept založený na čínských vesničanech, nikoli na městských centrech komunismu.

Dlouhý pochod

Čankajšek, jehož nenávisť ke komunistům byla ještě silnější než k odbojným generálům, zahájil sadu trestných kampaní, které nakonec vypudily Maa a jeho spolubojovníky z jejich horského útočiště

Během Dlouhého pochodu (viz poznámka) Mao Ce-tung vyhrál ideologickou bitvu o směřování komunistického odboje a zaujal místo nezpochybnovaného vůdce komunistů. Svou autoritu prosadil na slavném stranickém sjezdu v Yunyi v provincii Guizhou. Svou pozici během Dlouhého pochodu získali také další vete-

.....

Experimenty se zahraničními politickými systémy podpořily vznik Čínské komunistické strany v Šanghaji v roce 1921.

.....

DLOUHÝ POCHOD

V říjnu 1934 měl vůdce komunistů Mao Ce-tung se svými následníky – 100 000 muži a ženami v úmyslu uniknout ničení pod velením nacionalistického Čankajška. Opustili horskou základnu a vydali se na obtížný 9659 km dlouhý Dlouhý pochod. Mao chtěl najít bezpečnější základnu v provincii Shaanxi, odkud by mohl vést „Lidovou válku“. O rok později a po obrovských oklikách do Yan'anu v horách v provincii Shaanxi dorazilo méně než 10 000 lidí. Zbytek padl za oběti útokům nacionalistů, nemocem anebo dezertoval. Pochodující, kteří vyrazili z Jiangxi, prošli přes 11 provincií.

rání, kteří měli později značný vliv na podobu strany – Zhu De, Zhou Enlai, Lin Biao, Liu Shaogqi a Deng Xiaoping.

Válka s Japonskem

Rozdělená Čína neunikla úmyslům Japonska, které roku 1931 rychle obsadilo Mandžusko. Poslední císař dynastie Qing – Puyi – byl neslavně ustaven jako loutkový panovník státu Mandžukuo (což byl nový název Mandžuska) s hlavním městem Changchun.

Pro Japonce však byla okupace Mandžuska pouze začátkem. Roku 1937 zahájili invazi do vlastní Číny, kde jim čelila vratká aliance komunistů a KMT. Japonci postupovali rychle a úspěšně a brzy zabrali většinu severní a východní Číny. Padla Šanghaj a občané Nankingu byli vystaveni hrůzám nechvalně známého nankingského masakru.

Republikáni z KMT uprchli na západ.

Nakrátko se zastavili ve Wuhanu a pak pokračovali do Sichuanu, kde ustavili své nové hlavní město v Chongqingu. Kvůli jejich hluboké nenávisti ke komunistům se otupilo odhodlání KMT vzdorovat cizím okupantům a panovala ambivalentní a oportunistická nálada. Síla, organizovanost a mobilita komunistů mezitím rostly. Bylo velkou tragédií, že Čína nedokázala vytvořit pevnou společnou frontu proti silám „ostrovního království“.

Selhalo i druhé aliance mezi komunisty a nacionalisty a vstup Spojených států do Druhé světové války po japonském útoku na Pearl Harbor vedl ke sblížení zájmů USA a KMT. Spojené státy podporovaly boj KMT zbraněmi i penězi, ale korumpovaní republikáni postrádali odhodlání rozhodně se Japoncům postavit. Po japonské bezpodmínečné kapitulaci, která byla vynucena zničením Hirošimy a Nagasaki, Čína opět upadla do občanské války. Komunisté dosáhli výrazných úspěchů, ke kterým jim pomohly ukořistěné zbraně KMT (dodané hlavně Spojenými státy) a dezertující vojáci.

Lidová republika

Dne 1. října 1949 vyhlásil Mao Ce-tung z Brány nebeského klidu (Tian'anmen) v Bejingu vznik Čínské lidové republiky. Jednotky KMT se musely stáhnout na Taiwan, kde zůstali až dodnes (před svým útekem republikáni zabavili čínské zlaté rezervy a palácové poklady).

S oslavou vítězství byl pro komunisty spojen i těžký úkol národní obnovy, protože země ležela v rozvalinách. V 50. letech však díky pozemkové reformě, novým zákonům, znárodnění, velkým projektům a masové mobilizaci panoval značný optimismus. Korejská válka (1950–53) však představovala období nejistoty a nacionalismu. V průmyslu byl kopírován sovětský model pětiletých plánů (*wunian jihua*), zatímco v zemědělské produkci se prosazoval program kolektivizace.

Mao Ce-tungovi dodnes patří srdce čínského lidu.

Od hnutí sta květin do kulturní revoluce

Čína byla státem jedné strany, ale cesta k omezování intelektuální svobody byla klikatá. Sebevědomý Mao schválil hnutí Sta květin (1957), které povzbuzovalo intelektuály, aby kritizovali politiku. Jeho výrok: „Ať rozkvete sto květin, ať spolu soupeří sta škol“ otevřel stavidla kritiky, na kterou strana nebyla připravena. Mao podnikl kampaň proti pravičákům, která označila intelektuály za nepřátele socialismu. Mnozí z nich museli odvolat své předchozí názory a doplatili na ně ztrátou kariéry, zatímco jiní byli deportováni do pracovních táborů. Čínský komunismus sklouzával k tyranii, kterou se snažil vymýtit.

Jak se blížil konec 50. let, společnost hledající ideologickou čistotu se stále více radikalizovala. Když Mao roku 1958 vyhlásil Velký skok vpřed (*dayuejin*), jednalo se o vítězství ekonomického idealismu nad zdravým rozumem, které způsobilo rozštěpení strany a vedlo k úpadku země. Posedlost kvótami měla za následek umělé výrobní plány, rozsáhlou ekonomickou nerovnováhu a masové strádání.

V 60. letech došlo k nebezpečné čínsko-sovětské roztržce (se zmrazením sovětské pomoci), protože Mao se obával zjevně revizionistického směřování Sovětského svazu za vlády Nikity Chruščova. Nad oběma zeměmi visela hrozba války a stavěly se protiletadlové kryty.

Čína se pokoušela posílit svou ideologickou čistotu při Velké proletářské kulturní revoluci (1966–1976). Revoluce rozpoutaná Maem pronikla do všech koutů národního povědomí s cílem vymýtit čtyři staré přežitky: starou kulturu, staré obyčeje, staré zvyky a staré myšlenky. Cílem nebylo nic jiného než vymazání tradiční nesocialistické Číny.

Mladé Rudé gardy rozpoutaly vlnu teroru, když se radikální Čína vrhla sama na sebe s pomocí nástrojů jako sebeodsuzování a kritika. Konfuciánské standardy byly obráceny vzhůru nohama, když mladí kritizovali své nadřízené a hnali učitele s intelektuály na práci na vesnici.

Buddhistické, taoistické a konfuciánské chrámy byly zničeny nebo znesvěceny a jejich mníši procházeli převýchovou v maoistické doktríně. Při kulturní revoluci utrpěly zejména kláštery v Tibetu. Mao se stal objektem kultu osobnosti a jeho vybrané výroky nebolí „Malá rudá knížka“ se staly mládežnickou biblí. Liu Shaoyi i Deng Xiaoping byli označeni za „zastánce kapitalistické cesty“, protože nabízeli rozumná východiska z excesů. Liu Shaoyi pravděpodobně zemřel ve vyhnanství v provincii Hunan, zatímco Deng Xiaoping se nakonec stal čínským vůdcem (viz str. 41). Komunistická strana ani čínský lid se s dědictvím kulturní revoluce stále důkladně nevypořádali. Mezitím vyrostla nová generace, která nezažila žádnou diskuzi o těchto tématech.

Od poloviny 70. let se Čína začala dávat dohromady. Předseda vlády Zhou Enlai (který vychovával Deng Xiaopinga jako svého následníka) měl velké zásluhy o obnovení rovnováhy a v roce 1971 se Čína dočkala křesla v OSN. Roku 1972 do

ČÍNSKÁ ARCHITEKTURA

Tradiční čínskou architekturu bohužel postihla nepřízeň historie. Mnoho dřevěných budov se změnilo na popel při válečných požárech, které se neustále hnaly zemí. Moment střídání dynastií se často vyznačoval rozsáhlým ničněním důležitých staveb. Kulturní revoluce se pokusila zničit historické předivo země a dnes v tom pokračují buldozery.

Tradiční čínské stavby, které dosud přežívají, jsou ukázkami harmonie, elegance a rovnováhy. Při jejich ná-

vrhu a umístění hrálo rozhodující roli umění *fengshui* (viz str. 174–75).

Největšími čínskými budovami minulosti nebyly chrámy, ale stavby vybudované pro účely císařského dvora, jako např. ty v Zakázaném městě (viz str. 60–66). Jejich tvary jsou omezeny tradicemi a zabírají prostor spíše vodorovně než svisle. Obvykle se jedná o rozsáhlé a propojené komplexy, které lze charakterizovat jako síť. To, že Čína ztrácí kontakt se svými kulturními kořeny, lze doložit na současném posedlosti mrakodrapy.

Debatující mnichové v tibetském klášteře SherShul.

Číny přicestoval americký prezident Richard Nixon, který navštívil Velkou čínskou zeď a zahájil nápravu čínsko-amerických vztahů.

V rámci strany však vznikly značné rozpory mezi reformátory a konzervativci a Mao se nemohl shodnout se svým zvoleným následníkem Lin Biaem. Lin Biao zemřel při leteckém neštěstí, když prchal před následky neúspěšného spiknutí s cílem Mao zabít (alespoň tak to podávala oficiální verze). Proti Zhou Enlaiovi stála Jiang Qing (Maova žena) a její klika, tzv. Gang čtyř (Jiang skončila ve vězení, kde spáchala sebevraždu).

Smrt mimořádně oblíbeného Zhou Enlaie na rakovinu v lednu 1976 rozpoutala výlevy smutku na náměstí Brány nebeského klidu (Tian'anmen), které přerostly do násilností. Příčinou tohoto tzv. tian'anmenského incidentu bylo hluboké zoufalství a zlost na vrcholu kulturní revoluce. Z nepokojů byl obviněn Deng Xiaoping, který přišel o své stranické funkce.

Mao zemřel ve stejném roce, který se také zapsal do historie velkým tangshan-ským zemetřesením. Na náměstí Brány nebeského klidu bylo postaveno obrovské mauzoleum, kde je jeho tělo veřejně vystaveno dodnes.

Po Maovi

Když Mao zemřel, byla vina za kulturní revoluci připsána Gangu čtyř. Vrátil se Deng Xiaoping i jeho přívrženci. Po přechodném období, kdy byl vůdcem Hua Guofeng, se Deng ocitl u kormidla opožděné modernizace Číny.

Ideologické koncepce byly nahrazeny pragmatičtějšími řešeními. V roce 1980 se objevily první zvláštní ekonomické zóny (SEZ). Tyto zóny, které slavnostně otevřel sám Deng Xiaoping, se těšily zvláštnímu ekonomickému režimu mimo limity socialistické ekonomiky a přitahovaly tak zahraniční investice. První zóny vznikly v Shenzhenu, Zhuhai, Shantou, na ostrově Hainan a v Xiamenu. Čínská ekonomika se začala rozvíjet způsobem, který byl za Maa nemyslitelný, ačkoli za cenu rozměňování komunistických zásad. V oficiálním žargonu se jednalo o „socialismus s čínskými rysy“.

O budoucnosti Hongkongu rozhodla čínsko-britská smlouva z roku 1984. Zaručovala, že západní ekonomický a právní model Hongkongu zůstane zachován

Pomník lidových hrdinů označuje střed Náměstí nebeského klidu.

alespoň 50 let poté, co se území vrátí pod čínskou svrchovanost. Portugalsko připravilo podobnou smlouvu pro vrácení Macaa v roce 1999.

Tian'anmen

Na konci 80. let se otevřeně projeví hluboké rozpory ve společnosti. Ekonomickou liberalizaci nedoprovázela politická reforma a strana byla prostoupena korupcí. Pádívá inflace dále komplikovala udržení sociální harmonie.

Smrt reformátora a umírněného politika Hu Yaobanga roku 1989 podnítila masové truchlení na náměstí Brány nebeského klidu (Tian'anmen), které se rozvinulo do hnutí za demokracii. Protestní blokáda v sedě, kterou organizovali studentští vůdcové Wang Dan, Chai Ling a Wu'er Kaixi, byla brutálně potlačena zásahem ČLOA (čínské lidově-osvobozené armády)

ve dnech 3. a 4. června. Stovky nevinných lidí přitom přišly o život. Generální tajemník strany Zhao Ziyang přišel o svou funkci, protože se studenty sympatizoval, a Čína musela snášet kritiku z celého světa, mimo jiné i od občanů Hongkongu.

Svrchovanost nad Hong Kongem vrátila Británie Číně na ceremonii 30. června 1997.

Čína od roku 1990

V roce 1990 byly rozšířeny ekonomické reformy Deng Xiaopinga. Novým centrem ekonomického rozvoje byla zvolena Šanghaj, která poprvé po čtyřiceti letech dosáhla dostatečných příjmů z daní na to, aby je mohla reinvestovat do zašlé infrastruktury města. Navíc byla za zvláštní ekonomickou zónu prohlášena část města Pudong na jih od řeky Huangpu. Deng doufal, že bude schopna konkurovat a snad i předstihnout Hong Kong, který byl v té době stále ještě britskou enklávou.

Svrchovanost nad Hong Kongem vrátila Británie Číně na ceremonii 30. června 1997. Dnes je na předních stránkách čínských novin téměř denně Taiwan, což dokazuje posedlost Pekingu tlačit Taiwan ke sjednocení. Hrozba násilného střetu je stále aktuální vzhledem k množství raketových základen podél jižního podběří. Americký příslib pomoci Taiwanu v případě ozbrojeného konfliktu s Čínou zůstává citlivým bodem čínsko-amerických vztahů.

Dengovi nástupci Jiang Zemin (1992–2004) a Hu Jintao (2004–) přispěli k následnému ekonomickému vzrůstu Číny. ■

Umění a kultura

Přes četné dramatické změny v průběhu čínských dějin si Číňané zachovávají neporušený a velmi osobitý cit pro estetično, který vyjadřuje typicky čínskou vznešenost a smysl pro náležitě. Rozumět jazyku čínského umění znamená proniknout do duše Číny.

„Při mé návštěvě v Číně mě ohromilo, že kultivovaní Číňané byli nejspíš civilizovanější než kterýkoli člověk, se kterým jsem měl to štěstí se seznámit,“ napsal Bertrand Russel ve 20. letech 20. století.

Číňané by možná naoko protestovali, ale v duchu by dali této pochvaly od slavného britského filozofa za pravdu, protože jsou pyšní na kulturní a umělecké úspěchy své velké země.

Zadumaná introspekce čínských krajin je pasivní a lákavá.

Většina tradičního čínského umění působí na západní milovníky umění příznivě, protože čínská estetika se vyhýbá napětí a místo toho usiluje o jemnost a elegantní styl. Západní snaha o přimost a realismus se tradičně v čínském

umění nikdy neuchytila. Toto umění bylo ekonomičtější, více metaforické a zdrženlivé, což na druhou stranu vysvětluje například oblibu čínské krajinomalby na Západě. Hloubání nad uměleckými krajinami může osvobodovat a filozoficky obohacovat, protože ukazuje vizi života, která je velmi odlišná od té západní.

Protichůdné pohledy se rozvinuly v odlišné filozofie. Západ pocítoval větší vzdálenost od přírody a usiloval o její podrobení, zatímco instinktivní sounáležitost Číňanů s přírodou ze své podstaty vylučovala, aby získali empirické a objektivní nástroje k jejímu rozboru. Pasivnější přijetí přírody znamenalo, že se v tradiční čínské estetice neobjevily existencionální otázky, kterými se tolik zabývalo západní umění. V západní kultuře přijímá Bůh lidskou formu. V čínské filozofii se koncepti všemocného boha nejvíce blíží *Tao (dao)* neboli „cesta“, která však nemá žádný tvar. Ať už se jedná o malbu krajiny nebo o samotnou krajinu, Tao ji prostupuje, ale přitom se nevyjevuje.

Čínské malířství

Čínské malířství sestává z mnoha stylů, ale žádný z nich nevyvolává dojem orientální citovosti tak

jako krajinomalba. Při meditaci nad mlhou, prostorem a horami se uvolňují stavitelství čínské estetiky s její elegancí a kompozicí. Krajinomalba se v Číně objevila již ve 4. století n. l., ale technické vyspělosti dosáhla až za dynastie Tang. Její apoteóza nastala za dynastií Song a Yuan, které odkázaly dnešku dosud nepřekonané dědictví.

Krajina má pro Číňany praktický i symbolický význam, protože dává této velké zemi řád a odráží božskou moc. Zadumaná introspekce čínských krajin je pasivní a lákavá. Chybí zde jakýkoli rozruch a nad vodopády, borovicemi a skalami vládne duch smíření. Technicky má zásadní význam správné zobrazení atmosféry a světla. Vzduch je důležitým médiem, protože uchovává energii qi, která sídlí ve všech živých bytostech (viz str. 122). Prázdná místa, úzké paprsky, kontrasty a umírněné používání barvy vytvářejí dojem světla a zároveň často vzbuzují zamlžený dojem. Umělci dávali přednost kresbě inkoustem na hedvábí. To znamená, že tah perem již nebylo možné později opravit.

Tradiční čínské umění tkání má dlouhou historii.

Zdobení draci ožví ne jeden čínský svátek.

Krajina na obraze musí kypět životem, nesmí se jednat o bezvýrazný záznam. Tohoto efektu se dosahuje tak, že celou scénu prostupuje nálada a pocity, nikoli realistickým zpodoběním.

Tento styl malby se obvykle vyhýbá konkrétnímu pocitovému směřování. Obrazem sice prostupuje nálada, ale chybí mu určité sdělení. Toto chybějící soustředění odráží čínskou snahu vyhnout se očividnému a zřejmému. Éterická nálada povzbuzuje diváka, aby vstoupil do obrazu a v tichosti si mohl vychutnat nevtíravou a přátelskou atmosféru.

Krajiny z doby dynastie Yuan jsou osobnější, než jejich protějšky vytvořené za dynastie Song. Malíři éry Yuan kladli větší důraz na práci se štětcem a inkoustem a více se snažili o improvizaci. Za dynastie Yuan vznikla tradice umělecké kaligrafie, která od té doby pokračuje. V érách Ming a Qing vedlo hledání subjektivity k romantismu umělců Shi Tao (1641–1720) a Zhu Da (1625–1705).

V současnosti se tradiční techniky krajinomalby stále napodobují, ačkoli 20. století přineslo revoluční novinky v metodách i materiálech. Umělci socialistického realismu za éry Mao Ce-tunga imitovali evropské techniky a do protestující krajiny vnášeli politické slogany. V jistém smyslu to představovalo změnu v čínském vědomí, jak se země pozápadňovala (vlivem marxismu-leninismu, což je původem západní politická filozofie). Umění se stalo subjektivnějším a idealističtějším a později také více experimentálním.

Běžným médiem pro čínské malíře je nyní olej na plátně. Úspěšný umělec Chen Yifei narozený v Ningbo maloval oleje v realistickém stylu převzatém hlavně z evropských škol. Kopie jeho děl (často portréty hudebníků) najdete po celé Číně v hotelech a na pouličních trzích.

Literatura

Psané slovo v čínštině nijak nesouvisí se svým ekvivalentem v češtině. čeština znovu vytváří samotné zvuky a díky tomu je poslech české poezie tak poutavý. Čtení čínské literatury se liší, protože na stránce je namalován doprovodný portrét literárního díla. Tento princip je důležitý například při hodnocení klasické čínské poezie, kde znaky nesou vizuální dojem.

Klasická poezie: Nejstarší sbírkou básní v Číně je *Shi Jing (Kniha písní)*, což je soubor veršů podle tradice sestavený Konfuciem. Bez ohledu na své úctyhodné stáří mnohé básně stále kypí životem a opěvují harmonický pastýřský život na venkově.

Animistická Čína ožívá v poezii Qu Yuana (340–278 př. n. l.). Jeho nejslavnější báseň *Li Sao (Setkání s hořkostí)* je dílo útočící na všechny smysly, které je plně vášně, primitivní víry a mytických bytostí. Během dynastie Han se na císařském dvoře vyvinul delší typ básně v próze (*fú*).

Jeden z nejoceňovanějších čínských básníků Tao Yuanming (365–427) se proslavil zejména jednoduchostí svých veršů a působivým taoistickým opěvováním vína a přírody. Jeho nejslavnější dílo (ve skutečnosti próza) *Taohua Yuanji* kouzelně vypráví o objevu starobylé a zapomenuté komunity.

Klasická čínská poezie dostoupila svého zenitu za dynastie Tang. Citlivost této doby je nádherně zachycena v básních, které jsou typické strhující úsporností a harmonií. Za éry Tang se zrodili dva nejznámější čínští básníci Li Bai (701–762) a Du Fu (712–770). Li Bai byl výstřední taoista, který zkoumal mystické propojení poezie a vína. Du Fu byl konfuciánský písmák, jehož stoické verše hovoří o hlubokém smutku, který se váže s neméně hlubokým smyslem pro milosrdnost a dobročinnost. Básně obou těchto umělců odhalují záblesk národního charakteru, ve kterém se sváří romantismus a sebeovládání. Dalšími slavnými básníky dynastie Tang byli Meng Haoran, Wang Wei, který zároveň maloval, Zhang Jiuling a Li Shangying.

Dynastie Tang přinesla více svázanou poetickou formu, která se označuje jako *Lü Shi*. Tyto básně mají obvykle délku osmi řádků, kdy každý řádek obsahuje pět až sedm znaků. Tím byla předem určena přísná pravidla na tonální vzory a symetrii v rámci básně, která limitovala podobu básní, ale umožnila více se soustředit na rovnováhu a harmonii. Slova se volí podle svého tónu, takže se v celé básni opakovaně ozývá stejná melodie.

V době konce dynastie Tang vznikla báseň ci. Tato básnická forma, která byla určena ke zpěvu a zahrnovala řádky nepravidelné délky, se plně rozvinula během dynastie Song. Ke slavným mistrům patří Su Dongpo (1037–1101) a Ouyang Xiu (1007–1072).

Moderní verše mají mnohem volnější styl a obsah a jsou ovlivněny západními inovacemi formy a tématu.

POETICKÁ MALBA

Poezie a malba byly v Číně nadšeně spojovány. Malíř Wang Wei (699–759), který působil za dynastie Tang, je asi nejlepším zosobněním tohoto spojení. Jeho krajinomalby jsou často plně sněhu, který znázorňuje poetické pojetí malby, zatímco jeho poezie je plná živých obrazů přírody. Spojení těchto dvou disciplín bylo ještě prohloubeno za dynastie Song. Ma Yuan (1165–1225) byl mistrem techniky prázdného prostoru na obrazech, který zanechá v pozorovateli pocit ohromného prostoru, hloubky a světla.

(Pokračování na straně 54)

Čínská keramika

Čínský porcelán je již po staletí slavný po celém světě. Je to pýcha Číňanů s mnohaletou tradicí. Čínské výrobky z keramiky jsou navrženy jako umělecká díla a jsou předměty užitkové hodnoty.

Keramické úlomky primitivní společnosti Yangshao objevené v severní Číně pocházejí až z doby Neolitu. Nález z dynastie Shang ukazují pozvolný postup k použití glazury, která se začala užívat pravděpodobně během dynastie Zhou. Z dynastie Han se dochovalo poměrně velké množství nálezů, které ukazují adopci mistrovské techniky glazurování a stylistiky, která se projevuje především na sochách a portrétech.

Během dynastie Tang byl objeven porcelán a barevné glazurování. Typickými kousky jsou tzv. *sancai* (tři barvy) – keramika se zelenou, žlutou, hnědou, oranžovou a modrou malbou na kameninovém podkladu. Keramika z dynastie Song se dochovalo velké množství. Je známá svou nezdobenou, monochromatickou jednoduchostí.

Dynastie Yuan s sebou přinesla ze Středního Východu kobaltově modrou malbu pod glazurou (qinghua neboli modrobílá) – techniku, která vzkvétala za dynastií Ming a Qing. Modrobílá keramika je typická pro dynastii Ming, ale svého vrcholu dosáhla až za Qingů, kdy bylo touto technikou vytvořeno několik dokonalých kousků. Keramika z dynastie Qing je známá pro svou barevnost a složité dekorace. Přepychově zdobené, pompézní kusy jsou v rovnováze s těmi jednobarevnými.

Většina keramiky byla za dynastie Qing určena pro evropský trh, a tak se mezi její náměty postupně dostaly výjevy z evropského života. Porcelán se v Číně vyrábí dodnes, ale jeho produkce už má svou zlatá léta za sebou.

Symbolika

Na první pohled se keramika zdá být změtí nejrůznějších motivů. K docenění čínské

keramiky je nutné znát symbolismus kreseb na ní. Drak často symbolizuje císaře a mohl by také znamenat, že se jedná o kus dvorního porcelánu. Fénix je symbolem císařovny. Broskve znamenají dlouhověkost, stejně jako borovice, želvy, bambus a holo-hlavý bůžek dlouhověkosti. Čínský znak znamenající dlouhý život *shou* je také častým námětem.

TIP ZNALCE:

???

– ???,

redaktor *National Geographic Travel Books*

V čínské symbolice se často užívá homofonie. Častým motivem jsou netopýři, protože v čínštině se netopýř a štěstí vyslovují stejně – *fu*. Stejně tak se ryba i bohatství vyslovují oboje *yu*. Dalšími náměty může být krajina, květiny a historické události. Novější kusy jsou často zdobené básní nebo úryvkem z prozaického díla v kaligrafii. Náboženské náměty zahrnují Osm nesmrtelných (viz str. 83), 8 trigramů z věštecké příručky *Yi jing* nebo buddhistické symboly.

Barvy, glazura a značky

Čínskou keramiku dělíme dle barev a glazur. Šedozelený glazurovaný porcelán symbolizující dlouhověkost a čistotu je mezi Číňany oblíbený pro svou podobnost s nefritem. Tento druh porcelánu se vyráběl převážně v Qingbai v provincii Jiangxi a byl velmi populární za dynastie Song (960–1279). Bílý

glazurovaný porcelán z Dehua v provincii Fujian se často používá pro tvorbu malých buddhistických sošek (např. bohyně milosrdenství Guanyin, viz str. 82–83) a mytologických postav. První poznatky o tomto porcelánu na Západě jsou spojené s cestou Marca Pola do Číny. Talíře a misky z porcelánu *Ding* jsou většinou krémové barvy, i když se objevují i kusy černé. Byly vytvářeny mezi dynastiemi Tang (618–90) a Yuan (1279–1368).

Nejnámějším stylem čínského porcelánu je modro-bílá technika kobaltových kreseb, které se na porcelán namalují ještě před glazurováním a vypálením. Pro mnohobarevné kusy *doucai* pocházející z dynastie Qing je charakteristické hladké zelené, modré a červené smaltování na bílém podkladu. Přestože je tento porcelán často velmi jednoduchý a hravý, tak může překvapit i fantastickou spleť detailů. Technika *wucai* (pět barev) využívá k dekorování stejně jako *doucai* mnohobarevné smaltování.

Porcelán *famille rose*, čínsky *falangcai* (tzn. emailové barvy) nebo *yangcai* (tedy cizí barvy), je luxusní typ porcelánu skupiny *ruancai* (tzn. světlé barvy). *Famille rose* je glazurovaný porcelán, který se vypaluje při nižších teplotách a typicky je svou růžovou barvou. Císařský jednobarevný porcelán je také skvostný. Typickým příkladem je žlutý císařský porcelán (*minghuangse*), jehož jasně žlutá barva je symbolem císaře. Technika *zisha* (nachový písek), která se používá v *Yixingu* (viz str. 172), je se svým hrubým povrchem často využívána při výrobě konviček na čaj.

Označení data výroby lze nalézt na

spodní části keramiky. Značka bývá čtveratá nebo kulatá a je v ní zapsáno jméno dynastie a císaře, která se čtou ve sloupcích zprava doleva. Datovat jednotlivé kusy pouze na základě této značky je však riskantní, protože značky se v pozdějších dobách často kopírovaly a padělků je ohromné množství. Padělky z Číny jsou technicky čím dál vyspělejší. **Neznalého člověka snadno oklamou a občas dokáží zmást dokonce i experta. V 80. a 90. letech 20. století jak kvalita, tak množství padělků prudce vzrostly. Většina keramiky, která se v Číně prodává, je tedy**

???

podvrh. Nejdůvěryhodnější kusky jsou uloženy ve sbírkách po celém světě.

nechybi tu něco?

Tento kus z roku cca 825 je nejstarším kusem porcelánu zdobeným technikou kobaltové kresby nalezeným v Číně.

Próza a literatura: Nesrozumitelná kniha *Yi Jing (Kniha proměn)* vznikla velmi záhy, ale spíše než o literaturu se jedná o seznam věšteb. Kromě *Shi Jingu (Knihy písní)* se v počátcích čínské literatury objevují zejména filozofická díla. Patří k nim *Dao De Jing* od Mistra Laozi (asi 580–500 př. n. l.), okouzující texty taoistického mudrce Zhuanga (asi 369–286 př. n. l.), výroky Konfucia (551–479 př. n. l.) a práce Mencia (373–289 př. n. l.). *Shi Ji (Zápisky historika)* od dějepisce Sima Qiana (asi 145–85 př. n. l.) z éry západní Han představuje monumentální a čtivou kroniku čínských dějin. Spisovatel Hanyu (768–824) z dynastie Tang je pozoruhodný svou jasnou prózou a inovativním přístupem, který prohloubil spontánnost klasické literatury. Autoři Su Dongpo a Ouyang Xiu z dynastie Song vynikli v klasickém stylu. Za dynastie Yuan se vyvíjelo drama.

Hudebník menšinové skupiny Naxi z Lijiangu na severozápadě provincie Yunnan.

Klasická čínština se svou tajemnou gramatikou a sadou znaků byla elitistická a představovala překážku pro rozvoj gramotnosti a kreativity. Slavné epické příběhy z dob dynastií Ming a Qing – Shuihu Zhuan (Příběhy od jezerního břehu), Xiyou Ji (Putování na západ) a Honglou Meng (Sen v červeném domě) byly sepsány v poloklasickém jazyce, který připravil cestu budoucím románům.

Teprve když se v roce 1918 objevil Bláznův deník od Lu Xuna, byla pro psaní románů přijata obecná řeč baihua (doslova „bílá mluva“). Čínské spisovatele 20. století značně ovlivnily západní literární techniky. Čínský román se vyvíjel za pomoci takových slavných spisovatelů, jakými byli Lao She (1899–1966), autor Rikši a Čajovny, a Shen Congwen (1903–1988), který napsal Dlouhou řeku. Oba museli snášet politický nátlak komunistických úřadů, stejně jako celá generace spisovatelů.

Kaligrafie: Kaligrafie, která doprovází poezii, je nejstarším z čínských umění. Ačkoli je její struktura

a forma přísně určena pravidly, projevuje se buď v náročné a čisté formě (lishu neboli úřednickém písmu a kaishu čili normativním písmu), nebo v spontánnější a komplexnější podobě (xingshu neboli kurzivní a caoshu čili trávové písmo). Druhé jmenované písmo je mimořádně náročné, dokonce i pro Číňany. Standardní a úřednické písmo používají znaky stejné velikosti a stylu, zatímco dynamické písmo si žádá více kurzivní styl. Trávové písmo se plynulým navazováním svých znaků blíží abstraktnímu umění, kde znaky mohou připomínat čáru nebo pouhou šmouhu s náznakem smyslu.

Před tím, než se studenti kaligrafie pustí do kurzivního a trávového písma, musí strávit léta zdokonalováním normativního písma. Zdánlivá snadnost a spontánnost trávového písma skrývá dlouhodobou přípravu. Forma trávového písma se vynořuje z intuitivního porozumění běžné technice obdobným způsobem, jako studenti čínského bojového umění dokáží předvést nápadité představení díky hluboké znalosti základních pohybů (viz str. 123). Záměr (yi) a technika (jishu) musí dokonale ladit.

Stejně jako u poezie dospěla kaligrafie ke svému vrcholu za dynastie Tang. Některé z nejlepších ukázek čínské kaligrafie můžete obdivovat v šanghajském muzeu.

Hudba

S tradiční čínskou hudbou se nejspíše setkáte prostřednictvím opery v Beijingu (viz dále). Ke klasickým nástrojům patří erhu, strunný nástroj, který vyluzuje smutný nářekavý zvuk, pipa podobná loutně a dizi (flétna). Většina tradiční hudby byla ztracena, když nevydržela nápor kulturní revoluce a banality socialistické teorie umění. Odvážným tělesům, jako je orchestr Naxi v Lijiangu, se podařilo jejich umění zachovat.

Čínská populární hudba zpravidla hledá inspiraci v Hongkongu, na Taiwanu a v Singapuru, kde je společným jmenovatelem kantonský pop. Tento hudební styl se svými sladkými a romantickými baladami může ze začátku odpuzovat, ale vytrvalost se zde vyplatí. Západní hudba je oblíbená, ale skutečné uctívání je vyhrazeno pro domácí zpěváky. Eason Chan, Li Yuchun, Wang Feng, Na Ying a Wang Fei jsou obdivováni po celé Číně. V Šanghaji se konají obrovská vystoupení, do kterých však zasahuje vládní cenzura. Například kapela Rolling Stones byla donucena na

.....

Stejně jako poezie dosáhla kaligrafie svého vrcholu za dynastie Tang. Nejlepší místem k jejímu obdivování je Šanghajské muzeum.

.....

svém koncertě v Šanghaji v roce 2014 vynechat některé provokativní písně, mezi nimi třeba „Honky Tonk Woman“. Na svých šňůrách se do Číny vydává jen málo kapel, mnohé totiž odrazují politické důvody.

Film

Moderní čínský film zpravidla bohatě využívá textury, barvy, světlo a náladu. Často je značně prostoupen tragédií. Bez ohledu na omezení, která na kinematografii v pevninské Číně klade záliba vlády v bezpečných námětech, jsou výsledky v některých případech velmi působivé. Čínský film v podobě výpravných kusů s tematikou klasického období představuje dostupný úvod do čínské estetiky. Režiséři páté generace jako Zhang Yimou a Chen Kaige vytvořili pohádková díla, jako jsou filmy *Vyvěste červené lampiony* (1991), *Sbohem, má konkubíno* (1993), *Hrdina* (2002) a *Klan létajících dýk* (2004). Gong Li a Zhang Ziyi jsou nejslavnější herečky posledních dvou generací.

Současná čínská kinematografie je ve slepé uličce. Nekontrolovatelné pirátství staví filmařinu do mnohem méně lukrativní pozice, než jakou by mohla mít. Režiséři si navíc stále vybírají nekontroverzní témata, aby si nezadali s vládní cenzurou. Historická výpravná díla čínské publikum vždy fascinovala, zahraničním divákům se však dřív nebo později odzíjí. Výsledkem je průmysl, který je omezován nedostatkem představitosti a svobody, což jsou však dva základní stavební prvky filmařiny. Čínská vláda navíc vydala kontroverzní nařízení, že se v čínských kinech smí promítat jen asi 20 zahraničních filmů ročně.

Hongkongské filmy jsou často násilné, hloupé, morbidní, zmatené a připomínají parodie, mají však globální kultovní pozici. Není omezen jen na upíry, duchařinu a kung-fu souboje. Komplikovaná kulturní identita tohoto města, skrytý romantisismus a násilnické podhoubí se projevují ve vynikajícím uměleckém filmu. Wong Kar Wai skvěle oslavuje pocity touhy spojené s brutalitou ve filmech *Chungking express* (1994) a *Fallen Angels* (1995). Film *As Tears Go By* (1988) sleduje tragický pád dvou mladých bratrů do gangu čínské mafie Triád. ■

Čínská opera

Opera se vyvinula z oblíbeného divadla, což byla umělecká forma, která kvetla za mongolské dynastie Yuan. Existuje mnoho regionálních forem čínské opery, se svými vlastními scénáři, kostýmy, líčením a hudbou. Nejslavnější z regionálních oper, Pekingská opera (Jingju) dosáhla nejvyšší úrovně za dynastie Qing.

Čínská opera má se západní operou jen málo společného. Oblíbené příběhy za zvuku činelnů zpívají pronikavým hlasem silně namalovaní herci (obvykle muži). Role mohou být náročné, protože vyžadují skoky a další cviky, u kterých je nutná pružnost a vytrvalost. V tomto smyslu se pekingská

opera blíží spíše západnímu baletu, ačkoli choreografie je velmi odlišná.

Postavy se identifikují svým líčením a ošacením. Role se běžně rozdělují na mužské (sheng), ženské (dan), bojovníky a hrdiny (jing) a klauny (chou). Pro cizince ze Západu je obvykle překážkou porozumění i jazyk. Nejlepší scény čínské opery se nacházejí v Šanghaji, Beijingu a Hongkongu.

Výcvik herců čínské opery je přísný. Film *Sbohem, má konkubíno* podává živý obraz těžkostí, kterými museli projít mladí studenti opery. Mistři bojového umění Jackie Chan, Samo Hung a Yuan Biao se naučili ovládat své pohyby při tréninku v pekingské opeře.

V úchvatém hlavním městě Číny na návštěvníky čekají proslavené památky, ale také nepředpokládaná překvapení a skryté světy.

Peking

- Úvod a mapa 54–55
- Zakázené město 56–62
- Parky Beihai a Jingshan 63
- Projížďka po Pekingu na kole 68–69
- Náměstí Tian'anmen 64–65
- Pekingské Hutongy 72–73
- Ubytování v hutongu** 73
- Chrám nebes 74–75
- Starobylá observatoř 76
- Masáž od nevidomých** 76
- Kurzy v Pekingu** 77
- Lámův chrám 68
- Konfuciův chrám 69
- Další chrámy v Pekingu 70–71
- Čínští bohové a bohyně 82–83
- Letní palác 76–78
- Starý letní palác 79
- Okolí Pekingu 84–85
- Život na čínské vesnici** 89
- Výlet na Velkou zeď** 90

Klepátko na dveřích
v Pekingském hutongu.

- Nocování u Velké zdi** 92
- Další doporučená místa
v Pekingu a okolí 92
- Do hor s pekingskými
výletníky** 96
- Hotely a restaurace
v Pekingu 362–364

Peking (Beijing)

Centrem Číny je hlavní město Peking, sídlo čínské moci a dobré východisko pro cestu po Říši středu. Čínský vesmír se otáčí kolem Pekingu a vychází odtud nitky politické moci, stejně jako letecká spojení do mnoha míst země.

Pevné sídlo politické moci, pyšné hlavní město Říše středu a výkladní skříň Číny pro zbytek světa – Peking (označovaný také jako severní hlavní město) – má značnou přitažlivost. Zbytek Číny stále po očku sleduje toto místo, které stráží národní charakter. Ať už se v Číně vydáte kamkoli, toto město vás následuje nebo očekává – svým dialektem (dříve nazývaným mandarínská čínština), svou kuchyní a svými politickými jistotami či nejistotami.

Peking nebyl sídlem vládnoucí dynastie vždy, ale působí dojmem, jako by se zde rozhodlo o osudu Číny odjakživa. Srdce Pekingu obehnané hradbami – Zakázané město – je tajemným, ale majestátním bludištěm císařských zvyklostí a tradic. Plán tohoto mocného jádra se zrcadlí i navenek a definuje strukturu Pekingu, která je založena na pravoúhlé síti širokých bulvárů a okouzlujících *hutongů*.

Když se k výstavním obchodním čtvrtím přidá i zbytek města, představuje celek dokonalý mikrokosmos dnešní Číny. Ve svém úprku

do 21. století zůstává město ve svém každodenním životě půvabnou směsicí starého a nového. Mrakodrapy se tyčí k obloze nad nízkými čtvrtěmi se zchátralými uličkami a ploučícími se důchodci, zatímco dokonale oblečení zaměstnanci kancelářů mizí v záplavě bicyklů a na ulicích se srážejí dělníci z venkova, nagelovaní studenti, podnikatelé a skupinky návštěvníků.

Přes svou rozsáhlou modernizaci Peking netrpí nedostatkem historických památek. Zakázané město a chrám Nebes představují dva z nejlepších příkladů architektury císařské éry, jaké můžete v Číně najít. Severně od města se vine Velká čínská zeď, jejíž pevná hráz je symbolem čínské defenzivní mentality. Výstřednost Letního paláce zase láká na vynikající celodenní výlet.

Protáhlý místní dialekt, který straší studenty čínštiny, nejlépe napodobíte se soustem Big Macu v ústech. Jak si můžete všimnout, restaurace typu fast food rostou ve městě jako houby po dešti. Další populární nabídka – pekingská kachna – je

NENECHTE SI UJÍT:

Zakázané město 60–66

Projížďka po Pekingských ulicích na kole 68–69

Bloudění pekingskými Hutongy 72–73

Probuzení v hutongu 73

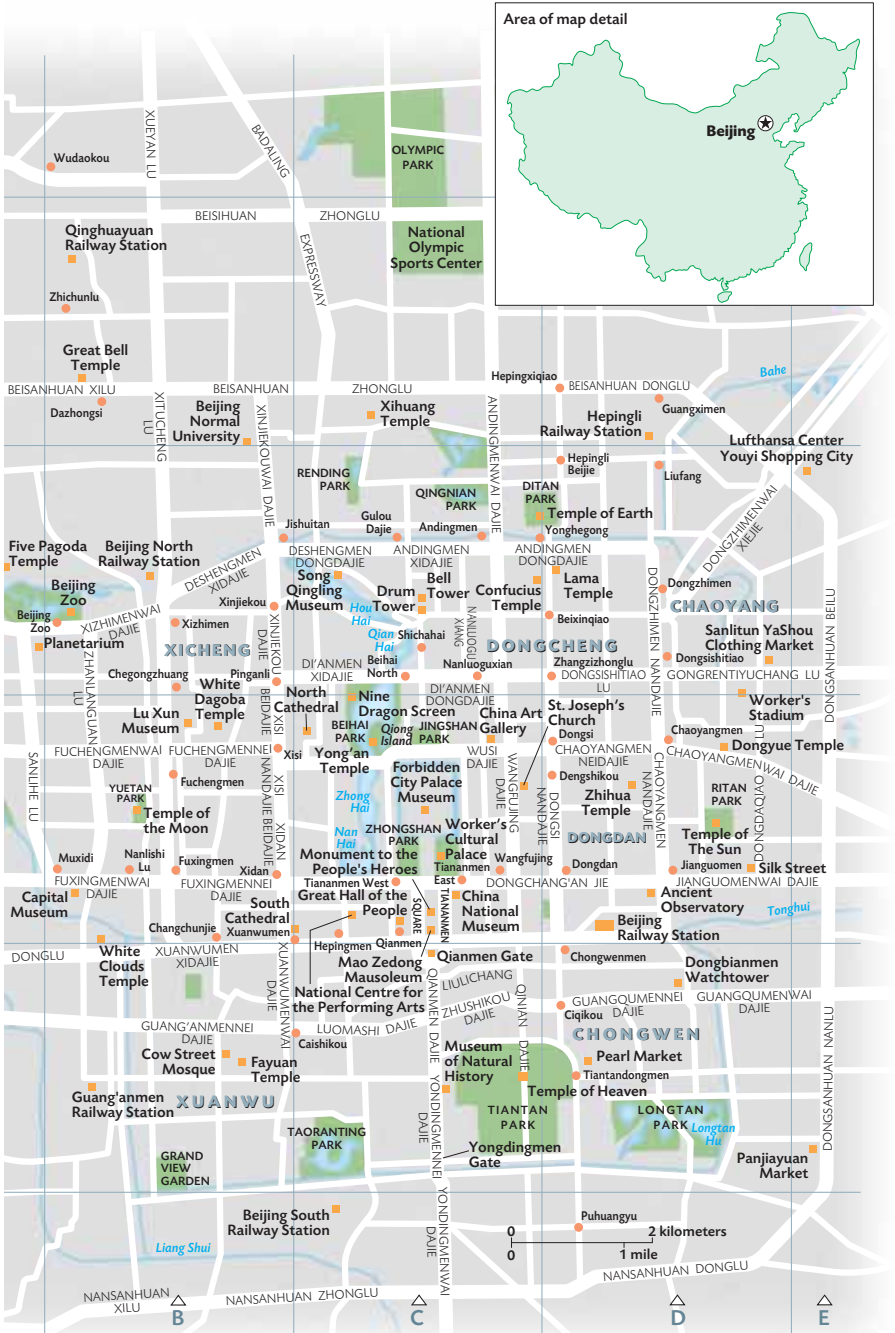
Harmonický Chrám nebes 74–75

Prozkoumávání Letního paláce 84–86

Vesnický život v Chuandixia 89

Túra po Velké zdi od Jinshanling až po Simatai 92–93

vidět téměř na každém rohu. Nezapomeňte: jakmile si jednou kousnete, navždy si ji oblíbíte. ■

Zakázané město

Zakázané město (Zijin Cheng), toto sídlo císařů dynastií Ming a Qing je jednou z nejpřitažlivějších a nejskvělejších čínských památek.

Ozdobné střechy Zakázaného města odrážejí čínskou tradici stavby paláců z mnoha samostatných budov. Až do roku 1911 byl vstup zakázán všem s výjimkou těch, kteří dostali povolení od císaře.

Zakázané město

55 C3

010 8500-7114

€€; vstupenka do všech expozic se zvukovou nahrávkou €€€

Metro: Tiananmen West, Tiananmen East

Když císař Yongle (viz str. 33) roku 1421 přemístil hlavní město z Nankingu (Nanjingu) do Pekingu, vystavěl opevněné Zakázané město poblíž místa, kde stával palác císařů dynastie Yuan. V dnešní Číně se území, které kdysi bylo prostým lidem nedostupné, označuje suchým názvem **Gugong** neboli **Palácové muzeum**. Čínský název lze přeložit jako Purpurové zakázané město. Název se nevzta-

huje k barvě zdí, ale k Polárce, která je středem nebeské sféry a symbolem císaře. Purpurová barva je zároveň spojována s panovnickou rodinou.

Zakázané město prodělalo od dob dynastie Ming mnoho zásadních oprav a vylepšení (většina současných budov byla postavena v 18. století a později). Komplex symbolizoval vzdálenost a nedostupnost císaře. Představuje také nejdo-

konalejší příklad čínské palácové architektury.

Zakázané město odráží tradici éry Ming, kdy byly části Pekingu odděleny hradbami. Zde leží srdce Číny, jádro Říše středu – schránka uchovávací nebeský mandát a zdroj, ze kterého odcházela císařská nařízení i do těch nejvzdálenějších provincií země. Tato stavba není tvořena jednou velkolepou budovou, jak bylo obvyklé na Západě (příkladem může být Versailles nebo Buckinghamský palác). Místo toho se skládá z řady síní a budov, které jsou odděleny průchody a obklopeny dlouhou zdí, takže připomínají malé město.

Palác byl postaven převážně ze dřeva, takže neustále hrozily požáry a velké části komplexu často padly za obětí ohni. Mandžuoové (kteří se přihnali z Mandžuska, aby nastolili dynastii Qing), palác v 17. století zapálili úmyslně. Později jej vyplenili Japonci i Kuomintang (čínští republikáni, kteří uprchli roku 1949 na Taiwan). Celý složitý komplex byl téměř rozvrácen za běsnění kulturní revoluce, ale před úplným zničením jej zachránila intervence předsedy vlády Zhou Enlaie. Tento politik zasahoval vícekrát, aby zabránil zkáze národních pokladů.

Nejskvělejší budovy v Číně vznikaly na objednávku císaře. Čínští architekti upřednostňovali využití horizontální roviny, která je lidem bližší před směrem vertikálním. Díky tomu nejsou palácové budovy vysoké, ale prostor okolo nich někdy bere dech. Čína nevytvořila protěj-

šek velkých západních katedrál, jejichž vznešenost měla zdůraznit lidskou malost (neplatí to pro moderní čínskou architekturu). Propojený systém Zakázaného města představuje harmonickou síť formy a věrnost tvaru.

Přístup k paláci

Jižní brána je jediným vstupním bodem do Zakázaného města (není však jediným východem). Z tohoto místa můžete obdivovat velké temně červené zdi, které vystupují z obou stran Poledníkové brány (Wumen). Najdete zde průvodkyně, ale je lepší zvolit zvukového průvodce. Hlavní síň a paláce sledují linii, která prochází celým komplexem od severu k jihu. Na stejné severo-jihní ose leží všechny čínské chrámy (viz str. 174–75).

Když opustíte náměstí Brány nebeského klidu (Tian'anmen) a projdete podchodem pod Chang'an Dajie, dostanete

Mimo dosah

Přestože je velká část muzea stále nepřístupná, zejména v posledních letech se Zakázané město čím dál více otevírá turistům. Od konce roku 2015 je již možné vidět 65 % Zakázaného města, přitom ještě před deseti lety bylo otevřeno jen asi 30 %. Tyto nově otevřené prostory zahrnují paláce konkubin (o kterých se, samozřejmě, říká, že v nich straší), zahrady na západní straně paláce, bránu Donghua na východě včetně části hradby, po níž se lze projít, a také síň Baoyun, která byla císařskou sýpkou. Obě budovy sousedící s Poledníkovou bránou byly také zpřístupněny. Cílem je otevřít návštěvníkům 76 % Zakázaného města do konce roku 2016.

se ke vstupu do paláce. Překročíte-li klenuté mramorové mosty, ocitnete se tvář v tvář proti **bráně Nebeského klidu (Tian'anmen)** a monumentálnímu Maovu portrétu. Během demonstrací za demokracii

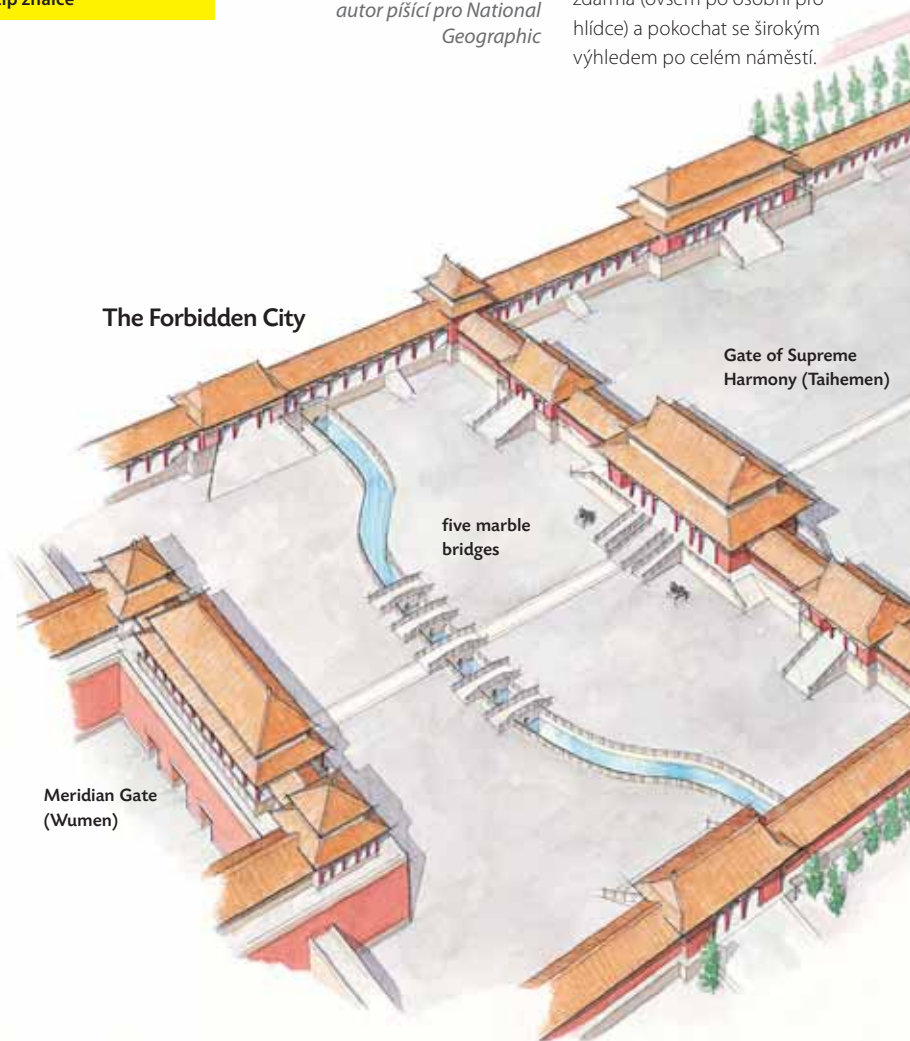
roku 1989 byl obraz znehodnocen vajíčky naplněnými barvou a i v posledních letech byl několikrát příležitostně poničen. Bílé znaky na červeném pozadí na levé straně od portrétu nabádají: „Nechť žije Čínská lidová republika.“ V roce 1949 z této brány Mao vyhlásil založení ČLR. Dnes slouží jako tribuna pro sledování kolosálních vojenských přehlídek. Na bránu můžete vystoupat zdarma (ovšem po osobní prohlídce) a pokochat se širokým výhledem po celém náměstí.

TIP ZNALCE:

???

– TOM O'NEIL,
autor píšící pro *National Geographic*

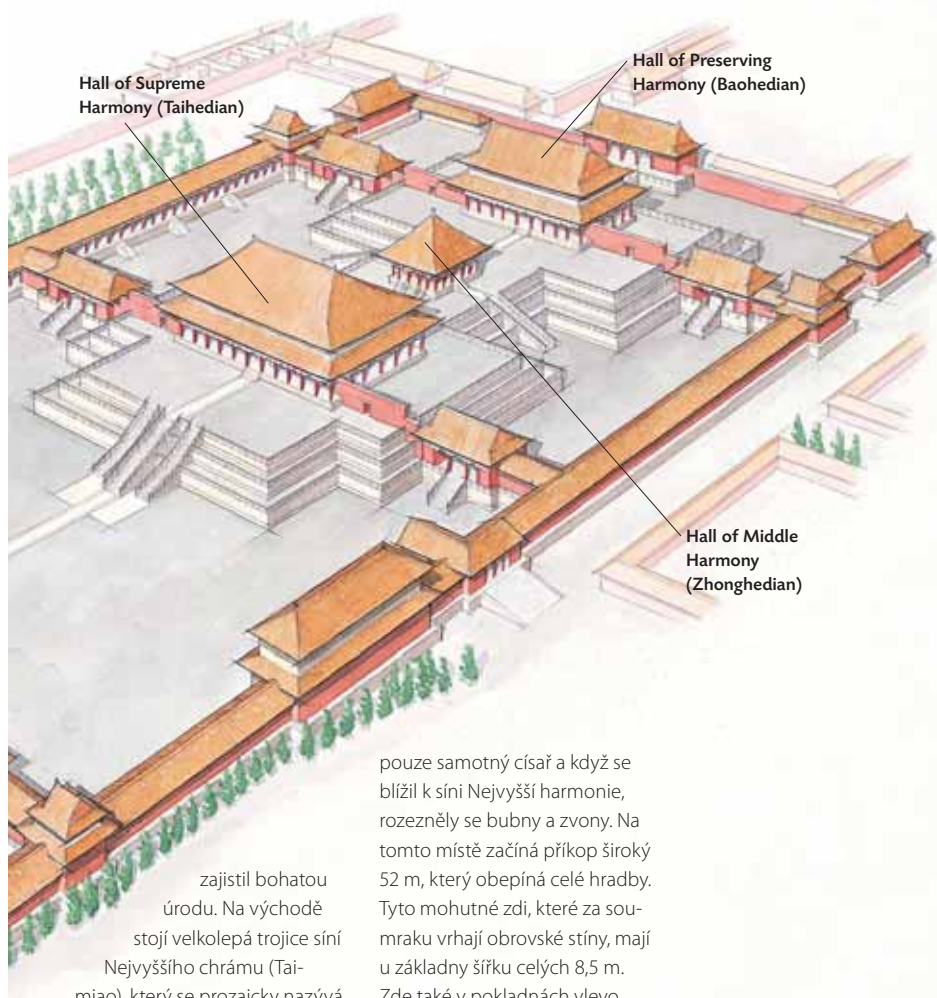
neni tip znalce

Projdete-li branou, dostanete se na velké nádvoří lemované stánky se suvenýry a restauracemi. Západně od nádvoří se nachází atraktivní **park Zhongshan**, kde císař na jaře a na podzim přinášel oběti, aby

Vstup

Průchod další branou vás zavede k **Poledníkové bráně (Wumen)**, která vypadá jako pevnost. Tato stavba vyznačuje vstup do vlastního Zakázaného města. Bránu směl používat

zajistil bohatou úrodu. Na východě stojí velkolepá trojice síní Nejvyššího chrámu (Taimiao), který se prozaicky nazývá Kulturní palác dělníků. Komplex nejposvátnějšího císařského chrámu po chrámu Nebes návštěvníci často ignorují, i když vstupné je minimální.

pouze samotný císař a když se blížil k síni Nejvyšší harmonie, rozezněly se bubny a zvony. Na tomto místě začíná příkop široký 52 m, který obepíná celé hradby. Tyto mohutné zdi, které za soumraku vrhají obrovské stíny, mají u základny šířku celých 8,5 m. Zde také v pokladnách vlevo či vpravo dostanete svou vstupenku (a zvukového průvodce).

Poledníková brána ústí na rozsáhlé dlážděné nádvoří s pěti mosty, které překonávají cen-

trální vodní příkop. Za ním se nachází **brána Nejvyšší harmonie (Taihemen)**. Tato brána byla postavena roku 1420, zničena požárem roku 1888 a znovu vystavena následujícího roku. Strop se třpytí smaragdovou zelení a zlatem. Východně od brány si můžete všimnout **síně Literární slávy**, která obsahuje Císařskou knihovnu. Na západě stojí **síň Vojenské statečnosti** (akademické a vojenské funkce se v čínské kultuře často kladou proti sobě).

Tři velké síně

Před vámi se týčí impozantní **síň Nejvyšší harmonie (Taihedian)**, první z tzv. Tří velkých síní, kde se císař účastnil státních rituálů. Ve skutečnosti panov-

ník používal tuto síň jen zřídka a vyhrazoval ji pro události typu oslavy svých narozenin nebo oznámení seznamu úspěšných absolventů císařských zkoušek (viz str. 83).

Síň na vyvýšené terase se třemi úrovněmi byla po mnoho let nejvyšší budovou v Pekingu a zákon zakazoval poddaným, aby stavěli cokoli vyššího. Nikdo se nemohl na nejposvátnější císařskou budovu dívat shora (z učení *fengshui* se také odvozovala víra, že přízniví duchové létají v určité výšce, kterou by budovy neměly převyšovat). Do síně stoupají dvojce schody, které jsou odděleny zdobenou kamennou deskou, nad kterou se kdysi vznášela císařská nosítka. Uvnitř se nachází císařský trůn. Velké venkovní barely poskytovaly vodu k hašení požárů. Celkem bylo v paláci umístěno 308 takových nádob.

Za touto síní se skrývá menší **síň Střední harmonie (Zhonghedian)**, kde byli přijímáni ministři z Ministerstva obřadů. Obdélníková **síň Udržující harmonie (Baohedian)**, kde císař dohlížel na poslední fázi úřednických zkoušek, stojí těsně před **branou Nebeské čistoty (Qianqingmen)**. Reliéf na mramorové desce vedle schodů znázorňuje letícího draka.

Vnitřní město

Nádroví za branou Nebeské čistoty vyznačuje vstup do jádra Zakázaného města, kam směli

Barevný symbolický drak je v Pekingu všudypřítomnou dekorací.

Symboly

Motiv draka se objevuje po celém Zakázaném městě. Drak znázorňuje císaře (*huangdi*) a fénix představuje císařovnu (*huanghou*). Obě bytosti se často vyskytují spolu. Obraz draka, který pronásleduje planoucí perlu, symbolizuje úsilí o čistotu, zatímco nákladná žlutá krytina střech odkazuje na císaře. Tato barva se často objevuje na císařském porcelánu.

Zdá se, že draci fascinovali představitelů Číňanů již od nejstarší doby: Fuxi (viz str. 22) měl dračí ocas. Číňané věří v několik těchto plazů: *long* je drak, který se vznáší do oblak v hon-

bě za perlami, *li* je mořský drak a *jiao* je drak, který žije v močálech. Čínští lvi jsou dobrácky vyhlížející stvoření s kudrnatou hřívou, která často ve dvojicích sedí na stráži před významnými budovami. Samice drží své kotě pod jednou tlapou (Číňané věřili, že lvice dokáže kojit pomocí tlap) a samec si hraje s míčem. Lvi jsou nepostradatelní v Hongkongu, kde můžete dokonce spatřit několik v západním stylu (například před budovou Hong Kong & Shanghai Bank), nebo dokonce dva ve stylu art deco před budovou Bank of China na šanghajském Bundu.

vkročit pouze eunuši, služební a členové císařské rodiny. Když tuto poslední výspu mandžuského impéria obklopila začátkem 20. století republika, rituálně zde vládl poslední císař dynastie Qing Puyi.

Brána nebeské čistoty ústí do obytné části Zakázaného města. První budova, **palác Nebeské čistoty (Qianqinggong)**, sloužila jako císařská ložnice. Za tímto palácem stojí menší **síň Jednoty nebes a země (Jiataidian)**, kde spala císařovna. Další budovy byly určeny eunučům a poradcům císaře.

Severně zhlédnete **palác Pozemského pokoje (Kunnin-gong)**. V paláci se odehrávaly rituály mandžuských šamanů, kteří dohlíželi na jejich správný průběh. Na jihovýchodě Zakázaného města kdysi stával chrám Tang neboli Šamanský chrám. Jeho funkci později převzal palác Pozemského pokoje. Mandžuský dvůr dynastie Qing se nikdy nezřekl šamanské víry v přírodní duchy a integroval

TIP ZNALCE:

Vyplatí se připlatit si i za prohlídku východní osy Zakázaného města, která skrývá Síň klenotů a Hodinovou síň.

– BARBARA NOE
editorka knih *National Geographic*

tuto primitivní víru s čínským náboženstvím. Bezprostředně následuje **brána Pozemského pokoje**, která vede do **Císařské zahrady**.

Chcete-li, můžete zde Zakázané město opustit **branou Božské zdatnosti (Shenwumen)**. Tato brána vede na most přes příkop, který obklopuje celé městské hradby. Když se v srpnu 1900 na město vrhli pomstychtiví cizinci, císařovna vdova Cixi a císař Guangxu prchali do Xi'anu branou v severních hradbách.

Věž na hradbě okolo Zakázaného města v zimě.

Několik síní v paláci nyní slouží k výstavám. Patří k nim nádherná **Hodinová síň**, kde se obdivu návštěvníků těší třpytivá přehlídka starožitných hodinových strojů. Mnohé z nich dostal císař darem ze zahraničí. ■

jak resit zeleny ramecek dole?

DŮLEŽITÉ INFORMACE

Doprava do Pekingu

Capital International Airport (tel.: 010-6454 1100, en.bcia.com.cn) je hlavní letiště v Pekingu, ze kterého se létá po Číně i do celého světa. Letiště leží 32 km severovýchodně od města a je s ním spojeno vlakovou linkou Airport Express (\$) a několika autobusovými linkami (\$) nebo taxíky (\$\$\$). V Pekingu jsou tři hlavní vlaková nádraží: Pekingské vlakové nádraží v centru města, západní vlakové nádraží a jižní vlakové nádraží. Většina vysokorychlostních vlaků jezdí ze západního a jižního nádraží. Každé ná-

draží je spojeno s metrem. V Pekingu je několik stanic dálkových autobusů, nejpoužívanější jsou stanice Liuliqiao na jihozápadě a stanice Bawangfen na východě.

Doprava v Pekingu

Pekingské metro je levné a rozsáhlé a dostanete se jím na většinu památek ve městě. Taxi jsou levná a snadno k sehnání, problémem jsou však zácpy. Pro nemluvcí čínštiny je komplikované jezdit autobusem, jejich linky však jezdí téměř všude. Dobrý způsob, jak prozkoumat Peking a okolí, je půjčit si kolo (viz str. 68).

Parky Beihai a Jingshan

Tyto dva parky se rozkládají severozápadně od Zakázaného města a nabízí přirozený protiklad císařské palácové architektury.

Park Beihai

Park Beihai (Beihai Gongyuan) slouží jako útočiště mladých párů, které se za soumraku touhlají od pavilónu k pavilónu a shlížejí z kopce na ostrově Qiong na město, které se rozkládá pod nimi.

Větší část parku Beihai zabírá jezero, které se v zimě mění na ledovou plochu a v létě je křížují dětské parníky. Po mostě Yong'an se lze dostat na **ostrov Qiong (Qiongdao)**. Podle pověstí jezero vyhloubil a odstraněnou zeminu navrší velký Kublajchán za dynastie Yuan. Tuto ukázkou jeho moci překonala teprve dynastie Ming, která vybudovala Zakázané město. Po několika terasách kopce na ostrově šplhá buddhistický **chrám Yong'an**.

Zavalitá **Bílá pagoda**, která kopec korunuje, je lámaistická stúpa posvěcená při návštěvě dalajlámy v 17. století. Poškodilo ji několik zemětřesení a téměř se zřítila při tangshanských otřesech roku 1976. Můžete vystoupit na terasu pod pagodou a pokochat se panoramatickými pohledy na Peking se Zakázaným městem na východě.

Stezky, které se vinou z vrcholu dolů, procházejí kolem bizarních pavilónů, síní a skalních zahrad, které jsou lemovány borovicemi. Na břehu jezera severně od ostrova naleznete **stěnu Devíti draků (Jiulongbi)**. Tato posvátná stěna dlouhá 27 m

a vysoká 5 m byla navržena tak, aby zaháněla zlé duchy. Nachází se v místě, kde stával vstup do později zničeného chrámu. Vlnitá stěna se skládá z více než 400 glazurovaných dlaždic.

Park Jingshan

Západní cizinci, kteří žili v Pekingu na konci 19. století, nazývali park Jingshan (Jingshan Gongyuan) neboli park s vyhlídkovou horou jako Uhelný vršek. Kopec se v čínštině jmenoval Meishan (Krásná hora) a cizinci si tento název spojili se slovem *mei*, které znamená „uhlí“ (stejná výslovnost, ale jiným tónem). Tento umělý kopec byl navršen ze zeminy, která byla odkryta při hloubení příkopu kolem Zakázaného města. Park leží přímo

Park Beihai

- 55 C3
- Wenjin Jie
- €
- Metro: Xisi, Nanluoquxiang

Park Jingshan

- 55 C3
- Jingshan Qianjie
- €
- Metro: Tiananmen West

proti severnímu východu ze Zakázaného města a z vrcholu kopce se otevírá jedinečný pohled na císařský palác. ■

Modlitby napsané na malé lístečky visí na stromech v parku Beihai.

Projížďka po Pekingu na kole

Hlavní město je placaté jako palačinka s pekingskou kachnou a jeho široké třídy, které se táhnou na dlouhé vzdálenosti, jsou plné cyklistů. Pro jízdní kola jsou vyhrazeny samostatné (široké) pruhy, kde cyklisté v mohutných pelotonech soupeří o nejlepší místo a na křižovatkách se přetlačují, kdo bude mít navrch. Vypadá to děsivě, ale kolo je jedním z nejlepších způsobů, jak toto město ovládnout. Stačí následovat dav.

Sever a okolí parku Beihai

Vydejte se z Chang'an Jie severně od náměstí Tiananmen (viz str. 64–65) směrem po Beichang Jie, což je ulice vedoucí přímo na západ od Zakázaného města (viz str. 56–62). Západně se nachází Zhongnanhai, politické centrum Pekingu, které získalo svůj název od dvou jezer Zhong Hai (Střední moře) a Nan Hai (Jižní moře). Ve skrytu za zdí po vaší levé ruce zde vůdcové Pekingu řídí místní osudy.

Před vámi je **park Beihai** ❶ (viz str. 64), ukázka moci císařů dynastie Yuan. Odbočte doleva po Wenjin Jie, a pokud máte dost energie, můžete pokračovat na západ k Fuchengmennei Dajie a **chrámu Bílá pagoda** (viz str. 92). V opačném případě zabočte na sever do Xishiku Dajie, kde uvidíte dvojici věží novogotické **Severní katedrály (Bei Tang)** ❷. Tento křesťanský monument v Pekingu je třetí stavbou stej-

NENECHTE SI UJÍT

park Beihai • ulička Nanluogu Xiang • Bubnová a Zvonová věž

ného jména, která byla vybudována. Neúspěšně ji oblehli boxeři za dramatických událostí roku 1900, během kulturní revoluce sloužila jako škola a později jako skladiště. Nyní se opět používá k náboženským obřadům. Jezuitské protějšky této stavby, barokní Jižní katedrála (viz str. 71) a úžasný kostel svatého Josefa na Wangfujing Dajie byly ve své historii opakovaně poničeny.

Udržujte severní směr po Di'anmen Xidajie a odbočte doprava. Po necelém kilometru zatočte doleva do Longtoujing Jie naproti severní straně parku Beihai a za křižovatkou s Qianhai Xijie pokračujte po Liuyin Jie.

Budova s číslem 14 je nádherný **palác Prince Gong (Gongwangfu)** ❸, kde původně přebýval vysoce postavený mandžuský úředník. Předpokládá se, že tato stavba posloužila jako inspirace pro skvělý dům v knize *Sen v červeném domě* (také se nazývá *Příběh kamene*), kterou napsal Cao Xueqin (asi 1715–1763). Kniha je považována za jeden z největších čínských románů, který byl napsán v poloklasickém jazyce. Palác zahrnuje několik elegantních nádvoří, které jsou odděleny skalkami a zdmi, a zahrady lemované půvabnými chodníky.

Vraťte se zpět na křižovátku. Zabočte na východ podél Qianhai Xijie na okraj jezera Shicha Qian Hai a přejeďte přes most.

Na kole po Pekingu a okolo něj

Nejzajímavější způsob, jak poznat Peking, je na dvou kolech a mimo hlavní silnice – v malíčkých hutongzích, které jsou poseté po celém městě. Vůbec nejlepší je si kolo vypůjčit v hotelu nebo hostelu. Po případě si ho můžete půjčit v jedné z mnoha půjčoven v centru, například na Dazhalan Xijie. Pokud jste v kondici, můžete si půjčit horské kolo a prozkoumat kopcovitý terén v okolí Pekingu. Dostanete se tak daleko od davů do obrovské oblasti pod správou města.

Jezero Hou Hai a okolí

Dejte se doleva a sledujte břeh jezera Hou Hai posety bary. Jezero v zimě zamrzá a láká bruslaře. Malý **chrám Guanghua** 4 se ukrývá v hutongu Ya'er po vaší pravé ruce. Když se v této oblasti vydáte na bezcílnou projíždku, můžete si užít příjemné výhledy na jezero a objevit staré tradiční *hutongy*. Případně se můžete otočit a vyrazit na východ podél Yandai Xiejie. Tato zábavní ulice lemovaná bary a kavárnami vás zavede na Dianmenwai Dajie, odkud můžete šlapat přímo na sever k **Bubnové věži** (*Gulou Dongdajie*, €), která stojí na pozůstatcích původní stavby ze 13. století. Z věže zněl dříve buben, který odbíjel hodiny dne a noci. Noc byla přitom rozdělena na pět dvouhodinových částí.

Na sever od Bubnové věže stojí **Zvonová věž (Zhonglou)** (€) 5, kterou poprvé vztyčili za éry Mongolů ve 13. století. Později však prošla přestavbami za éry Ming i Qing. Z této věže zněl velký zvon, když se na noc zavíraly městské brány. Můžete vystoupit po strmých schodech a užít si výhledy na blízkou Bubnovou věž a dále. V obou věžích se vybírá malé vstupné.

Od bubnové věže jedte na východ podél rušné ulice Gulou Dongdajie až na křižovatku s Nanluogu Xiang, na té zatočte na jih. Na severní straně křižovatky ulic Gulou Dongdajie a Beiluogu Xiang uvidíte chrám **Huangwa**.

Na jih podél Nanluogu Xiang

Jízda na jih po ulici Nanluogu Xiang je zábavná a fascinující. Ulice se teprve před patnácti lety přetvořila na trendy třídu plnou barů, kaváren a restaurací. Dnes jsou Nanluogu Xiang a přilehlé ulice domovem stylových hotelů, butiků, malých barů, občůdků s keramikou a nekončících zástupů turistů. Jména některých zdejších Hutongů jsou půvabná, například Dešťivý

- viz mapa města na straně 55
- Chang'an Jie
- 14,5 km
- půl dne; celý den (včetně výletu do hutongů a Lámovu chrámu)
- náměstí Tiananmen

hutong (Yu'er Hutong) a Hutong černého sezamu (Heizhima Hutong).

Malý **chrám Wentianxiang (Wentianxiangci)** 6 leží kousek na východ od Nanluogu Xiang na ulici Fuxue Hutong, jižně od Dongmianhua Hutong. Pokud ještě máte energii, pokračujte dál mezi hutongy na sever podél ulice Dongsí Beidajie až k Lámovu chrámu (viz str. 78) a Konfuciovu chrámu (viz str. 79).

Na začátku ulice Nanluogu Xiang odbočte na západ na Dí'anmen Dongdajie a potom na jih po ulici Dianmenwai Dajie k parku Jingshan (viz str. 67). Pokud odtud pojedete po Beichizi Dajie dostanete se na most přes vodní příkop, který obklopuje Zakázané město k bráně Donghua. Odtud

jedte na jih podél hrady a přijedete až k Poledníkové bráně 7 – ke vstupu do Zakázaného města.

Náměstí Tian'anmen

Široké náměstí Brány nebeského klidu – Tian'anmen – je duší Číny. Tato rozlehlá dlážděná plocha, která v roce 1989 zažila studentské demonstrace a jejich krvavé potlačení, je spořádaným mikrokosmem komunistického světa a gigantickou ukázkou moci. Spočívá zde tělo předsedy Maa a na náměstí shlíží monolitický čínský parlament.

Ohňostroj nad Náměstím nebeského klidu na Národní den (1. října).

Náměstí Tian'anmen

55 C3

metro: Tiananmen West, Tiananmen East

Mauzoleum předsedy Maa

náměstí Tian'anmen

otevřeno dopoledne út – ne

Nutná prohlídka zavazadel, €

Metro: Tiananmen West, Tiananmen East, Qianmen

Náměstí a jeho okolí

Náměstí lemují nesourodá směsice historických budov, nevkusných pomníků v sovětském stylu a velkých muzeí. Na severu stojí

brána Nebeského klidu se svým portrétem Maa, která slouží jako tribuna pro vojenské přehlídky. Na severojižní ose uprostřed náměstí se tyčí **památník Lidových hrdinů**, kam se uchýlili studenti před násilným střetem z Čínskou lidovou armádou. Monolit připomíná mučedníky, kteří obětovali život za myšlenku komunistické revoluce.

Jižně se nachází **mauzoleum předsedy Maa (Mao Zhuxi Jiniantang)**, kde nabalzamován

leží tento Velký kormidelník. Síň byla postavena rok po Maově smrti v roce 1976. Stále se zde řadí dlouhá fronta lidí, aby vzdali úctu bývalému předsedovi, který leží na kusu černé žuly z Taishanu (jedné z pěti posvátných taoistických hor). Síň se pravidelně uzavírá kvůli údržbě.

Severně a jižně od Maova mauzolea spatříte sochy ve stylu socialistického realismu, které znázorňují skupinu idealizovaných dělníků, jak se šikují pod vedením strany. Tyto anachronismy se možná zdají být mimo mísu, ale zcela zapadají do revolucionářské estetiky náměstí z padesátých let.

Přední brána (Qianmen)

na jižním konci náměstí patří mezi několik málo zbývajících bran starého Pekingu. Původně byla postavena za vlády císaře Yongle (vl. 1403–1423). Hradba původně obíhala staré město. Na jih od Přední brány se nachází Šípová věž (brána Zhengyang), která byla kdysi součástí Přední brány, ale kvůli stavbě silnice byla zbourána. Na jihovýchodě od ní se nachází Pekingské muzeum železnic.

Západní straně náměstí dominuje **Velká síň lidu (Renmin Dahuitang)**, kde se schází čínský parlament. Budova je přístupná, pokud zrovna Čínské všelidové shromáždění nezasedá.

Naproti se rozkládá mohutná budova **Čínského národního muzea**. Exponáty jsou uspořádány nedbale a voskové figuríny jsou značně ošuntělé, ale za prohlídku stojí bronzové předměty a keramika. Popisky jsou převážně v čínštině a všechny sítě nebyvají otevřeny současně, ačkoli se zde odehrávají pravidelné dočasné výstavy. Expozice ocení ti návštěvníci, kteří se zajímají o marxistické ideje.

Pokuste se stihnout ceremoniál, při kterém vojáci každý den za úsvitu přinesou skrz Bránu nebeského klidu státní vlajku a následně ji vyvěsí. Sundávání vlajky probíhá vždy za soumraku.

Západně od náměstí Tian'anmen se třpytí vejcítá supermoderní budova **Velkého národního divadla** z titanu a skla, která svým nevhodným umístěním vzbudila značnou kontroverzi.

Centrum protestů a oslav

Náměstí Tian'anmen (Tian'anmen Guangchang) pamatuje scény bouřlivého jásání na začátku kulturní revoluce roku 1966 (viz str. 45–46). Dnes se zde odehrávají efektní vojenské přehlídky, které zastavují provoz na severní straně Chang'an Jie (třídy Věčného míru).

Náměstí se stalo arénou, kde dochází k nerovným konfliktům mezi vládou a nespokojenými skupinami. Protesty za demokracii na jaře 1989 se zrodily z veřejného smutku kvůli smrti reformátora Hu Yaobanga. Když úřady odmítly demonstranty vyslechnout, smutek opět přerostl ve zlost. Je nepochopitelné,

Čínské národní muzeum

 otevřeno 8.30–16.30

 €

Velké národní divadlo

 Náměstí Tian'anmen

 Otevřeno: 13.30–17.30 Út-Pá; 9.30–17.00 sobota a ne

 €

 metro: Tian'anmen West

v originále víc údajů
en.chnmuseum.cn

proč vláda proti neozbrojeným dělníkům a studentům poslala tanky, aby náměstí vylidnila.

Náměstí má neodolatelné kouzlo pro veřejné protesty a neustále je hlídají policisté v civilu. Jižně od strážní věže před Bránou správného světla vede třída Qianmen Dajie, která byla přerekonstruována tak, aby připomínala ulice ze začátku 20. století. Při oslavách státního svátku Číny dne 1. října náměstí zaplňuje snad polovina obyvatel Pekingu. ■

Něco je ve vzduchu

Je notoricky známo, že kvalita vzduchu v Pekingu je špatná. Ti, které trápí astma nebo potíže s dýcháním, by si měli před cestou zkontrolovat předpověď počasí. Na konci roku 2015 byl v Pekingu dvakrát vyhlášen červený poplach (poprvé v historii). Ten indikuje, že je kvalita vzduchu téměř třicetkrát horší, než jsou doporučené zdravotní normy. Znečištění je obzvláš-

tě hroživé v zimě, kdy město zamořují auta a výpary ze spalování uhlí. Podle oficiálních údajů byl pekingský vzduch zdraví škodlivý šokujících 49 % dní z roku 2015. Podívejte se na stránku Čínského indexu kvality ovzduší (aqicn.org), kde najdete spoustu rad a informací, kde v Pekingu koupit masku. Určitě není špatný nápad ani koupit si masku ještě před cestou do Číny.

Pekingské hutongy

Široké bulváry, rozlehlá náměstí, mohutné paláce a velké vzdálenosti v Pekingu ve vás mohou vzbuzovat pocit malosti. Lidštější měřítko však můžete znovu objevit v mizejícím labyrintu, který je kouzelně zchátralý. Jde o jedinečný svět pekingských *hutongů*, což je síť úzkých uliček, které se vinou městem. Hutongy (z mongolského slova pro průchod) často ukrývají další malebný svět jménem *siheyuan* (dvůr obestavený ze čtyř stran).

Projížďka rikšou po zapadlých pekingských uličkách neboli hutongzích je nepřekonatelný zážitek.

Říká se, že v Pekingu je více hutongů, než kolik má kráva chlupů. V současnosti je ale *hutongů* určitě méně než dříve. Mnohé z nich totiž bohužel musely ustoupit výškovým budovám a novým hotelům.

Hutongy jsou v prvé řadě obytnými ulicemi, ale daří se zde také tržům a libovolné komerci. Často jsou působivě složitě: změt úzkých průchodů je natěsnána na malé ploše a to vše dále komplikují vedlejší hutongy. Místní obyvatelé se ve svém malém soukromém světě snadno vyznají, zatímco taxikáři se zde dostávají do šedé zóny, jezdí v kruzích a vyklánějí se z okna, aby se na správný směr doptali. Chcete-li získat představu, jak tyto pekingské komunity vypadají, musíte se vypravit na podobná místa.

Obyvatelé Pekingu průjezdy milují. Úzkými uličkami se honí bicykly za zvuku zvonků. Hloučky navlečených školáků běží v zimním vzduchu ze školy domů kolem kůlen ze světlých cihel, komínů chrlících kouř a několika vyřezávaných portálů zapadlých sněhem. Některé hutongy jsou tak úzké, že se jimi dá sotva projít. Jiné mají podobu širokých a vzdušných hlavních ulic, které jsou stíněny stromořadími.

Často mají podivná jména, která svědčí o jejich původní funkci nebo o lidech, kteří zde kdysi žili. Některé názvy vypadají, jako by vypadly z dětské obrazotvornosti: Deštná ulička, Pozemská ulička, Jasná ulička či ulička Štěstí. Jiné připomínají staré trhy, například ulička Opékaných fazolí, Chryzantémová ulička,

Čepicová ulička, ulička Rýžové sýpky, ulička Vonných návnad a ulička Černého sezamu. Jiné mají skrytější původ hluboko v pekingské historii, jako třeba ulička Čisté země (buddhistická), ulička Tří, kteří nikdy nedošli do cíle a ulička Pokrývky koňského ocasu.

Většina cest směřuje v souladu se zásadami *fengshui* (viz str. 230–31) od východu k západu a dveře a portály směřují k jihu, stejně jako v čínských chrámech (viz str. 174–77). Pouze příležitostně některé hutongy vedou od severu k jihu a slouží jako spojky těch hlavních.

Nádvoří hutongů

Prostory mezi hutongy jsou zaplněny nádvořími, která jsou ze čtyř stran ohraničená. Tyto stavby po staletí sloužily jako hlavní bytové jednotky metropole. Jedná se o malebné sítě budov, které zahrnují společné nádvoří obestavěné domem ze všech čtyř směrů. Často se opakují na velké ploše nebo v řadách a žijí zde celé komunity. Do některých nádvoří se vstupuje portály, které jsou nádherně zdobené čínskými znaky nebo náboženskými motivy. Na několika místech začouzené budovy stále kráší dlaždice se skvělými ornamenty, zatímco jiné stavby jsou skromnější. Dveře do hutongu občas zůstanou otevřené, takže můžete nahlédnout do nádvoří, které se za nimi nachází. Nádvoří se neza-

střešují a zůstávají volně vystavena světlu a živlům, ať už příznivým či nepříznivým.

Nádvoří vyšla z módy za socialistických stavebních programů v 60. a 70. letech. Další ránu jim uštědřil moderní stavební vývoj posledních desetiletí. Navzdory svému očividnému kouzlu postrádají efektivní izolaci a ústřední topení a nejsou pohodlná pro rodiny s autem. Přesto zůstávají domovem pro obrovské množství pekingských občanů.

Kde je najít

Na hutongy můžete v Pekingu narazit všude, ale zpravidla přežívají v rámci druhého městského okruhu. Místo toho, abyste se při svém pátrání přesunovali mezi čtvrtěmi, vydejte se do historické sítě ulic jihovýchodně od Zvonové a Bubnové věže (viz str. 80) v okolí ulice Nanluogu Xiang. Tento blok hutongů, obklopený ulicemi Gulou Dongdajie, Dongsí Beidajie a Dī'anmen Waidajie a rozdělený ulicí Jiaodaokou Nandajie, představuje malé město plné těchto kouzelných uliček. Další historická oblast se nachází poblíž jezera Houhai.

Tento útulný malý svět nejlépe prozkoumáte na půjčeném kole, ale zvládnete to také pěšky. Společnosti nabízející projíždky mezi hutongy jsou na každém kroku. Stačí dojít do okolí jezera Qianhai, kde si vás řidiči rikš shánějící se po zákaznících sami odchytnou. Vždy je nejlepší si hutongy prohlédnout svým vlastním tempem.

ZÁŽITEK: Ubytování v hutongu

Pokud chcete zažít tradiční způsob života v Pekingu, zkuste se ubytovat v jednom z mnoha hotelů v hutongzích, které se v Pekingu otevřely v průběhu posledních deseti let. Některé najdete v uličkách okolo Nanluogu Xiang – atraktivní a živé ulici na severojižní ose, která vede až k jezeru Qian Hai a je lemovaná bary, obchody a restauracemi.

Pokoje v těchto hotelích jsou malé a nenajdete tu ani bazén. Přesto vás nadchnou klidem a tichem, starým kouzlem, čínskými stříškami, šedými cihlovými zdmi, vyřezávanými překla-

dy, stormy, ptáky, zelení a neutuchajícím ruchem života v hutongzích, který budete mít všude kolem sebe.

Všechny hotely v hutongzích se nachází vně druhého městského okruhu (zejména v Dongcheng) a jsou ve škále od levnějších až po zcela luxusní. Doporučené hotely jsou: **Courtyard 7 (Qiangulouyuan Hutong 7, tel.: 010 6406-0777, \$\$\$, courtyard7.com)**, hned u Nanluogu Xiang. Nebo **Haoyuan Hotel (Shijia Hutong 53, tel.: 010 6512-5557, \$\$\$, haoyuanhotel.com)**, západně od Wangfujing Dajie.

Chrám Nebes

Vrcholný příklad architektury dynastie Ming je jednou z nejvíce ceněných památek Pekingu. Tento chrám znázorňující čínskou kosmologii je zároveň vysílacím do nebe a symbolem Pekingu. Chrám, nebo přesněji oltář, je postaven dle konfuciánských zásad a je klidným a harmonickým útočištěm od přečpaných ulic Pekingu.

Síň modliteb za dobrou úrodu je průsečíkem mezi nebesy a zemí.

Chrám nebes

55 C2

Yongdingmennei Dajie/
Tiantan Beilu

€

Návštěva Chrámu nebes: Chrámový park je obecně přístupný svou západní branou z Yongdingmennei Dajie, ale jeho hradby jsou přerušeny branami na všech hlavních světových stranách.

V tomto posvátném okrsku, který je umístěn v rozlehlém parku (267 ha) ve vzdálenosti 1,5 km od Přední brány (Qianmen), vykonával císař každý rok ty nejvýznamnější ceremonie a obřady. Prováděné rituály ustavovaly božskou vazbu mezi nebesy (*tian*) a Synem nebes (*huangdi*), aby mohl na zem proudit věčný zákon.

Chrám Nebes (Tiantan) byl královskou doménou, která byla nedostupná pro *laobaixing* (prostý lid). V roce 1918 bývalí funkcionáři chrámu ustoupili a otevřeli jej tak pro veřejnost. Od té doby proběhly rozsáhlé práce na jeho

renovaci. Jeho posvátná geometrie si zachovává základní osy východ-západ a sever-jih a nebeské symboly. Budovy jsou rozmístěny po celém parku, ale nejdůležitější z nich leží podél osy jih-sever, tak jako u všech čínských chrámů.

Síň modliteb za dobrou úrodu

Nejefektivnější ze všech staveb je vysoká oválná **síň Modliteb za dobrou úrodu (Qiniandian)**, která byla postavena roku 1420 za vlády císaře Yongle, kdy se Peking stal hlavním městem. Císařští geomantici (místi

**v originále víc udaju
poznámku delat takto?**

fengshui) určili, že právě na tomto místě se stýká nebe a země. Síň byla časné na jaře centrem obět-ních rituálů a modliteb za boha-rou úrodu (*qigu*).

Za vlády panovníka Jiajing byl chrám roku 1545 přestavěn do formy se třemi střechami, která se třpytila modrými, žlutými a zelenými glazurovanými dlaždicemi. Toto barevné schéma symbolizovalo postupně nebe, zemi a svět smrtelníků. Císař Qianlong z dynastie Qing nechal dlaždice nahradit současnou azurovou krytinou. Za vlády slabého císaře Guangxu (1875–1908) do síně udeřil blesk a požár plál celý den a noc. Celá síň byla opět obnovena.

Kuželová střecha vyniká svou krásou. Její okrouhlý tvar symbolizuje rozsah nebes. Klenba vysoká 36,5 m byla šikovně sestavena bez použití jediného hřebíku. Čtyři vnitřní pilíře symbolizují roční období a dvě další skupiny 12 sloupců představují měsíce a rozdělení dne s 24 hodinami na jednotky po dvou hodinách (jejich soustředné uspořádání zároveň podporuje tři vrstvy střechy).

Jižně od síně Modliteb za dobrou úrodu se nachází zvýšená plošina s názvem **most Červené tribuny (Danbiqiao)**, po které císař přicházel k síni.

Další památky v parku

Jižním směrem leží **Císařská klenba nebes (Huangqingyu)**. Tato okrouhlá síň je pokryta modrými dlaždicemi a stojí na bílé terase. **Zed' Ozvěň (Huiyinbi)** důmyslně přenáší zvuky podél svého obvodu, ale pravděpodobně se vám tuto

technologii nepodaří vyzkoušet, protože vám v tom zabrání ruch turistických skupin.

Kruhový oltář (Yuanqiu)

směrem na jih je plný astronomické symboliky. Toto kosmické centrum mimo jiné sloužilo k oslavám zimního slunovratu. Při slavnostech se obětovala zvířata za doprovodu hudby. Oltář se také používal v době přírodních pohrom při pokusech o usmíření nebes. Tento pahorek postavený roku 1530 z modrého kamene (později nahrazeného současným bílým kamenem) má

TIP ZNALCE:

Vkročte do minulosti a k oltáři se vydejte tradiční ceremoniální trasou od jižní brány (Zhaohengmen).

– DAMIAN HARPER
autor National Geographic

tři vrstvy, které symbolizují zemi, svět smrtelníků a nebesa.

Každou vrstvu odděluje devět schodů, na každé vrstvě je položeno devět desek a horní vrstva je vyzdobena devíti kamennými kruhy. Číslo devět má v čínské kosmologii mimořádný význam, protože nebesa se podle ní skládají z devíti vrstev.

Ústředním prvkem **Postního paláce (Zhaigong)** poblíž západní brány (Xitianmen) je jeho velká „síň bez sloupců“ temně červené barvy. V sousední **Živoucí síni** obklopené povadlým bambusem císař zachovával půst před obětními rituály. ■

Starobylá observatoř

Starobylá observatoř (Guguan Xiangtai) vybudovaná na zbytcích starých městských hradeb je dnes sice obklopena dopravním ruchem, ale v minulosti poskytovala Říši středů přístup ke hvězdám.

Starobylá observatoř

- 55 D3
- Jianguomenwai Dajie
- otevřeno út–ne 9–11.30 a 13–16.30
- €
- metro Jianguomen

První observatoř v Pekingu založil Kublajchán. Jednalo se o dřevěnou věž, která se používala k astrologickým předpovědím – Mongolové měli ve sledování nebes zálibu. Výstavba současné budovy začala roku 1437 a k jejím funkcím patří astronomie, astrologie i námořní navigace. Jednu dobu observatoř řídili muslimové a později se dostala do správy jezuitů.

Číňané se původně domnívali, že Země je středem vesmíru, kolem kterého se otáčejí nebeské sféry. V 17. století se objevili jezuité se svými astroláby, nebeskou matematikou a dalšími zařízeními, aby pomohli věci vyjasnit.

Čínští astronomové byli zpravidla (ačkoli ne vždy) úspěšní,

jak poznamenává Juliet Bredon ve své knize *Peking* (1922). Pod dohledem belgického jezuitského kněze otce Verbiesta, který přišel do Číny roku 1659 a stal se ministrem Ministerstva prací, se naučili, jak přesně předpovídat zatmění. V den vypočítaného zatmění se objevili úředníci ministerstva a začali bubnovat, aby zahnali draka chystajícího se pohltit Měsíc nebo Slunce (v čínštině se zatmění stále označuje slovem *shi*, tj. jíst).

V observatoři sídlí muzeum, které je vyhrazeno čínské astronomii. Na střeše jsou vystaveny předměty, které jezuité navrhli roku 1674 na příkaz císaře Kangxiho. Patří k nim ekliptická armila, teodolit, sextant a dračí kvadrant. Velký azimut dostal císař od Ludvíka XIV. Přístroje jsou zdobeny fantastickými čínskými motivy. Jezuité vybdli Číňany, aby vyrobili tato zařízení a mohli nahradit staré mongolské verze, které se používaly po staletí. Většina se jich zachovala, ačkoli je za boxerského povstání ukradli Němci. Po první světové válce byly však do Číny vráceny.

Poblíž observatoře se nacházely Císařské sýpky a Zkušební síně (Gongyuan) – obě stavby již dávno zmizely. Zkušební síně byly určeny pro kandidáty císařských zkoušek, což byla značně konzervativní metoda výběru úředníků, kterou poslala na smetiště dějin teprve císařovna Cixi. ■

ZÁŽITEK: Masáž od nevidomých

Masáž od nevidomého maséra je přesně to, co budete potřebovat po dni prochozeném po městě. Nevidomí maséři jsou známí pro svůj citlivý hmat. Navíc jim tato činnost umožňuje výdělek. Skupiny nevidomých masérů můžete zahlédnout na ulici, nebo zkuste centra **Aixin Ziqiang Blind Massage Center (Baijiazhuang Lu 2a, tel.: 010 6569-0997, \$\$)** nebo **Comfortable Blind Massage (Zhongfangli 18, Sanlitun Nanlu, Chaoyang, tel.: 010 6507-0036, \$\$)**. Obě nabízejí různé masážní techniky, které vrátí sílu vašim zmoženým svalům.

ZÁŽITEK: kurzy v Pekingu

Peking nabízí neuvěřitelné množství kurzů, hodin, workshopů a exkurzí. Určitě si tu vybere každý, kdo do města přijede.

Nadšenec Feng Cheng provozuje ohromné Chinese Culture Center (Victoria Gardens D4, Chaoyang Gongyuan Xilu, tel.: 010 6432-9341, chinaculturecenter.org), které nabízí nepřehledné množství akcí od hodin kaligrafie pro začátečníky, přes workshopy tradiční čínské medicíny, meditace, výroby draků, fengshui, Pekingské opery, taiči až po kurzy čínské krajinomalby. Můžete se také zúčastnit pěší túry po tajemstvích Pekingu nebo výletů na Velkou čínskou zeď, do městečka Pingyao v provincii Shanxi (viz str. 109–110), nebo až do vzdáleného Xinjiangu.

Qigong

Cvičení qigong (doslova „dechové cvičení“) je v mnoha směrech podobné józe. Je to dechové cvičení podporující cirkulaci qi (energie) v těle, zatímco mysl medituje.

Některá bojová umění, jako třeba taiči, jsou pohybovým druhem qigongu, jiné styly tohoto cvičení mohou být však stacionární.

Nejběžnější pozice v qigongu zahrnuje pokrčená kolena s rovnými zády, kdy se ruce zvednou do úrovně ramen a stočí dlaněmi k cvičícímu. V této pozici je poté třeba zůstat deset minut, pravidelně dýchat, a tak dovolit qi aby volně proudilo tělem. Uvolněnost je pro tento druh cvičení klíčová, jelikož nohy

Qigong – tradiční čínské dechové cvičení

a ramena se v této pozici rychle unaví.

Qigong je nejlepší praktikovat na čerstvém vzduchu (což může být v Pekingu problém). Škola Beijing Milun School of Traditional Kung Fu (kungfuinchina.com) nabízí lekce typu jeden na jednoho v parku Ritan.

Čínština

Studenti čínštiny rychle přijdou na to, že pekingský dialekt je ze všech čínských akcentů nejsrozumitelnější. Je ale i tak opravdu těžký na naučení. Pokud se chcete čínsky skutečně učit, nejlepší je to právě v Pekingu, kde získáte ten správný akcent oproti nejrůznějším provincionálním výslovnostem, kvůli kterým na vás budou Číňané zmateně hledět.

Škola Hutong School (Zhongyu Plaza, Místnost 1501, 15. poschodí, A6 Gongti Beilu, tel.: 010 6403 8670, hutong-school.com) nabízí hodiny čínštiny nebo soukromé kurzy pro začátečníky. Pobočka Gulou se nachází v Hutongu Shuangxi (ulička dvou chrámů), která je v historické části Xicheng nedaleko od zastávky metra Gulou Dajie. Škola také nabízí velké množství aktivit, které vám pomohou ponořit se do čínské kultury jako třeba hru na klasické čínské hudební nástroje nebo možnost naučit se hru mahjong. Nabízí také ubytování.

Lámův chrám

Lámův chrám, který je turisticky nejzajímavějším buddhistickým chrámem v Pekingu, vznikl roku 1744 přestavbou bývalého paláce. Stál u staré severní hradby mongolského města. Chrámový komplex patří k největším v Číně.

Lámův chrám

55 D4

28 Yonghegong Dajie

010 6404-4499

€

metro Yonghegong Lama Temple

Vstup do mohutného Láмова chrámu je vyznačen velkými *pailou* (dekorativními oblouky). Jedná se o barvitý a exotický buddhistický chrámový komplex, který se dříve tyčil na samém okraji masivních tartarských hradeb, které lemovaly mandžuský sektor Pekingu. Zed mezitím zmizela, když ji v 50. letech zbourali kvůli dopravní situaci. Její brány však přežívají v názvu okružní třídy, která vede severním směrem – Andingmen Dongdajie.

Dnes všechny příchozí zdraví temperamentně vyhlížející Buddha, kterého po stranách doprovází Čtyři nebeští králové. Nad ním stojí napsáno: „Pokud je srdce jasné, skvělá vůle se objeví.“ Za Buddhou stojí rozhodný Weitu, který drží svou hůl.

V **paláci Yonghe** na dalším nádvoří naleznete sochy dvou z 18 Luohanů (viz str. 72) a tři Buddha ve zlatém rouše. Zdobený strop vyniká svou krásou. V **siní Yongyou** je k vidění socha Dlouhověkého Buddha.

Na oltáři **sině Kola zákona** z éry dynastie Qing stojí socha Congkhapy, zakladatele lámaitické sekty Žluté čepice (Gelu-gpa) (viz str. 300). **Pavilón Wanfu (Wanfuge)** je postaven okolo obrovské sochy Buddha Maitréji. Socha měří 17 m a dalších 6 m je pod zemí. Vyřezali ji z jediného kusu santalového dřeva.

V zadní části se nachází přehlídka tibetských artefaktů z dynastie Qing a výstava o tibetském buddhismu a o Lámově chrámu. Sbirka tibetských předmětů zahrnuje dharmická kola (kola zákona), *dordže* připomínající žezla (viz str. 305), zvony, zpodobení Buddha a sochu bohyně Guanyin s mnoha končetinami (viz str. 72). Tuto sbírku lze označit za možná nejpoutavější místo chrámu. Dozvíte se také, jak se pomocí zlatých losů vybíral budoucí láma. Na stěnách si můžete prostudovat posloupnosti pančenlámů a dalajlámů (viz str. 306). U vstupu do chrámu si lze půjčit zvukové průvodce v angličtině. ■

Oltář země

Severně od Láмова chrámu na nejširším okraji druhého obvodu je vítané útočiště od pekingského betonu: park Ditan (€, 6.00–21.00). Park, jehož jméno doslova znamená „oltář země“, je jedním z pěti míst, kde se nacházely staré pekingské oltáře. Nejnámější z nich je oltář (chrám) nebes, který leží na stejné zeměpisné délce na jihu města. Již od dynastie Ming byl tento 43 hektarů velký park využíván pro císařské obětiny bohovi země. Dnes je zejména ráno oblíbeným místem pro běžce, chodce a nadšence do taiči.

Konfuciův chrám

Podél hutongu naproti vstupu do Lámova chrámu stojí Konfuciův chrám (Kong-miao). Podobně jako mnohé chrámy zasvěcené Konfuciovi je zanedbaný a svou atmosférou připomíná mizející věk či zapomenutou knihu. Svou velikostí se řadí ihned za první Konfuciův chrám v Qufu. Lze jej popsat jako poklidný okres s věkovitými cypřiši, stélami (popsanými kamennými tabulkami), chátrajícími budovami a atmosférou opuštěnosti.

Okolo Konfuciova chrámu (Guozijian Jie 13, \$, metro: Yongheong Lama temple) se tyčí k nebi cypřiše. Několik ze síní, kde jsou uloženy stély na hřbe-

TIP ZNALCE:

Každý rok přiláká Konfuciův chrám obrovské množství studentů před náročnými přijímacími zkouškami na vysoké školy.

– PAUL MONEY
autor *National Geographic*

tech *bixi* (mytických bytostí připomínajících želvy), je uzavřeno.

Před síní **Dacheng (sín Velkého úspěchu)** roste největší cypřiš celého komplexu, který za dob dynastie Yuan zasadil císařský úředník. Obrovský interiér pohlcuje slabé venkovní světlo, ale přesto můžete postřehnout sbírku zaprášených hudebních nástrojů a náboženských objektů. Hned vedle na západ se nachází působivá **Císařská akademie** s ohromujícím zdobeným klenutým podloubím a **síní Biyong**, které také stojí za prohlédnutí. ■

Socha Konfucia stojí na prvním nádvoří chrámu.

Další chrámy v Pekingu

Peking je posetý nejrůznějšími náboženskými objekty – muslimskými, buddhistickými, taoistickými a křesťanskými.

Mešita na Kraví ulici

- 55 B2
- 88 Niu Jie
- 010 6353-2564
- €
- Metro: Caishikou

Chrást Fayuan

- 55 B2
- 7 Fayuansi Qian-jie
- 010 6353-3966
- €

Mešita na Kraví ulici

Mešita na Kraví ulici (Niu Jie Libaisi) v jihozápadním Pekingu je fascinující malý svět, který se rozkládá na malém pozemku na východní straně Kraví ulice (Niu Jie). Tato dokonale zchovalá a funkční mešita je v čínském stylu a původně byla postavena za dynastie Song.

Ve stínu zde sedí staří zbožní muslimové s bílými vousy a čtou

islámské texty. Areál je porostlý bujnou vegetací, ze které pyšně vyčnívají borovice. Na věži

Wangyuelou (věž Na Pozorování Měsíce) se prováděla astronomická pozorování, která umožňovala vypočítat data islámského kalendáře. Uprostřed nádvoří stojí minaret.

Uvnitř mešity najdete **modlitební síň** (vstup povolen pouze muslimům), boční síň, oddělenou místnost pro muslimky a vázy s arabskými nápisy. Stěly v podlaze připomínají historii chrámu. Dvě z nich v zadní části jsou v arabštině. Chcete-li mešitu navštívit, uctivě se oblékněte.

Oblast kolem Kraví ulice (jmenuje se tak kvůli zálibě místních muslimů v hovězím) také stojí za zmínku kvůli okolním muslimským restauracím.

Chrást Fayuan

Nedaleko od mešity na Kraví ulici najdete velký chrám Fayuan (Fayuansi). Komplex je mimořádně tichý, ale aktivní, takže buďte ohleduplní k jeho obyvatelům. Žije zde přes 100 mnichů a nejctihodnější z nich tuto posvátnou doménu neopustil již desítky let. Buddhističtí bratři obývají pokojný svět, který představuje skromnou a umírněnou alternativu k současné Číně. Zlatým hřebem chrámu je výrazná měděná socha Buddha a také socha bohyň soucitů Guanyin.

Tichý chrám Fayuan nabízí útočiště před ruchem moderního Pekingu.

Chrám Bílá oblaka

Chrám Bílá oblaka u ulice Baiyun Lu, který je hlavním sídlem quanzhenské školy taoismu, lze popsat jako okouzující přehlídku nádvoří a různých svatyní. Původně vznikl za dynastie Tang. Dnes mu předsedají taoističtí mniši s vlasy svázanými do drdolů. Na stěnách malé **síně Strážného boha (Lingguan-dian)** si můžete všimnout portrétů čtyř slavných maršálů, včetně významného generála dynastie Song jménem Yue Fei. Nepřehlédněte modlitebni rohože *bagua* ozdobené triagramy (viz str. 88).

Další chrám je zasvěcen třem slavným taoistickým úředníkům. Obsahuje několik živých nástěnných maleb a **síň Jadeitového císaře (Yuhuangdian)** – věčného taoistického boha (viz str. 73). Stěny byly dříve lemovány řadou taoistických soch, které se však ztratily. Síň na čtvrtém nádvoří je věnována Chang Chunovi, slavnému taoistickému mnichu z provincie Shandong, který v chrámu žil a zemřel.

Do **síně Boha bohatství** lidé přicházejí uctívat boha peněz Caishena. Aby se zbavili svých neduhů, shromažďují se v **síni Krále lékařství**, který byl také znám jako Sun Si Miao (jedná se o zbožštěného lékaře z 5. až 6. století). V zadní části komplexu stojí chrám věnovaný čtyřem nebeským císařům.

Síň Svatyně hodných spásy obsahuje vyobrazení taoistických představ o pekle (zřejmý je tamní nedostatek žen).

Chrám Dongyue

Živě zbarvený chrám Dongyue (*Dongyue Miao*) zasvěcený bohu Taishanu rozhodně stojí za návštěvu díky svým mnoha strážidelným „oddělením“, což jsou malé postranní síně obývané divokými božstvy a stvořeními z taoistických mýtů.

Chrám Zhihua

Představuje jeden z mála chrámů v dnešním Pekingu, který zůstal v zásadě nerestaurován a ve svém původním stavu. Prohlédněte si přitažlivou **síň Desítky tisíc Buddhů**, kteří jsou uspořádáni na dvou podlažích.

TIP ZNALCE:

V chrámu Zhihua z dynastie Ming se pravidelně konají koncerty děl tradiční čínské hudby, která jsou stará až 500 let.

– MARY STEPHANOS

editorka National Geographic

Kostely

Barokní **Jižní katedrála (Nantang)** neboli kostel Neposkvrněného početí nahradil ve 20. století předchozí stavbu, která byla srovnána se zemí za boxerského povstání. Zde se soustřeďuje aktivita katolíků v Pekingu a každou neděli v 10 hodin se koná mše v angličtině. Zachoval se také sesterský **kostel svatého Josefa** (na Wangfujing Dajie) a **Severní katedrála** (viz str. 80). ■

Bílá oblaka

 55 B3
 9 Baiyunguan Jie
 010 6346-3531
 metro Nanlishi Lu
 €

Chrám Dongyue

 54 D3
 141 Chaoyangmenwai Dajie
 zavřeno v po
 010 6553-2184
 €

Chrám Zhihua

 55 D3
 5 Lumericang Hutong
 €
 metro Chaoyangmen

Jižní katedrála

 55 C3
 141 Qianmen Xidajie
 metro Xuanwu-men

Čínští bohové a bohyně

Patronát nad posvátkem má v Číně mnoho božstev. Svou návštěvu země si mnohem lépe vychutnáte, dokážete-li se vyznat v místním panteonu a naučit se poznat několik nejoblíbenějších nadpřirozených bytostí.

Dva ze čtyř Nebeských králů ochraňují chrám Jietai z dynastie Tang poblíž Pekingu.

Buddhové a bódhisattvové Budoucí Buddha (Milefo nebo Maitréja)

Tento žoviální zlatý chlapík vás vítá při vstupu do chrámů. Buddhisté věří, že existují Buddhové, jejichž čas byl již v minulosti, a jiní, kteří teprve přijdou. Milefo je bódhisattva (viz dále), který se na zemi teprve objeví. Někdy se znázorňuje s malou skupinou dětí. V Číně má Milefo zavalitou postavu, jejíž vzhled odpovídá reálnému mnichovi jménem Chang Dingzi.

Historický Buddha (Šákjamuni)

Hlavní síni chrámu dominuje trojice zlatých Buddha a prostřední z nich, jehož ruka se dotýká země, je historický Buddha. Toto božstvo symbolizuje Siddharta Gautamu, zakladatele buddhismu, v jeho inkarnaci před

nirvánou. Někdy je také zpodoběn, jak leží na lůžku a připravuje se na smrt.

Bódhisattva

Termín označuje historického Buddha a ty, kteří mají schopnost stát se Buddha, jinými slovy dosáhli před-buddhovského stavu osvícení. Mezi nejpřednější bódhisattvy v Číně patří bohyně Guanyin a budoucí Buddha. Oba zosobňují v zásadě soucitné poslání bódhisattvy.

Bohyně soucitu (Guanyin nebo Avalokitéšvara)

Guanyin – bohyně soucitu – je čínským přetělením bódhisattvy Avalokitesvary. Podle legend byla Guanyin kdysi princem Bu Xun, který žil na jihu Indie. Vzdal se materiálního světa a stal se Buddhovým učedníkem,

když přísahal, že oprostí lid od veškerého utrpení.

Bódhisattvové většinou nemají dané pohlaví, ovšem během dynastie Yuan byla Guanxin často v chrámech ztvárněna jako žena, protože většina jejich úkolů jako rození a péče o děti přísluší ženským božstvům.

Tato bohyně vládoucí na ostrově Putuoshan (viz str. 178–79) se manifestuje v dalajlámovi (viz str. 306). V chrámech zpravidla stojí v zadní části hlavního chrámu obrácena k severu. Někdy může mít i vlastní síň, viz. str. 181.

Wenshu (Maňdžuśrí)

Tento bódhisattva nese meč a občas i knihu, jezdí na lvovi a představuje moudrost. Vládne nad buddhistickou horou Wutaishan (viz str. 105) a často se objevuje v trojici s Puxianem a historickým Buddhou.

Bódhidharma (Damo)

Tento indický mnich se obvykle znázorňuje se silným obočím a hustým vousem. Je patronem buddhistické sekty Chan (Zen) a duchovní domov má v klášteře Shaolin (viz str. 124–25), kde zanechal své dědictví v podobě *gongfu* (viz str. 122–23).

Lohan (Arhat)

Lohani jsou dokonalí lidé, kteří se osvobodili z cyklu znovuzrození. Obvykle je jich 18 a často jsou zpodobeni, jak uctívají bohyni Guanyin, nebo jsou seřazeni ve dvou řadách po devíti podél stěn chrámu. Příležitostně jsou znázorněni jako skupina 500 pozlacených soch. Zůstávají na tomto světě až do příchodu příštího Buddha.

Weituo

Obránce buddhismu můžete najít, jak se svou holí stojí za budoucím Buddhou při vstupu do chrámu.

Čtyři nebeští králové

Obvykle ve dvojicích obklopují budoucího Buddha a Weituo. Tyto velké a divoce vyhlí-

žející postavy na sobě mají brnění a nesou hudební nástroje.

Taoističtí bohové a bohyně Laozi

Tento zakladatel filozofického taoismu, který se narodil v 7. století př. n. l., je často zpodobněn, jak jede na volovi a drží svou knihu *Dao De Jing* (*Základy cesty a její síly*).

Osm nesmrtelných

Tuto slavnou skupinu z taoistické legendy zpravidla uvidíte překračovat moře ve člunu.

Nefritový císař (Yuhuang Dadi)

Je to nejvyšší bůh taoismu. Sochy jej mnohdy ukazují s černou bradkou, jak sedí na dračím trně.

Tři čistí (Sanqing)

Tyto tři velké sochy se v taoistických chrámech nacházejí vedle sebe: Laozi, Žlutý císař a Nefritový císař.

Královna nebes (Tianhou)

Tianhou, která panuje zejména v jižních pobřežních oblastech a je také známa pod jmény Niangniang a Mazu, drží ochrannou ruku nad mořeplavci. V Hongkongu je jí zasvěceno mnoho chrámů.

Bůh války (Guandi)

Tento bůh, který má zpravidla červenou tvář s černým vousem a je oděn v brnění, je také bohem literatury a reprezentuje civilní i vojenské aspekty.

Taoističtí dveřní bohové

Taoistické chrámy mají podobnou ochranu proti zlým duchům jako buddhistické chrámy. Jako dveřní bohové v taoistických chrámech slouží Zelený drak a Bílý tygr (viz str. 230).

Letní palác

Letní palác je rozlehlý císařský areál chrámů, pavilónů a síní, které se nacházejí v parku kolem velkého jezera Kunming. Císařská rodina kdysi používala tuto říši divů s královskými letohrádky jako svou letní rezidenci. Za příznivého počasí vám návštěva může příjemně naplnit celý den. Každopádně si vyhradte alespoň půlden a nezapomeňte si vzít fotoaparát.

Dva ze čtyř Nebeských králů ochraňují chrám Jietai z dynastie Tang poblíž Pekingu.

Letní palác (Yiheyuan) byl založen ve 12. století, ačkoli současné budovy pocházejí z doby dynastie Qing. Dávno předtím se na tomto místě nacházela královská zahrada a místo odpočinku, ale teprve za vlády císaře Qianlonga (vl. 1736–1795) nabylo místo dnešní podobu.

Od hlavního vstupu nejčastěji od jezera Kunming se nedávkou dostanete k **síní Shoví-**

vavosti a dlouhověkosti (Ren-shoudian). Zde císařovna vdova Cixi (viz protější strana) sedávala v době své vlády na trůně. Trůn je stále na svém místě, ale interiér síně je bohužel ohrazen a návštěvníkům není přístupný.

Mezi fascinujícími bronzovými sochami před síní můžete spatřit jednorozce *qilin* – mytickou chiméru, která se na zemi objevovala pouze

v době harmonie. Tuto bytost často najdete v konfuciánských a císařských budovách. Vypadá jako kříženeček draka, lva, jelena a dalších zvířat. Vlevo od síně stojí sochy draka a fénixe, které symbolizují císaře a císařovnu.

Severně od síně Shovívavosti a dlouhověkosti leží **nádvoří Ctnosti a harmonie (Deheyuan)** se svým působivým divadlem, kde se prý císařovna Cixi přestrojovala za Guanyin, bohyni soucitu.

Na severním břehu jezera je umístěna **síň Štěstí a dlouhověkosti (Leshoutang)**, kde Cixi trávila letní měsíce. Jižně od síně se nachází molo, kde vystupovala z lodi po plavbě z opačné strany jezera.

Na jihu stojí **síň Jadeitových mračen (Yulantang)**, kde byl císař Guangxu držen v domácím vězení poté, co se v roce 1898 zapletl do hnutí Sto dní reformy (viz str. 36).

Cestou podél pobřeží na jih si můžete vychutnat široké výhledy na jezero. Od pobřeží je zde oddělen ostrov, na kterém stojí **pavilón Zhichun**. Dále najdete řady laviček, které jsou obráceny k jezeru. Kopec korunovaný chrámem severně od jezera se nazývá **kopec Dlouhověkosti (Wanshoushan)**.

Na jižním konci okruhu minete velkého bronzového vola vedle nádherného **Mostu sedmnácti oblouků (Shiqikongqiao)**, který svými elegantními křivkami překonává vzdálenost z břehu na Jižní jezerní ostrov (Nanhudao). Zde se nalézá **chrám Dračího krále (Longwangmiao)**, kam se císařovna vdova chodila modlit

za déšť. Vedle chrámu si můžete všimnout mola, kde vystupovala ze svého člunu. Uvnitř můžete zachytit pohled poměrně divokého Dračího krále a nad dveřmi visí nápis, který znamená „vždy vlhko jako na jaře“.

Pokud jezero není zamrzlé, můžete na severní straně ostrova nastoupit na turistický člun, který vás přepraví na druhou stranu jezera. Cestou si můžete užít působivé výhledy na jezero. Směrem na sever lze prozkoumat jednotlivé úrovně chrámů na svazích Kopce dlouhověkosti. Loď vás zaveze k extravagantnímu **Mramorovému člunu**. Tento přepychově vyzdobený letohrádek symbolizuje plýtvání úpadkového mandžuského dvora. Císařovna vdova zaplatila jeho stavbu penězi, které byly určeny na námořní flotilu dynastie

Letní palác

- 54 A6
- 19 Xinjian Gongmen Lu
- 010 6288-1144
- €€ (vstup do některých památek se platí zvlášť); € (zvukový průvodce)
- Metro: Xiyuan, Beigongmen

Doprava do Letního paláce: Letní palác se nachází 11 km na severozápad od centra Pekingu. Můžete se tam dostat na kole, taxikem nebo jedním z minibusů, které pendlují mezi palácem a centrem města. V létě se můžete k Letnímu paláci přeplavit na člunu po kanále. Molo najdete severně od Výstavního centra na východ od pekingské ZOO.

Cixi – Starý Buddha

Císařovna Cixi z dynastie Qing (1835–1908), která byla na západě známa také jako císařovna vdova, získala přezdívku Starý Buddha. Její cesta k moci začala, když jako konkubína porodila syna císaři Xianfengovi. Chlapec se ve věku pěti let stal císařem Tongzhi. Když zemřel, Cixi navzdory zákonům o následnictví instalovala panovníkem svého bratrance Guangxu. Po celý svůj život se zabývala politickými intrikami a nakonec císařskému dvoru vládla železnou rukou.

Qing. Na východ směřuje Dlouhá chodba (Changlang) s pavilónem zpěvných ptáků (Tingliguan).

Když se vydáte po stezce na západ, dostanete se k mimořádně zachovalým zastřešeným dokům z éry Qing, kde císařovna Cixi kotvila své čluny. Chcete-li se podívat dovnitř, půjčte si v docích lodku a vezměte si baterku.

Hora dlouhověkosti

Odtud sledujte stezku, která vede mezi stromy k vrcholu Kopců dlouhověkosti, a pusťte se na východ k **chrámu Jezera moudrosti (Zhihuihai)** na břehenu. Tento chrám je pokrytý malými Buddha na glazurova-

TIP ZNALCE:

Letní palác bývá otevřen až do večera, tak se sem běžte podívat až později, když už jsou davy turistů pryč. Možná ho budete mít celý pro sebe.

– ALISON WRIGHT
fotografka *National Geographic*

ných dlaždicích. Mnozí z nich (zejména v dolních řadách) mají ulomené hlavy, což je práce francouzských a britských vojáků, kteří se Letním palácem prohnali roku 1860 za druhé opiové války. Cizí vojska se vrátila roku 1900 po boxerském povstání a v ničení pokračovala.

Postupujte dolů k osmihranné stavbě **pagody Buddhi-**

stické vůně (Foxiangge). Při sestupu budete procházet strmými schodišti a chodbami.

Síň rozptylování mraků (Paiyundian) používala císařovna vdova, když chtěla uspořádat velkolepé slavnosti. Vpředu si můžete všimnout bronzových fénixů, kteří jsou označení symboly vlády Guangxu.

Dlouhá chodba

Před dolní **branou – Rozptylování mraků (Paiyunmen)** sedí dvojice lvů. Odtud můžete vstoupit do **Dlouhé chodby**, která vede podél severního břehu jezera Kunming a spojuje Mramorový člun se síní Štěstí a dlouhověkosti (Leshoutang). Chodba, která byla původně postavena roku 1750, je vyzdobena tisíci podrobných vyobrazení z čínských mýtů a legend, včetně pohledů na **Západní jezero** v Hangzhou (viz str. 169–70). Poté, co ji v roce 1860 vypálila anglo-francouzská vojska, byla chodba v roce 1888 zrekonstruována. V současnosti je neustále plná návštěvníků.

Okolo jezera Kunming

Přes kopec směrem na sever směřuje od západu na východ řetěz jezer, který se uzavírá **zahradou Harmonického zájmu (Xiequyuan)**, což je kopie zahrady Wuxi (viz str. 168). Oblast nazývaná potok Suzhou poblíž Severní palácové brány prošla obnovou a nyní překypuje čajovnamy ve stylu staré Číny.

Letní klima je zde o poznání příjemnější než v Pekingu, ale v zimě je jezero Kunming sevřeno ledovým krunýřem.

V této roční době se s oblibou využívá k bruslení. ■

Letní palác, který kdysi sloužil jako císařské útočiště, je rozsáhlou doménou síní a chrámů.

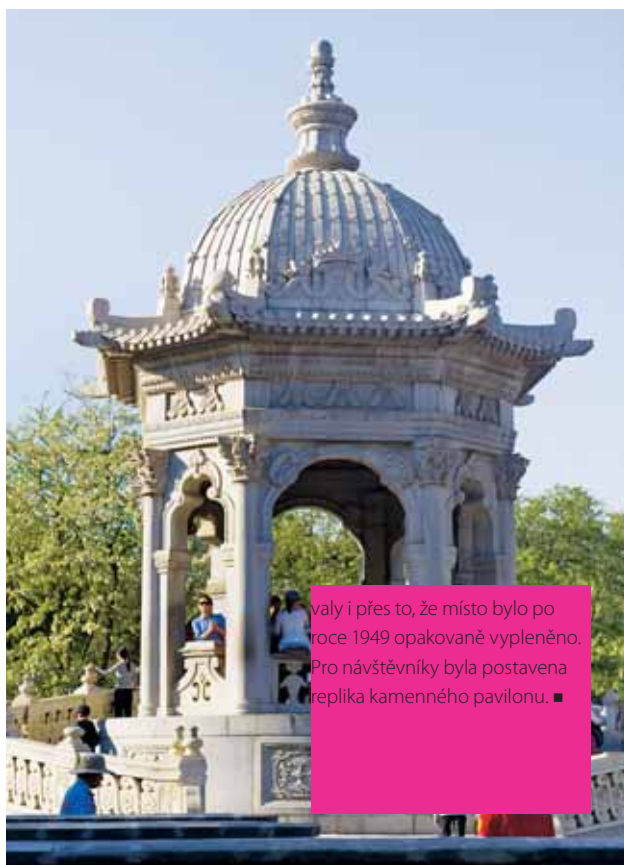
Starý letní palác

Velkolepé zříceniny Starého letního paláce, který vypálily a zpusťily anglo-francouzské jednotky roku 1860, jsou roztroušeny ve velkém parku na severozápadě Pekingu. Na rozsáhlé ploše parku se rozkládá neuvěřitelné množství jezer a rybníků, které v letních měsících obklopují ospalí rybáři.

Tento park nabízí okouzující procházky – kolem jezírek plných leknínů, podél stinných stezek a daleko od lomužek pekingské dopravy. Jako dokonalý lék na zmátek metropole láká Starý letní palác (Yuanmingyuan) dvojice, které touží po romantickém ústraní – zejména za soumraku.

Hlavní atrakcí je vznešená spleť mramorových pilířů, hlavic sloupů a kamenných desek, které kdysi tvořily palác v evropském stylu. Zbytky jsou roztroušeny po **zahradě Věčného jara (Changchunyuan)**. Pokud se zde zrovna nemotají návštěvníci, kteří pózuji pro fotografie, můžete si vychutnat zdejší tichou krásu. Původní palác měl gigantické rozměry – zahrnoval více než 200 budov s obvodem více než 7 km. Jeho majestátnost zachycuje několik zachovalých fotografií. Rabující vojáci si naplnili své torby poklady, které se stále objevují v soukromých sbírkách v Evropě a ve Spojených státech. Na aukcích se občas objeví bronzové hlavy zvířat čínského zvěrokruhu, které původně zdobily fontány.

Kromě palácových staveb navržených jezuity je park posetý i mnoha dalšími zříceninami a společně tak vytváří ponouřenou atmosféru. Pro mnohé Číňany tyto ruiny symbolizují potupu země, kterou zažila

valy i přes to, že místo bylo po roce 1949 opakovaně vypleněno. Pro návštěvníky byla postavena replika kamenného pavilonu. ■

Starý letní palác návštěvníkům nabízí skvělé odreagování od ruchu Pekingu.

v době, kdy byla v rukou západních mocností.

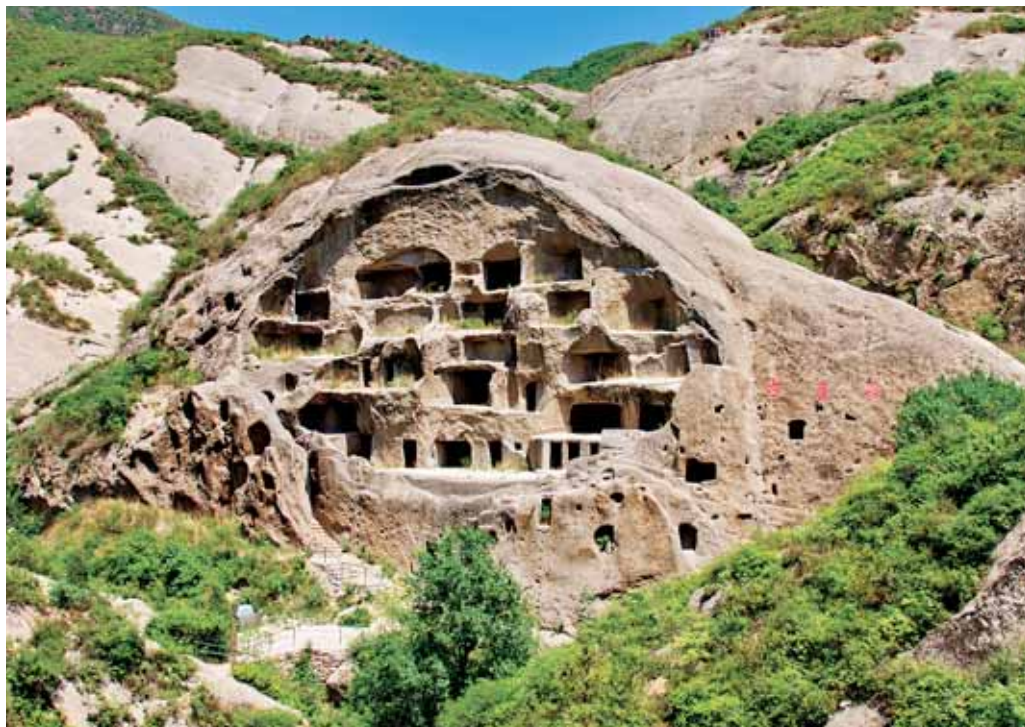
Veškeré dřevěné budovy byly spáleny Brity a Francouzy v roce 1860. Polorozpadlé mramorové budovy se však zachovaly

Starý letní palác

- 54 A6
- Yuanmingyuan Donglu
- €
- Metro: Yuanmingyuan

Okolí Pekingu

V regionu kolem Pekingu naleznete věčný symbol Číny, Velkou čínskou zeď, slavnostní nádheru Císařských hrobek a na okolních kopcích také přešel chrámů.

Dávní předchůdci Číňanů vytesali v jeskyních okolo Pekingu více než tisícovku jeskynních obydlí.

Západní hory

Západní hory (Xishan) se táhnou 19 km západně od Pekingu nedaleko od Letního paláce (viz str. 76–78). Kopce nabízejí mnoho vynikajících turistických stezek, které jsou většinou snadno přístupné z **parku Voňavých hor** ve východní části. Park byl kdysi posázen chrámy, ale mnoho z nich bylo poškozeno Francouzi a Brity

roku 1860 a později při boxerském povstání.

Na nejvyšší vrchol Voňavých hor s názvem **Štít hořáku na kadidlo (Xianghufeng)** se můžete dostat lanovkou nebo výstupem po jeho svazích, za kterými se rozkládá zbytek Západních hor.

Nedaleko od Severní brány parku se nachází **chrám Azurových oblak (Biyunsi)**, který

je pozoruhodný svou neobvyklou **pagodou Diamantového trůnu** v indickém stylu, která je vysoká 33,5 m. Před tím, než bylo tělo dr. Sunjatsena definitivně uloženo v Nankingu, zůstalo po čtyři roky v této pagodě. V síni Lohanů je shromážděno 500 vyřezávaných a lakovaných postav Lohanů (viz str. 72).

Na jih od Západních kopců se rozprostírá oblast známá jako **Badachu (Osm velkých míst)**, která se proslavila svými osmi ženskými kláštery a chrámy. Ke zdejším chrámům patří **chrám Chang'an** z éry Ming, **chrám Lingyuan**, který uchovává Buddhův zub, a **chrám Xiangjie**. Chcete-li se dostat do Badachu, dojeďte na nejzápadnější stanici metra v Pingguoyuan a potom si vezměte taxi.

TIP ZNALCE:
Severní trasa po Voňavých horách vede ke krásnému jezeru Yanjing a buddhistickému chrámu tibetského stylu z 18. století.

– MARY STEPHANOS
editorka National Geographic

Velká čínská zeď

Ať už Velkou čínskou zeď označíme za nezměrné úsilí, odvážné bláznovství, marný plán nebo ohromný úspěch, rozhodně vyvolává úžas. Některé její části v okolí Pekingu prošly rekonstrukcí, ale její ostatní úseky se zachovaly jen zčásti.

ZÁŽITEK: Život na čínské vesnici

Pokud chcete okusit život běžných Číňanů, vyrazte do starobylé vesnice Chuandixia až na úplném západě oblasti spadající pod Pekingský magistrát. Cesta vede skrz kopcovitou krajinu v okolí Pekingu až do překrásné a zároveň často opomíjené části Číny: na venkov.

Půvabné domky stojící na kopcích v Chuandixia pochází až z dynastií Ming a Qing. Některé z nich nyní slouží jako penziony, stačí se poptat. Zůstaňte tu na noc a užijte si ten klid.

Nejrychlejší způsob, jak se do Chuandixia dostat, je vzít si taxi ze stanice metra Pingguoyuan v západním Pekingu. Dále se sem můžete dostat dvouhodinovou jízdou autobusem 929 ze stejné stanice metra. Autobus jezdí dvakrát denně vždy v 7.30 a 12.40.

Velká čínská zeď (Wanli Changcheng) spíše než jednotlivou hradbu připomíná posloupnost náspů a táhne se Čínou od moře na východě až za Jiayuguan v kamenité poušti v provincii Gansu, kde se její konec rozpadá v prach. Od začátku až do konce má zeď délku téměř 6430 km. Školáci rádi prohlašují, že se jedná o jedinou lidmi vybudovanou stavbu, která je viditelná z vesmíru. Zeď je však příliš úzka a přerušovaná, než aby ji bylo možné spatřit.

Historie

Zeď není dílem jediné dynastie. Práce začaly již v 7. století př. n. l., ale svou gigantickou podobu získala teprve za prvního císaře dynastie Qin, který sjednotil Čínu. Qin Shi Huangdi

ZÁŽITEK: Výlet na úsek Velké zdi Jiankou

Pokud chcete vidět Velkou čínskou zeď nedotčenou, nezkomercializovanou a správně ošuntělou (tak, jak má vypadat), vydejte se na úsek Jiankou v oblasti Huairou. Okolní hory s dlouhými ošuntělými úseky zdi, které lemují hřebeny, vás omámí. K severní straně zdi Jiankou se dostane po náročném asi hodinovém výšlapu do kopce skrz lesy z vesnice Xizhazi. Jakmile ale dojdete ke zdi, můžete si vybrat, na kterou stranu se vydáte ji prozkoumat.

Nezapomeňte, že zdejší zeď není udržovaná, a proto jsou zde uvolněné cihly, stromky, které ze zdi vyrůstají, a celé kusy zdi, ze kterých je teď jen hromada sutí. Postupovat tedy budete muset skutečně opatrně, abyste si nevyknuli kotník.

Takhle by však měla zeď postavená za dynastie Ming vypadat, ne jako pro turisty překonstruované

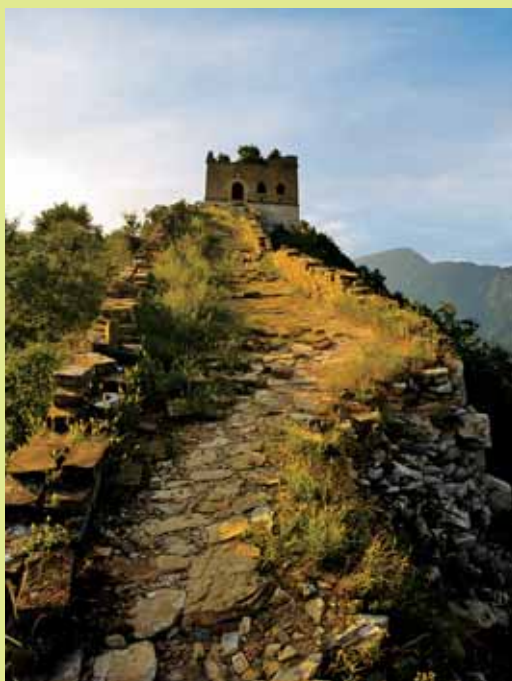
části Badaling a Mutianyu. Zdejší zeď je mnohem důstojnější a dýchne na vás pocitem izolace daleko od turistických autobusů a tlačenic.

Je možné z Jiankou směrem na jih dojít až k 11 km vzdálenému úseku Mutianyu. Buďte ale opatrní. Sbalte si dostatek potravin a vody a vždy nejprve zkontrolujte předpověď počasí. Celá cesta

vám zabere asi 4 hodiny – jsou zde části strmě do kopce a části téměř úplně porostlé mladými stromky. Nikdy nelozte po rozpadající se části zdi sami pro případ, že by se stala nehoda. Vemte si vhodnou obuv a připravte se na dobrodružství. Tyto expedice nemusí být vhodné pro děti a starší lidi.

Nejlépe se k severní části zdi Jiankou dostanete pomocí taxi z Pekingu nebo Huairou. Tam se dostanete autobusem ze zastávky dálkových autobusů Dongzhimen v Pekingu. Určitě se také zeptejte v hotelu, kde můžete na tento úsek organizovat výlety. K Jiankou se můžete také dostat z jižní strany, která je z Pekingu snáze dostupná. Výstup ke zdi je ale náročnější a máte zde méně možností k objevování.

Nebudete mít problém se z Jiankou vrátit ještě ten samý den. Pokud byste zde ale raději strávili více dní delším objevováním, můžete se ubytovat v jednom z jednoduše zařízených hostelů ve vesnici Xizhazi.

Západ slunce za strážní věží v Jiankou.

(vl. 221–210 př. n. l.), po kterém se do dnešních dnů zachovali také terakotví bojovníci (viz str. 101–103), nechal spojit existující valy, vztyčit věže a vybudovat na opevnění strážné hlásky, aby bylo možné varovat hlavní město (poblíž současného Xi'anu) před útokem.

Výstavba zdi pokročila za dynastie Han, která dále navázala na rozhodné úsilí Qin Shi Huangdiho v poušti Gobi. V éře prosperity dynastií Tang a Song se však zeď dočasně neprodlužovala. S dynastiemi Jin a Ming přišla i doba nadšeného budování. Zejména dynastie Ming zpevnila části zdi (vystavěné v zásadě z udusané hlíny) pomocí cihel. Na zdi otročila nesourodá komunita nespokojených rolníků, vojáků a vězňů, z nich mnozí zahynuli vyčerpáním a podvýživou.

Účelem obrany bylo udržet nepřátelské kmeny na severu mimo Čínu. Zeď naprosto selhala, zejména při nájezdech, které znamenaly příchod nových dynastií Jin (Džurčeni), Yuan (Mongolové) a Qing (Mandžouvé). Možná právě proto se vládcové dynastie Qing zdi téměř nevěnovali. Zeď nakonec překonaly nové technologie a obešly ji síly, které do Číny směřovaly z jiných směrů: západní mocnosti, které pronikaly přes moře, stejně jako Japonci.

Podobně jako další symboly rozdělení (berlínská zeď, železná opona) vyšly zdi v současnosti z módy. Velká čínská zeď je dobrá jen k tomu, aby lákala návštěvníky (v hojném počtu).

NÁVŠTĚVA ZDI

ZÁŽITEK: Přes noc u Velké zdi

PPo prozkoumání všech pekingských památek doporučujeme si na pár dní odpočinout mimo město. Utečete tak před smogem a neutuchajícím hlukem dopravy a ponoříte se do divokých scénérií v okolí města.

U velké zdi je několik hotelů. Ne-daleko Badalingu je **Commune by the Great wall** (tel.: 010 8118-1888, communebythegreatwall.com). Jedná se o úžasný skvost moderní architektury s úžasným výhledem a Velkou zdí hned vedle. Lovecká chata u části zdi v okrese Huairou **Red Capital Ranch** (vesnice Xiguandi 28, Yanxi,

tel.: 010 8401-8886, redcapitalclub.com) má úžasnou polohu. Oblíbený **Schoolhouse at Mutianyu** (tel.: 010 6162 6506, theschoolhouseatmutianyu.com) se nachází v blízkosti zdi v Mutianyu a má širokou nabídku pokojů.

Pro ty, kteří chtějí opravdový zážitek, je další možností, přestože ne zcela legální, přespát přímo na zdi. Strážní věže poskytují přístřešek, pod kterým lze postavit stan, nebo se jen zachumlat do spacáku. Tomu se však vyhněte v zimních měsících, protože zde bývá opravdu veliká zima. Na zdi nezapalujte oheň, nenechávejte odpadky a neničte cihly.

Badaling

89

€

Zed' ohromuje svým rozsahem. Části, které je reálně možné navštívit, byly kvůli lepšímu dojmu přestavěny a kosmeticky vylepšeny. Můžete tak získat nesprávnou představu o celkovém stavu zdi (která je z větší části zpustlá). Pevnostní úseky,

které si lze prohlédnout v okolí Pekingu, se rychle ztrácejí.

Chcete-li si zed' prohlédnout, nemusíte kvůli tomu do Pekingu. Kromě jiných míst se můžete vypravit na výlet do Shanhaiguanu (viz str. 138), kde se zed' setkává s mořem, a Jiayuguanu (viz str. 238), který se nachází ve vzdálené západní části provincie Gansu.

Většina lidí navštěvuje Velkou čínskou zed' při jednodenních výletech z hlavního města. **Badaling**, 70 km severozápadně od Pekingu, je hlavním centrem místního turistického průmyslu.

Zed' se zde dramaticky kličkatí přes terénní nerovnosti a na mnoha místech ji přerušují strážní věže a brány. Sekce z éry Ming kryté kamenem obklopují jádro ze sutí a zeminy. Části zdi v Badalingu jsou tak strmé, že připomínají vysokohorský terén, takže si určitě vezmete pevné boty. Na západě se tato část zdi postupně mění v trosky.

Badaling je obvykle v obležení turistických zájezdů

Bude sněžit? Zimní olympijské hry bude hostit Peking.

V bitvě, kdo bude hostit zimní olympiádu v roce 2022, Peking těsně porazil Kazachstánské město Almaty. Stane se tak prvním městem, které bude hostit letní i zimní olympiádu. Mnohé toto rozhodnutí překvapilo, protože v Pekingu a jeho okolí nebývá sněhová pokrývka nijak velká. Sportovní klání budou rozdělena na tři stanoviště: Peking samotný, Zhangjiakou 200 km severně od města v Hebeii a Yanqing, který leží mezi těmito dvěma místy. V plánu je opravdový sníh doplnit tím umělým. Kritici zděšeně poukazují na neustále se zhoršující zněčištění ovzduší, které je v Pekingu o to horší v zimě. Čínská vláda se však zavázala zněčištění včas zbavit.

a komerce zde běží na plné obrátky (úřadům se stále nedaří sladit zisk s památkovou ochranou), takže nečekejte romantické dostaveníčko se zdi o samotě. Samozřejmě v případě, že se sem nevydáte uprostřed zimy. Ve skutečnosti to není špatný nápad, protože vás odmění klid a mír a krásně ojiňená krajina. Navíc vás neobklopi dav pouličních prodáváčů. Pokud vyrazíte za ledové pekingské zimy, nezapomeňte se také dobře obléct.

Většina hotelů, které se zaměřují na zahraniční hosty, vám dokáže výlet do Badalingu zorganizovat. Pokud se rozhodnete cestovat sem nezávisle, výletní autobusy odjíždějí z Pekingského střediska výletních autobusů (tel. 8353-1111) západně od náměstí Brány nebeského kidu (Tian'anmen) mezi 6.30 a 11 hodinou.

Další fragment zdi, který se dočkal záchrany před zapomenutím, se nachází v **Mutianyu** 90 km severovýchodně od hlavního města. Tato část byla rekonstruována proto, aby se částečně omezil příval návštěvníků do Badalingu. Zdejší část zdi je však dlouhá pouze 1,5 km a také podlehla komerčnímu náporu. Zdá se, že zeď je neustále v obležení. Výlet do Mutianyu snadno zařídíte přes svůj hotel. Můžete také využít výletní autobus číslo 6, který o víkendech ráno odjíždí od Jižní katedrály.

Mezi oficiálními turistickými sekcemi můžete nejizolovanější a nejpůvodnější části Velké čínské zdi najít v **Simatai**. Vzhledem ke své vzdálenosti 110 km severovýchodně od Pekingu leží dále než Badaling či Mutianyu. Tato odlehlost zachránila místní zeď před nadměrným nápor

Mutianyu

- 89
- Mutianyu
- €€ (včetně lanovky)

Simatai

- 89
- Simatai
- €

Někdy stoupá a někdy klesá: Velká čínská zeď kopíruje okolní terén.

Hrobky dynastie Ming

€ (vstupné do jednej hrobky)

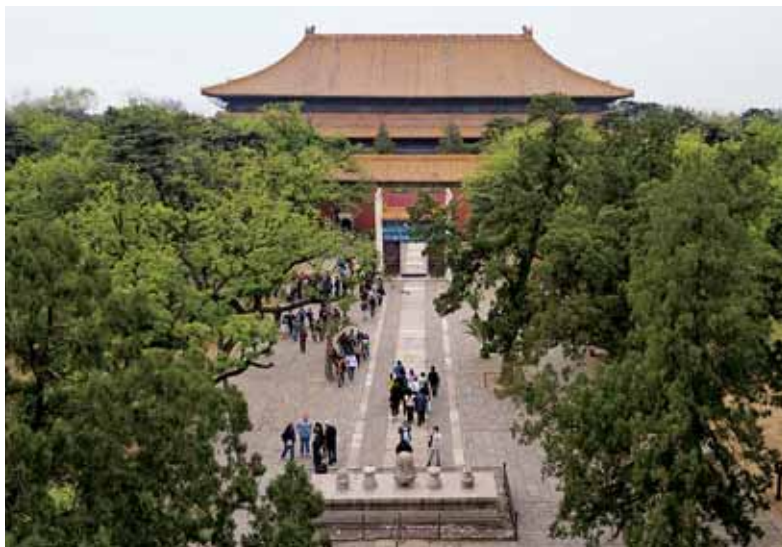
turistických skupin, ale zároveň spôsobila, že je hŕbe dostupná.

Zeď v Simatai je restaurována len zčasti, takže poskytuje autentičtější dojem řetězu ruin. Dramatická okolní krajina umožňuje kouzelné pěší pro-

do Miyunu, odkud do Simatai pokračují minibusy.

Císařské hrobky

Hrobky císařů z dynastií Ming a Qing leží na sever, jih a východ od Pekingu. V těchto velko-

Mingké hrobky byly postaveny dle striktních geomantických zásad fengshui.

cházky podél rozpadajících se pozůstatků. Některé části zdi však mohou být nebezpečné. V době psaní této knihy byla tato sekce zdi uzavřena, přejte se proto v hotelu.

Zeď zde začíná ve **vesnici Simatai**. Můžete se sem dostat například soukromým vozem nebo taxíkem, ale mnoho cestovatelů sem přijíždí časně ráno autobusy, které vypravují hotely a hostely v Pekingu, takže se vyplatí telefonicky zjistit aktuální informace. Méně pohodlnou volbu představuje cesta autobusem z nádraží Dongzhimen

lepých a okázalých hrobkách lze spatřit vynikající sochařskou práci a pocítit majestátnost stovky let trvajících císařských rodokmenů.

Hrobky dynastie Ming: Hrobky dynastie Ming (Shisanling) neboli 13 hrobek, které se nacházejí 48 km severozápadně od Pekingu, patří mezi hlavní historické památky města. Pokud však nemáte znalosti nebo alespoň zájem o císařskou historii, může váš jejich návštěva zklamat.

Zakladatel dynastie Ming jménem Hongwu (vl. 1368–1398) je pohřben v Nankingu,

Architektura hrobek

Když byly císařské hrobky poprvé zapečetěny, obsahovaly množství drahocenností ze zlata, stříbra, lakovaného dřeva a porcelánu, které měly doprovázet zesnulého vládce. Později se staly kořistí zlodějů. Hrobky byly často navrženy již za císařova života a obsahovaly buď jednu komoru, nebo několik propojených komor. Geomantici pečlivě vyhledali nej-

vhodnější místo hrobky a přitom přísně dbali na fengshui okolních kopců a řek. Komplex směřující na jih obvykle obsahoval kryptu, která byla zahrnuta hliněným návrším. Před ní se nacházely oltáře, síně a vodní příkop (který měl zahnat zlé duchy). Je vhodné poznamenat, že převládající estetika je císařská a konfuciánská, nikoli buddhistická či taoistická.

ale na tomto místě odpočívá 13 panovníků této dynastie, včetně císařů Xuande (vl. 1426–1435), Jiajing (vl. 1522–1566) a Wanli (vl. 1573–1620). Celkem byly pro veřejnost otevřeny tři hrobky – Changling, Dingling a Zhaoling.

Cesta k hrobkám vede branou s pěti oblouky (pailou), za níž stojí další cihlová brána se třemi oblouky (da gongmen). Za branami se dostanete do **Stélového pavilonu (Beilou)**, kde je umístěna velká tesaná stéla s chválou císařů Ming.

Dále pokračuje dlouhá **Cesta duchů (Shendao)**, kterou lemují sochy zvířat (některá z nich jsou mytická) a úředníků. Po této cestě a pak **branou Draka a fénixe (Longfengmen)** směřoval průvod s císařovou rakví do jeho hrobky.

Cesta vedoucí k hrobkám nejdříve překračuje most se sedmi oblouky, které se klenou nad vodní hladinou, a poté se rozvětvuje do jednotlivých hrobek.

V první hrobce před vámi – **Changling** – odpočívá císař Yongle (vl. 1403–1423). Komplex jejích staveb zahrnuje neobvykle velkou síň, jejíž střechu podpírá 32 pilířů z cedrového dřeva.

Dingling, hrobka neschopného císaře Wanli, byla zpřístupněna koncem 50. let. Můžete si zde prohlédnout podzemní chodby a komory (Dixia Gongdian).

Poslední hrobka, která je k dispozici návštěvníkům, je **Zhaoling**, kde byl pohřben císař Longqing (vl. 1567–1572). Zbytek hrobek v této lokalitě teprve čeká na archeologický průzkum.

Cestovatelé obvykle spojují návštěvu hrobek dynastie Ming s Velkou čínskou zdí. Autobusy, které odjíždějí mezi 6.30 a 10 hodinou z Pekingského střediska výletních autobusů západně od Qianmenu (náměstí Tiananmen), zastavují jak u Velké čínské zdi v Badalingu, tak u hrobek dynastie Ming. Na další autobusy se můžete informovat i ve svém hotelu.

Východní hrobky dynastie Qing

Ve vzdálenosti 125 km východně od Pekingu je pohřbeno pět císařů dynastie Qing, včetně panovníků Kangxi, Qianlong a Xianfeng a několika manželek císařů. Schéma připomíná areál hrobek dynastie Ming. Cestu duchů zde ke hrob-

Východní hrobky dynastie Qing

💰 €

Západní hrobky dynastie Qing

💰 €

kám provází řada kamenných bran. Hrobka císařovny vdovy Cixi (Dingdongling) je ukázkou výstředního zdůraznění významu vlastní osoby. Plošina zdobená kamennými reliéfy, která vede k její obětní síni, zobrazuje fénixe (představuje císařovnu) nad drakem (císař).

Budování hrobky císaře Qianlong byla mimořádně nákladné a pro dynastii Qing znamenalo velkou zátěž. Za zmínku zde stojí komora s buddhistickými obrazy, které se v císařských hrobkách obvykle nevyskytují.

Západní hrobky dynastie Qing

Chcete-li se dynastii Qing poklonit znovu, můžete zamířit k západním hrobkám císařů její éry. Asi 112 km jihozápadně od Pekingu najdete místo posledního odpočinku císařů Yongzheng, Jiaqing, Daoguang a Guangxu. ■

Další doporučená místa v Pekingu a okolí

Umělecká čtvř 798

v distriktu Dashanzi v severovýchodní Pekingu se nachází fascinující **umělecká čtvř 798** (798 Yishu Xinqu) s mnoha uměleckými galeriemi a studií v dřívější továrně na elektroniku, kterou zde postavili Východní Němci. Vstup je zdarma a nachází se zde i několik kaváren a restaurací.

✉ Jiuxianqiao Lu

Muzeum hlavního města

Úchvatné muzeum skrývá fantastické sbírky porcelánu, soch, nefritů, bronzů, maleb a dalších pokladů.

capitalmuseum.org.cn ✉ Fuximen Dajie 16

☎ 010 6339-3339 🚗 v Po zavřeno 🚏 stanice metra: Muxidi

v originale vic udaju u ikon

ZÁŽITEK:

Do hor s pekingskými výletníky

Peking je sice nemilosrdně plochý, ale okolí města je kopcovité, někdy dokonce až hornaté. Horské stezky se zde táhnou podél struh, roklí, jezer a zbytků Velké čínské zdi, které lákají milovníky výšlapů.

Pro zábavný a energický výlet po krajině kontaktujte **Beijing Hikers** (tel.: 010 6432-2786, beijinghikers.com, \$\$\$\$), kteří nabízí pravidelné víkendové (někdy i ve všední dny) výlety (někdy i přes noc). Musíte si je zarezervovat. Cena zahrnuje dopravu, průvodce a svačinu. Výletníci se setkávají před Starbucks v hotelu Metropark Lido (*Jiangtai Lu 6, Chaoyang*) na východě města.

Beijing Hikers organizují výlety pro malé skupiny, pokud se domluvíte pět dní předem. Pořádají také výlety do jiných částí Číny. Děti vítány.

Chrám Velkého zvonu (Dazhongsi)

(SM 55 B5, *Beisanhuan Xilu*, €) v severním Pekingu je komplex z dynastie Qing, který ukrývá mohutný zvon z období dynastie Ming. Tento zvon, který byl odlit roku 1406, je více než 6,5 m vysoký, v nejšířím místě silný 20 cm a váží 46,5 tuny. Je ozdoben buddhistickými sůtrami. Patřil mezi šest podobných zvonů, které měly viset v šesti rozích hradeb starého města.

Liulichang

Pokud chcete v Číně koupit suvenýry, napodobeniny císařského porcelánu a jiné upomínky na svůj pobyt, je nejlepší vypravit se na ulici Liulichang. Podél ulice jihozápadně od Poledníkové brány jsou rozestaty obchody se starožitnostmi a umělecké galerie společně uchovávající náladu „starého Pekingu“, doby, která předcházela nástupu komunismu.

Most Marka Pola

Studenti zájímaví se o japonskou invazi do Číny ve 30. letech se mohou vypravit k mostu Marka Pola (Lugouqiao) (€), který stojí 16 km severozápadně od Pekingu. 7. července 1937 se zde odehrála přestřelka, která zažehla válku mezi Japonskem a Čínou. Úžasný most, který pochází z roku 1189 a jeho balustrády zdobí sochy lvů, popsal již slavný benátský spisovatel ve svém cestopise (ačkoli tuto knihu někteří odborníci označují za pouhou fikci).

Chrám Bílá pagoda

Chrám Bílá pagoda (Baitasi) je korunován pagodou ze 13. století ve tvaru lahve, která původně uchovávala buddhistické relikvie. Hlavním lákadlem chrámu je však poutavá expozice tibetských buddhistických soch.

⚠ 55 B3, ✉ Fuchengmennei Dajie; 🚗 v zavřeno; \$ €; 🚏 metro: Chegongzhuang